

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגדאוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קורן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

להכירוהו — דאמרין בסנהדרין באלו ה' הנחנקין' (פטא, ארבעה צריכין הכרזה. לאחר שנעשו בבית דין צריכין בית דין להכריז: כך וכך נהרג פלוני בבית דין על עבירה פלונית. כדי לרדות את השומעין. מושפעין ויראו נפלא — ואחרה מ'לא יסיפרי. משנה משלשין במפות — בדמפרש ואולי. גמרא — מנתי מילי — דכל אחד סודפ סנת הארבעים. רשע בחיבי' מיתות — יאשר הוא רשע למות.

בחיבי' מלקות — אם כן הכות הרשעי. כאשר זמם — שיקבל הנהגן מלקות שלימה. פמון מצטרף — והרי קיבל מה שרצו להפסידו בין כולם. משנה — אחר את עצמן — שיומו אותן בעסקי גופן, ולא בעסקי ההורג וההורג. בדמפרש ואולי. באי אחריים — שהעידו עליו כעדות הראשונים. והיומו — אלו השנים שהיומה את הראשונים היומו נא את האחרונים. אפילו — אם הן מאה כחות זו או חור, וכת אחת הימות — כולן יורגו. איספסות היו זו — הכת האחת, כת של עדות סרה וטסאי היא, כך נטלו עצה בנייהם להדיח את כל האב להעיד עליו. גמרא גופה של עדות — גופן של עדים. לענות בו סרה — בפרשת עדים וזממין כתיב. "סרה" — עדות המוסרת. שהסור משם. בירה = מרקלין ברול. להנחית אחר — שמונ מאור עניהם של אלו בריא, וצופין למרדוק יותר ממנו. גמלא פירא — מין גמלים שיש שם קלים במרצחם כעוף הפרור. עוד לא אלא אפילו אמרו — הומימן. בערב שבת הרג, שהקדימו חובתו יותר מן הראשונים. הרי אלו — הווממין, נהרגין. ולא אמרינן: גברא קטילא אסדרה. סאי עמקא דבעידנא דקא מפסדי — כשבאו יום שלשי שבט להעיד עליו — אכתי גברא לאו בר קטלא. שלא הועד עליו בבית דין, ואילו היה אתי מודה היה מיפטר. נמצא שהם היו מרחיבין מיתה את מי שאינו ראוי למות. סאי קא משמע לן — דאף על גב דאיהו מקטילא אינהו מקטילי? תנינא במתניתין בפרקין (מכות ו,ב) גבי שנים רואין אותם מחלוק זה כזי — הוא הן נהרגינן! מה שאין כן — בהזכות ראו גמר דין. ולא עוד כזי — שאף על פי שלא האחרונים נאחרים את זמן גמר דינו, מכל מקום מודים הן בשיום שבאו הווממין להעיד עליו בשליש בשבת כבר היה דינו נגמר מאתמול, וגבברא קטילא אסדרה. רבן לענין תשלומי קנס — שהמורה בו פטור, דינו נגמ בהי כדתינ נפשות. ויש חילוק בין עדות הנה המעשה לעדות של גמר דין. הכי גרסינן: באו שנים ואמרו בחד בשבתא גבב וטבח ומכר באו שנים ואמרו בחד בשבתא גבב וטבח הייתם אלא בתרי בשבתא גבב וטבח ומכר ולא עוד אלא אפילו אמרו בערב שבת גבב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא ומצי

בר תשלומין הוא — ופירושו: משום דהוה מצי למיפטר נפשיה בחודא. אישכחנא דאיהו הוה מפסדי ליה. ודוקא קנס, אבל בעדות ממון — פטורין. שרידי לא היו פספסין אותו כלום. אחר שהוא מחויב ועומד. וזו בר תשלומין הוא — כשהעידו אלא עליו — כבר היחידות בית דין, ואי הוה מצי לא היה מיפטר. שקדמו

להכירוהו. — ורבי מאיר, הכהרה מ'לשמעו ויראו' נפלא. משנה משלשין בממון ואין משלשין במכות. כיצד? העידוהו שהוא חייב להכירו מאתים זה ונמצאו זממין — משלשין בגיהנם. אבל אם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זממין — כל אחד ואחד לוקח ארבעים. גמרא מנא הני מילי? אמר אביי:

נאמר 'רשע' בחיבי מלקיות, ונאמר 'רשע' בחיבי מיתות בית דין, מה לחלן אין מיתה למחצה — אף כאן אין מלקות למחצה. רבא אמר: ענינן 'פאשר זמם לעשות לאחיו', ולפיא. — אי הכי, ממון נמי? ממון מצטרף, מלקות לא מצטרף. משנה אין העדים נעשים זממין עד שייזמו את עצמן. כיצד? אמרו: 'מעידין אני באיש פלוני שהרג את הנפש'. אמרו להם: 'היאך אתם מעידין? שהרי נהרג זה, או תהרג זה, הנה אותו היום במקום פלוני!' אין אלו זממין. אבל אמרו להם: 'היאך אתם מעידין? שהרי אתם הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני' — הרי אלו זממין, ונהרגין על פיהם. באו אחרים — והיומום, באו אחרים — והיומום, אפילו מאה — כולם ינהרגו. רבי יהודה אומר: איסמטית היא זו, ואינו נהרג אלא פת הראשונה בלבד. גמרא מנא הני מילי? אמר רב אדא: דאמר קרא: 'והנה עד שֶׁקָרַע הַעַד שֶׁקָרַע עֵנֶה' — עד שֶׁתִּשְׁקַר גופה של עדות. דבי רבי ישמעאל תנא: 'לענות בו סרה' — עד שֶׁתִּסְפְּרָה גופה של עדות. אמר רבא: באו שנים ואמרו 'במקור בירה הרג פלוני את הנפש', ובאו שנים ואמרו 'והלא במערב בירה עמנו הייתם' — חזינו, אי בדיקיימי במערב בירה מיתא חזו? למקור בירה — אין אלו זממין, ואם לאו — הרי אלו זממין. — פשיטא! — מהו דתימא: ליחוש לנהורא בריא, קמשמע לן. ואמר רבא: באו שנים ואמרו: 'בסורא בצפרא בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש', ובאו שנים ואמרו 'בפניא בחד בשבתא עמנו הייתם בנהרדא' — חזינו, אי מצפרא לפניא מצי אזיל מסורא לנהרדא? — לא הוה זממין, ואי לאו — הוה זממין. — פשיטא! — מהו דתימא: ליחוש לגמלא פרחא, קא משמע לן. ואמר רבא: באו שנים ואמרו 'בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש', ובאו שנים ואמרו 'עמנו הייתם בחד בשבתא, אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש'. ולא עוד אלא אפילו אמרו 'ערב שבת הרג פלוני את הנפש' — נהרגין, דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא הוא. — מנא קא משמע לן? תנינא: לפיכך, נמצאת אחת מהן זממית — הוא והן נהרגין, והשניה פטורה! — סיפא, מה שאין כן בגמר דין, איצטריכא ליה: באו שנים ואמרו 'בחד בשבתא נגמר דינו של פלוני', ובאו שנים ואמרו 'בחד בשבתא עמנו הייתם, אלא בערב שבת נגמר דינו של פלוני'. ולא עוד אלא, אפילו אמרו: 'בתרי בשבתא נגמר דינו של פלוני' — אין אלו נהרגין, דבעידנא דקא מסהדי גברא בר קטלא הוא. ואין לענין תשלומי קנס, באו שנים ואמרו 'בחד בשבתא גבב וטבח ומכר', ובאו שנים ואמרו 'בחד בשבתא עמנו הייתם, אלא בתרי בשבתא גבב וטבח ומכר' — משלמין. ולא עוד אלא, אפילו אמרו 'בערב שבת גבב וטבח ומכר' — משלמין, דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא. באו שנים ואמרו: 'בחד בשבתא גבב וטבח ומכר וגומר דינו', ובאו שנים ואמרו 'בחד בשבתא עמנו הייתם, אלא ערב שבת גבב וטבח ומכר וגומר דינו'. ולא עוד אלא, אפילו אמרו 'בחד בשבתא גבב וטבח ומכר, ובתרי בשבתא גבב וטבח ומכר' — אין משלמין, דבעידנא דקא מסהדי גברא בר תשלומין הוא. 'רבי יהודה אומר איסמטית היא זו' כזי.

אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות – פירש הקונטרס: משום דכתיב "והיצילו העדה", דמצוה לבטל העדות בקל כדי להציל הנפש. וקשה לפירושו: דאם כן דיני ממונות גילף מניניהו. דהא כתיב "משפט אחד יהיה לכם!", ועוד, "וברייני ממונות נמי כתיב 'על פי שנים או על פי שלשה', ובקוש שלשה לשבועין לכן פירש רבינו אהרן: בדיני נפשות

שייך שפיר למילף משנים עדותן בטלה, משום דמה שנים כי נמצא אחד מהן קרוב או פסול ערותו בטלה לגמרי, ומעתה אינה מועלת לכלום – הלכך בשלשה נמי כולם בטלים לגמרי. אבל בדיני ממונות, בדשנים נמי כי נמצא אחד מהן קרוב או פסול השני אינו בטל לגמרי, דחייב לו שכנגד – לכן "שלישה נמי, נמצא אחד מהן או פסול, חתקים העדות בשאר עדים. **אמר** רבא הווא שהעידו כולם בתוך כדי דיבור

– [פירש הקונטרס:] ובהא קאמרה מתניתין דמאה כשנים. אבל אם העידו השנים ולאחר זמן העידו האחרים – הרי הן שתי כתי פסול. וקשה: דהא משמע בסמוך דלענין דין קרוב או פסול – אינו תלוי בהעדאה בתוך כדי דיבור, אלא בראיית מעשה גמרה עדותן, אף כי העידו אחר תוך כדי דיבור, דקאמר: הרוג יצילו לכך נראה דלא קאי רק אדון עדדים וזממין, דקאמר: עד שיומו כולם, ובהא קאמר: ודקא כי העידו כולם בתוך כדי דיבור, דזה הוי עדות אחד ובעינן עד שיומו כולם. אבל עובד קרוב או כדי דיבור ומקצתן אחר כדי דיבור – אם כן הוי שתי כחות, ולא בעינן עד שיומו כולם. אבל לענין נמצא אחד קרוב או פסול, אף אם נמצא מהני שהעידו לאחר כדי דיבור – עדותן בטלה. ואם תאמר: מאי שנא? ויש לומר: שנה ושנה. דדוקא גבי נמצא אחד מהן קרוב או פסול חשיב כחד עדות כשהעידו לאחר כדי דיבור, משום שהם אומרים אמר, ואם כן עדותן התחיל מראיית שלהם, וראייה שלהם היתה בבת אחת עם העדים. אבל בעדים וזממין שאינן אומרים אמר, אם כן לא בא עדותן אלא כשהעידו בבית דין, וכיון דלא העידו בבת אחת, רק לאחר כדי דיבור – לא חשבינן כחד עדות. כן נראה למורי שיחיה. **אלא** מעתה הרוג יציל – פירש: שהוא בעל דין. אי נמי, מפני שהוא שונא, ושונא פסול לעדות. **נרבע** יציל – מפני שהוא שונא של רובעו בעל אוסוס. ולא נראה, דהא מוכח פרק קמא דסנהדרין (ט.ב.) דנרבע לאנסו כשר לעדותו ויש ליישב: דמנרבע לרצונן פריך, דבהכי איירי קרא, דכתיב "ומתנו הם שניהם" דהיינו ברצון. ולכחי פריך: יציל הנרבע, אפילו יש עדים הרבה דבבר. ולא מפני ששונאו, כיון שהוא לרצונו, אלא מפני שהוא קרוב לעצמו. וקשה: דבמסכת סנהדרין (שם) אמרינן: "פלוגי רבעני לרצוננו" – הוא ואחר מצטרפין להדגנו ויש לומר: דהני מילי – כי ליכא סהדותא מעלמא דרבעו לרצונו, וליכא סהדותא אלא מהוא עצמו ואחר. ולכך פלגין לדיבוריה, דלגבי ידיה לא מהדמנן ליה, דקרוב הוא אצל עצמו. אבל הבא, דאיכא עדים שרבעו לרצונו, ומעדותן נקרא רשע ופסול לעדות – ואין אנו צריכין לעדותו כלל. ועוד אמר הרב יוסף בבור שור, דפרך הכי: נרבע שהוא קרוב לרובע יציל, וכן הרוג שהוא קרוב להרוג יציל. **הליב** אמרינן להו – קאי אדיני ממונות. בשלמא אדיני נפשות לא קשה היכי אמרינן כו', דנחשו

אנן אם התירו בו הקרוב ופסול לא לא. אלא פריך בדיני ממונות, דליכא התראה. **לאסהודי** אתיתו – קשה: דאם כן לא יתיר אדם לעולם, דהקרובים יבואו ויאמרו "לאסהודי אתינן!" ופירש רבינו חיים כהן, דאמרינן לעדים כשרים: לאסהודי עם הפסולין אתיתו, או למיתוי אתיתו בלא הפסולין? ואי אמרי הכשרים: למיתוי אתיתו בלא הפסולים – אז לא הוי עדותן בטלה אפילו אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול. אבל אי אמרי: לאסהודי אתיתו עם הפסולין – הוי עדותן בטלה. ומכל מקום תימא קצת: היאך חיו גם העדים כשרים נאמנים לומר "לאסהודי אתינן" כדי לבטל העדות? הוה ליה כחור ומגיד כיון שכבר העידו ויש לומר: דסברא, דכיון דבאין לבית דין עם הכשרים עכשו – נראין הדברים שמתחלה כולוהו לאסהודי קאי אתו, דהוכיח סופן על תחלתן. **שמואל** אמור הלכה כרבי יוסי – קשה: היאך מצניו ידיו ורגליו כשנותנין גט, שיש במעמד קרובים? והיה לנו לומר דעדות הכשרים בטלי והאי דומיא דיניי נפשות, דשרינן אשת איש שיש בה מיתת בית דין, וטעם דפרישית לעיל גבי עדות נפשות שייך נמי בגט! וגם לרבי נמי קשה, שפעמים יתבונן אחד מן הקרובים להעיד! לכן נראה לרבינו יצחק, דגם לרבי יוסי לא אמרו דעדותן בטלה אלא דוקא באותן שמעידים בפני בית דין, אבל כשביל ראייה לחודה לא. ואם תאמר: אם כן, מאי פריך? דרוג יצילו? והא אינו הולך להעיד בבית דין ואומר הרב רבינו יצחק: דהוי מתחלה היה סבור התלמוד לרבי יוסי, כי נמי אינן באין להעיד בבית דין – עדותן בטלה. ומשני: במקמי דבר הכתוב מדבר. כלומר, כשבאין לקיים הדבר בבית דין אמר רבי יוסי: נמצא אחד מהן קרוב או פסול דעדותן בטלה. ואם תאמר: אם כן, מאי פריך לעיל? מה יעשו שני אחין וכו'? והלא אין שום חששא אם לא יבאו להעיד בבית דין, כדפרישתי ויש לומר: משום דפעמים שלא ידע זה בזה, ועיד האחד אף על פי שבכר העיד אחיו בבית דין. ואפילו אירע לאחר כדי דיבור, מכל מקום עדותן בטלה, משום דמקשינן שלשה לשנים נמצא קרוב או פסול בזה אחר זה. אף על פי דלענין חומה בעינן תוך כדי דיבור.

לאסהודי אתיתו – קשה: דאם כן לא יתיר אדם לעולם, דהקרובים יבואו ויאמרו "לאסהודי אתינן!" ופירש רבינו חיים כהן, דאמרינן לעדים כשרים: לאסהודי עם הפסולין אתיתו, או למיתוי אתיתו בלא הפסולין? ואי אמרי הכשרים: למיתוי אתיתו בלא הפסולים – אז לא הוי עדותן בטלה אפילו אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול. אבל אי אמרי: לאסהודי אתיתו עם הפסולין – הוי עדותן בטלה. ומכל מקום תימא קצת: היאך חיו גם העדים כשרים נאמנים לומר "לאסהודי אתינן" כדי לבטל העדות? הוה ליה כחור ומגיד כיון שכבר העידו ויש לומר: דסברא, דכיון דבאין לבית דין עם הכשרים עכשו – נראין הדברים שמתחלה כולוהו לאסהודי קאי אתו, דהוכיח סופן על תחלתן. **שמואל** אמור הלכה כרבי יוסי – קשה: היאך מצניו ידיו ורגליו כשנותנין גט, שיש במעמד קרובים? והיה לנו לומר דעדות הכשרים בטלי והאי דומיא דיניי נפשות, דשרינן אשת איש שיש בה מיתת בית דין, וטעם דפרישית לעיל גבי עדות נפשות שייך נמי בגט! וגם לרבי נמי קשה, שפעמים יתבונן אחד מן הקרובים להעיד! לכן נראה לרבינו יצחק, דגם לרבי יוסי לא אמרו דעדותן בטלה אלא דוקא באותן שמעידים בפני בית דין, אבל כשביל ראייה לחודה לא. ואם תאמר: אם כן, מאי פריך? דרוג יצילו? והא אינו הולך להעיד בבית דין ואומר הרב רבינו יצחק: דהוי מתחלה היה סבור התלמוד לרבי יוסי, כי נמי אינן באין להעיד בבית דין – עדותן בטלה. ומשני: במקמי דבר הכתוב מדבר. כלומר, כשבאין לקיים הדבר בבית דין אמר רבי יוסי: נמצא אחד מהן קרוב או פסול דעדותן בטלה. ואם תאמר: אם כן, מאי פריך לעיל? מה יעשו שני אחין וכו'? והלא אין שום חששא אם לא יבאו להעיד בבית דין, כדפרישתי ויש לומר: משום דפעמים שלא ידע זה בזה, ועיד האחד אף על פי שבכר העיד אחיו בבית דין. ואפילו אירע לאחר כדי דיבור, מכל מקום עדותן בטלה, משום דמקשינן שלשה לשנים נמצא קרוב או פסול בזה אחר זה. אף על פי דלענין חומה בעינן תוך כדי דיבור.

א"ל תיחה ללוח לאו בטר ערבא אויל - מכאן דיש ליהדר בעדי ממון שלא אורי קרובים לא ללוח ולא לערב.

דלמא במקום סיף נקב הוה - קשה לרבינו תם: דאמרין פרק קמא דחולין (יא,א) ומפיק ליה מקרא דלא חישינן ללוח. דאולין ברוכא ודאמור רבינו תם: דודאי לא

חישינן, אלא היה שואל להם (כדי) שאם (יבחישו) זה את זה (או אמור דלא ידענן - ביטל העדות. מיד יהיה אסיף ואריין, דאי לא שילינן - חיבי, וזה אמר רבינו תם דאמור בארין - אין זה נכון. אף על גב דבסיף ואריין כו' אמרו "אין אנו יודעין" הרי זה נכון - זה גרסא, הואיל ובהנהגה אפיין אין יודעים, ומיהו טעם זה אינו מיושב, ומאיה טעם הוא, דאם לא נשאל להם ואין נשאל להם, ואם נשאל ואמרו "אין אנו יודעין" יהיה פסול? ודאיה שחביא סמיף ואריין - אין ומהני דומה לרביה, דחתה כל במה דלא שילינן לוח אין בלית מנהל שבחישה, את זה, אבל כשמבחישים בהדיא - דומה שקר, שדבר זה אדם רגיל לעלות בדעתו במה דהנהגה, טפי מכילי שחורים או מכילי לבנים, אבל דבר שפירש רבינו תם בלא טעם הוא, שכשאין שואלים להם ואין אנו יודעים אם טריפה הוא או שלם נהרג - חיבי, ובשביל שגשאל להם ואמרו "אין אנו יודעין" יהיה פסול. לכן נראה, דהא דקאמר לא נהרג אדם מעולם - דלאו דוקא, אלא לאו פמעלח - היה נהרג, שעל ידי שהוא מרבה בבדיקת אפשר שלא יבחישה אחר מהם חבירו, אבל אין לומר דבי עקיבא לטעניה, דחיש למיעוטא גבי חלב פטר (בבבית ד,ב), דהא לא מצינו שום תנא דחיש למיעוטא טפי מרבי מאיר, ואפילו הכי מודה הובא דלא אפשר דלא חישינן למיעוטא, כפרק קמא דחולין (יא,א), וחבא היינו דלא אפשר. מדה יש מיהו, דלאו דוקא, אלא פמעלח - כגון שהיה קרום של מוח מנולד ודא נסחיה שלם, ובא זה ונקבו דהורגו.

במבחול בשפופרת - תימה: עובד עבודה זרה ומחלל שבת, מאי איהו? למימרי דחתה לא מצינו למפטרותה, והא חיבי קאמר לא היה אדם נהרגו ויש לומר: דמכל מקום קאמר שפיר לא היה אדם נהרג, משום דלא שכיח כולי האי כי אב ברצח עריות, ועוד יש לומר, דאמר למימרי: אריאם שמחלל אינו טריפה? דאם הוא טריפה, אם כן אב תומנא לא יהיו חיביין מיתה, משום דמצו למימרי: גברא קטילא בעינן למיטשל, והוא ליה עדות שאי אתה יכול להודימה.

הדרן עלך כיצד העדים

אלו הן הגולין וכו' היה מעגל במעגילה - במימין שהיו הגגים שולין ולא היו משופעים כמו שלנו, ובשעשים הגג טוחין אותו בטיט, ורצעים לחשות טיח הגג, ולוקחין אבן עגולה ארוכה קצת ויש לה שתי שינים ארוכים, ומעגלים אותה על פני כל הגג לחשותה (נמי), והיינו (נמי) מעגילה. **משלשל** בחבית כו' - קצת קשה:

אמאי לא קאמר: ונפסק החבל ונפלה עליה והרגתה, ה"ה יורד בסולם - יש אומרים דתנא "לא זו אף זו" קרי: לא זו - מעגל, דודאי יש לחייבו גלות, דלמא לא נהרג. אלא אף משלשל חבית, דשפיר מיוחדר שלא ישבר חביתו, אם נפל דודא

אילעא וטוביה - עדי הלאה היה, קרובין אל הערב. **משנה** לפני אותו בית דין - שנתחייב בו. אין סותרין - לחזור ולשאל וליתן, אולי יזכה. אילו היינו - בימים שסנהדרין דנו דיני נפשות - לא נהרג בה אדם. כדמפרש בגמרא, שבדקו את העדים בברר שלא ידעו להשיב, אף - אם היו ערשים כן, היו מורבין שופכי דמים, שלא יראו

מבית דין. **משנה** מפני זכותה של ארץ ישראל - אולי תועיל למצוא לו פתח של זכות. מה תלמוד לומר בשעירין - "שופטים ושוטרים תתן לך" וגו', אמת מושיב כו' - אמת חיוב להושיב בכל פלך ופלך כו'. פלך - הפרכיא. אם תמצא לומר שלם הניג - שיאמרו: בדקנהו לאחר מיתתו מכל משונה עשרה טריפות. אריאם מבכחול משפופרת - ואין עדות מסתכלין בכך. שפופרת = קנה חלול שנותנין בו כחול לכחול עינים. מבכחול = הוא קוסם דק שבו נטולין הצבע מתוך הקנה. ורובין - דמחייבי מיתה על הערדה, היכי דיניין באינו עדות הם? הורגים, הואיל ולא הכי בדקי. משראו כמנאפים - משניהנו ענין ניאוף, ששוכבין בקירוב בשר ונהגים כדרך השמיים.

הדרן עלך כיצד העדים

משנה היה מעגל במעגילה - מחין היו נגותיהן בטיט, והנגות לא היו משופעין, אבל היטט משופע מעט כדי שיחובו המים, וטוחין אותן בחתיכת עץ עבה וחלקה ובה בית יד, ודוחפה לצד השיפוע וחוזר ומושכה אליו וחוזר ודוחפה (לצד), והיטט מתמורה ומחליק, ובדיחפתו קורדו מעגל, ובמשכתו קורדו מושך, ושם העץ במעגילה, היה משלשל חבית - מן הגג, היה יורד - החורג בסולם, ונפל מן הסולם ונפל בגופו את חביתו - גולה. דכל הכי דרך ירידה נהנה, וגבי גלות דרך ירידה בעינן, כדמפרש בגמרא: "ויפל עליו", אבל היה מושך - ונשמטה מעגילה מדרו ונפלה גמרא.

בן מה תלמוד לומר "בשעיריד" - בשעיריד אתה מושיב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, ובחוצה לארץ אתה מושיב בכל פלך ופלך, ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר. "סנהדרין ההורגת" וכו', איפעיא להו: אחת לשבעים שנה נקראת חבלנית, או דלמא אורח ארעא היא? תיקו. "רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים: אילו היינו" וכו'. היכי הוה עבדי? רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תריןהו: אריאם טריפה הרג שלם הרג? אמר רב אשי: אם תמצא לומר שלם הנה, דלמא במקום סיף נקב הוה. בפועל את הערה היכי הוה עבדי? אפי' ורבא דאמרי תריןהו: אריאם מבכחול בשפופרת? ורבנן, היכי דינינו? - כשמואל, דאמר שמואל: מבנאפים - משראו כמנאפים.

הדרן עלך כיצד העדים

אלו הן הגולין: ההורג נפש בשנגנה, היה מעגל במעגילה ונפלה עליו והרגתה, ה"ה מושלשל בחבית ונפלה עליו והרגתה, היה יורד בסולם ונפל עליו והרגתה - הרי זה גולה. אבל אם היה מושך במעגילה ונפלה עליו והרגתה, היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגתה, ה"ה

אמאי לא קאמר: ונפסק החבל ונפלה עליו, כדכתיב בסיפא: ונראה לומר דנפלה - שנשמט מידו, ולכן לא רצה לומר נפסק, דאם כן לא אתיין רבי דאמר לקבן (מכות ט:), נפסק אינו גולה. ה"ה יורד בסולם - יש אומרים דתנא "לא זו אף זו" קרי: לא זו - מעגל, דודאי יש לחייבו גלות, דלמא לא נהרג. אלא אף משלשל חבית, דשפיר מיוחדר שלא ישבר חביתו, אם נפל דודא

- חיבי, ועוד, דלא זו אלא אף זו - יורד בסולם, דשפי מיוחדר כדי שלא יפול, אם אהר - חייב.

פשיטא ר' קטלא הוא - תימנא; אימא במדי ולא חתרו בו! ויש לומר: דהא נמי נפקא לן מבבלי דעת', דאיכא מבבלי דעת יתירא. עוד יש לומר: דהא נמי פשיטא דלא יגלה, דער כרדך קרא בלא מתכוין איירי, מדרבתיב "הוא לא שונא".

אלא פרט לאומר מותר - וקשה דגבי חלב גבי שבת דכתיב בשניהם שגגה, וחידין פרק

"כלל גדול" (שבת סחב). בתניק שנסבה לבין הגירסא ויש לומר: דשאני הכא דרבתיב שגגה יתירא, למעוטי אומר מותר.

ואשר לא צידה פטר למתכוין לזרוק - ב"ביצר הרגל" (בבא קמא כ"ב), פירש רש"י: מנעט ליה מניחיה, אבל גלות איה ביה, ולא נראה, דאם כן לא הוי כמו אידך. לכן נראה לפירש דפטור (ממיתה) מגלות, כדאמרין פרק "הרגל" (שם). **מה** יער שיש לו רשות לניק ולמזיק ליכנס שלם וכו' - וקשה, ומסתמא כמו כן נימא: מה יער מקום שעומד שם הבקיע ויש רשות לניק לזכות לשם. ואם כן קשה. והנן: הורוק כן לרשות הרבים היה הוא גולה, ומזיק לו כסותרו כחלו שהוא ברשותו והרג הניק שהוא ברשות הרבים. ואמאי גוליה? והא בעינן מקום שהוא רשות לניק ולמזיק, ושהוא הניק במקום שהזניק עומד בו ויש לומר: דלא יליף מניח מקום ההכאה, אלא שיש רשות לשניהם לעכב במקום ההכאה. **נשמטה** השליכה - ודחתו השליכה, אבל אם חרגו אדם - פטור, דבעינן דרך ירידה.

וא' בעית אימא הא דאיתלע והא דלא איתלע - ולפי ד"א איבעית אימא? כולי עלמא סברי ירידה היא. וקשה: אם כן, אמאי לא קאמר: דכולי עלמא ירידה היא. והא דאיתלע והא דלא איתלע? ועוד קשה: כי קאמר מעיקרא דכולי עלמא עליה היא, אם כן קשה ברייתא זו לברייתא דלעיל: "או השליך עליה" - דהביא אידא שדאי צורך לעלות ונתאה לפשר קאמר: דכולי עלמא דעליה הוי, ומיירי במיהדק וברלא איתלע. ולא מיירי בירידה שהיא צורך לעליה, דבהא לא פליגי ברייתא. והא דהכי קאמר: איבעית אימא לא הא לזלות. ומיירי ברייתא שמחיהב בירידה שהיא צורך לעליה.

הדינן

היה עולה בסולם ונפל עליו והרגו - הרי זה אינו גולה. זה הכלל: כל שברדף וירידה - גולה, ואלא בדרך וירידה - אינו גולה. **גמרא** מנא הני מילי? **דאמר שמואל**: **דאמר קרא** "ונפל עליו וימת" - עד שיפול בדרך נפילה. **תנו רבנן**: "**בשגגה**" - פרט למזיד, **"בבלי דעת"** - פרט למתכוין. - **מזיד? פשיטא, בר קטלא הוא! אלא אמר רבא**: אימא, פרט לאומר מותר. **אמר ליה אביי**: אי אומר מותר - אנוס הוא! **אמר ליה**: **שאני אומר**: האומר מותר - קרוב למזיד הוא. "**בבלי דעת**" פרט למתכוין. - מתכוין? פשיטא, בר קטלא הוא! **אמר רבה**: פרט למתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם, לגוי והרג את ישראל, לנפל והרג בן קיימא. **תנו רבנן**: "**אם בפתע**" - פרט לקרן וזית, "**כלא איבה**" - פרט לשונא. "**הדפו**" - שדחפו בגופו, "או השליך עליו" - להביא וירדה שהיא צורך עליה, "**כלא צדיה**" - פרט למתכוין לצד זה והלכה לה לצד אחר, "**ואשר לא צדה**" - פרט למתכוין לזרוק שמים וזרק ארבע. "**ואשר גבא את רעהו ביער**" - מה יער רשות לניק ולמזיק ליכנס לשם, אף כל רשות לניק ולמזיק ליכנס לשם. **בעא מיניה רבי אבהו מרבי יוחנן**: היה עולה בסולם, ונשמט השליכה מתחתיו ונפלה והרגה, מהו? כי האי גוונא עליה היא או ירידה היא? **אמר ליה**: כבר נענתי בירידה שהיא צורך עליה. **אייתיביה**: זה הכלל, כל שברדף וירידה - גולה, שלא בדרך וירידה - אינו גולה. **שלא בדרך וירידה**? לאיתווי מאי? לאו לאיתווי כהאי גוונא? - וילטעמיד, "**כל שברדף וירידה**" לאיתווי מאי? אלא לאיתווי קצב, הכא נמי - לאיתווי קצב. **דתניא**: קצב

שהיה מקצב; תנא חרד: לפני חייב לאחריו פטור, ותניא אידך: לאחריו חייב לפני פטור, ותניא אידך: בין לפניו חייב, ותניא אידך: בין לפניו בין לאחריו פטור. ולא קשיא; פאן - בירידה שלפניו ועליה שלאחריו, פאן - בעליה שלפניו וירידה שלאחריו, פאן - בירידה ושל אחרי, פאן - בעליה שלפניו ושל אחרי. לימא כהנא: היה עולה בסולם ונשמטה שליכה מתחתיו, תני חרד: חייב, ותניא אידך: פטור. מאי לאו כהא קא מופלגי, דמר סבר: ירידה היא, ומר סבר: עליה היא? - וכלי עלמא קעלמא עליה היא, ולא קשיא; פאן - לניקין, פאן - לגלות. איבעית אימא: הא והא לגלות, ולא קשיא; הא - דאיתליע, הא - דלא איתליע. ואיבעית אימא: הא והא דלא איתליע, ולא קשיא; הא - דמיהדק, והא - דלא מיהדק. **משנה** נשמט הפרול מקתו והרג, רבי אומר: אינו גולה, וחכמים אומרים: גולה. מן העץ המתפצק, רבי אומר: גולה, וחכמים אומרים: גולה. **גמרא** תניא, אמר להם רבי לחכמים: וינישל הפרול מעצו? והלא לא נאמר אלא "מן העץ" ועוד, נאמר עץ למטה ונאמר עץ למעלה, מה עץ האמור למעלה - מן העץ המתפצק, אף עץ האמור למטה - מן העץ המתפצק! אמר רב תימנא בר אשי אמר רב: ושניהם מקרא אחד דרשו - "ונשל הפרול מן העץ", רבי סבר: יש אם למסורת, ו"נישל" פתיב. ורבנן סברי: יש אם למקרא, ו"נישל" קרינן. ורבי, יש אם למסורת סבירא ליה? והאמר

גמרא אמר רבא - גרסינן. ולא גרסינן "אלא". באומר מותר - סבור שמותר להרוג את ישראל, וזה מודי שלו. אנוס הוא - והיאך הוא קורוהו מניין? **בפתע** פרט לקרן וזית - ששלשן "פתע" הוא בסמוך, כדמורגננין: בתכין. פרט לקרן וזית - אם היה זה יוצא ממבוי או הנכנס לזה לפנות תימין או לשמאל וסכנתו בידו, וזה בא בגבד בקרן וזית, ולא ראוהו והרגו. **שדחפו בגופו** - כלן מתכוין, להביא וירדה שהיא צורך עליה - כגון הורגה להדיח ידו בכח וגורן ליה, ומשפיל תולה את גופו ויורדה לפניו כדי להכריע בבה, ובהשפלתו הרג. דלא תימא: הואיל וצורך עליה היא - פטור מגלות, דהא כתיב "ויפיל", כל צדיה - פטור צידוד, שלא נתכוין לצדד לצד שני. ואשר לא צדה - שלא נתכוין לזרוק בצדו ובסמוך לו, אלא למקום שזרק, אבל לא היה יודע שיש שם אדם. פרט למתכוין לזרוק שמים וזרק ארבע - וכן לזרוק ארבע זרק שמונה. **אף כי יש לו רשות לניק בו** - יצאה חצר של בעל הבית. עליה הוא או ירידה היא - בחר בירידה אוליגן, והוא היה עוסק בעליה. או בחר שליבה אוליגן, והעבר עליה היה דוחקה ומשפלת כלפי מטה. כגון נעתה בו - הרי נשמטה כלפי מטה. שדחפו צורך עליה, והרבינן לה לעיל לחיובא. לפני חייב - הרג לפני חייב. הני גרסינן: פאן - בירידה שלפניו ועליה שלאחריו פאן בעליה שלפניו וירידה שלאחריו פאן בירידה שלפניו ושל אחרי פאן בעליה שלפניו ולאחריו - כל דרך עליה פטור, וכל דרך ירידה חייב. הלכך, הא דתניא: לפני חייב, בירידה פטור - בירידה שלפניו ועליה של אחרי. והרבי דרבי יוחנן דרבי אבהו, ודרבי מכה - לפניו בהשפלתו חייב, הרג בעליותו לאחריו - פטור. והא דתניא: לאחריו חייב, לפני פטור - בירידה שלפניו וירידה שלאחריו. כגון המריס ידו בעי דהשפילו דרך אחוריו ממעל לבתפיו, וחזר והגביחן לחכות לפניו. הרג בהשפלתו דרך אחוריו - חייב. הרג בהגבחתו פטור. והא דתניא: בין לפניו ובין לאחריו חייב - בירידה שלפניו או שלאחריו. והא דתניא: בין לפניו בין לאחריו פטור - בעליה שלפניו ושל אחרי. לימא כהנא - דך בעיא דרבי אבהו. לניקין - חייב. כי לא חרגו אלא היקו - חייב, ולנזקין לא שני לן בין שוגג למזיד בין ירידה לעליה, כדאמרין בבבא קמא (כ"ב). "פצע תחת פצע" - לחייב זה השוגג במזיד ואנוס כרוצח. **הא דאיתליע** - חייב, שכל שליבה שהתלעית כשהורסו עליה בפפא חיה למטה וירידה היא. ואם לא התלעית - אין כאן ירידה. **הא דמיהדק** - אם היתה השליכה מלא הנזק, שהיא תוחבה בו ואחוריה יפה יפה - אין כאן דרך ירידה. ופטור, לא מדרק - ירידה היא - כאן, וחייב. **משנה** מן העץ המתבקע - יצא קיסם וניתול למרדוך ודרג. **גמרא** נאמר עץ למטה - ונשל הברזל מן העץ. ונאמר עץ למעלה - "לכרות העץ", יש אם למסורת כגון כמזה שניסר כתב של תיבה למשה אנו צריכין לזרשה, ולא לפי המקרא. כשאתה קורא "ונשל" אתה מוסיף הברזל שם אלף א' של הא"ב מן גיזלן העץ, ולפי המסורת "ונשל" כתיב. ופירושו: נישל - שהשיל הברזל מן העץ המתבקע ומצא את רעהו. ורבנן סברי יש אם למקרא, "ונשל" קרינן, לשון פעל - הברזל עצמו נשל מעל עצו.

מבטרים אלו הן הגולין - פרק דף ח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ) חוספות רש"י

הא דרב יצחק ברבי יוסף בסנהדרין בשמעתא קמייתא (דא) היינו - דקא דהר רבי ואמר "ועוד" למילפיה בגזירה שוה. פיסא = רב, נש עפר. "בלישנא"א בלעו. ואתר תפרי = והשיר תמרים. באנו למחלוקת - דהיינו דרמאי דמן העץ המתבקע. מהו דתימא - הא לרבי כבב כחו ופסור, שחרבג היה כח ראשון ונשרית התמרים היה כח שני -

היינו הקאמר להו ועוד - פירוש: משמע דמעיקרא הוה אמינא טעמא משום אם למסורת, ובתר הכי קאמר "ועוד". כלומר, אף על גב דסבירא ליה שאם למקרא. מכל מקום הבא איכא למשמע מגזירה שוה. ותימא: דמעיקרא נמי לא חלי טעמא במסורת, אלא משום דלא כתיב "מעצרו" ואמר הרב רבינו יוסף פוסק דהיא, דקאמר: וכו' נאמר "ונשל הברזל מעצרו" דאי כתיב כן - או הוי מיושב לומר יש אם למקרא לקרות ונשל בדיקרי, ובדמריה רבנן. והאל לא נאמר אלא "מן העץ", ואם כן לא לשון המקרא דקריא ונשל מיושב על זהו אלא דאי "מן העץ" מוכיח דיש אם למסורת שזאת ונישל כמו והשיל, והה הלשון מיושב על "מן העץ", דמן העץ המתבקע. והשתא ניהא הא דקאמר "ועוד". וכן פירש בסנהדרין גבי "יראה" "יראה", דמשמע שפיר מן המסורת דהיינו יראה, משום דפשיטא דקרא משמע, דכתיב בתריה "את פני האדון" וגו', אם כן משמע: יראה וזכור פני האדון, והיינו פני המסורת. אבל כיון דמקרא דקרינן יראה - הוה ליה למימר "לפני האדון". מהו ותימא כבב כחו דמי - ולא דמי לעץ המתבקע, דהתם נגע במה שבידו בשעת התות העץ, וכן הבא שכבר יצא מן המקרא התות העץ, דמי שפיר לבח כחו, אימא לא לייחייב - קא משמע לן.

לכא צריכא אלא כו' - פירוש: דמחשתא לא צריך לאוקומא בסורת, דהוא הדין בוורק ממש.

באשפה העשויה וכו' - והשתא מיירי ביום. ובוורק לאשפה ולא בסורת כותלה. ואם תאמר: הליקוט באינה עשויה ליפנות כלל, וגם בלילה איכא דמקרי ותיב, ובדקאמר השתא ויש לומר: דאם כן אנוס הוא. ולית ליה לאסוקי ארעתיה הוא דמקרי ותיב, כיון שאינה עשויה ליפנות כלל. אבל בשבת הוה אמינא ליפנות בלילה, אית ליה לאסוקי. אם ביום הוא דמקרי ותיב. אף על גב דגמרי מצוה קא עביד כו' - ואם תאמר: מכל מקום קשה משליח בית דין, ודין דאילו לקח כבר לאו מצוה קא עביד וכו' ויש לומר: דמכל מקום איכא מצוה מתחילה, מה שאין כן בחטבת עצים דסוכה, ואם מצינן חטובות לא היה שם חטבת מצוה מעולם, שחיי לא חטבוה לכו. וליכא למימר נמי: כיון דאילו לא חטא לאו מצוה היא וכו' - דהוהיא לאו שליח בית דין מקרי. ולא דמי לרבו ואביו, דלעולם שמו, והל על בנו והל על תלמידיו. בלא איכא פרט לשונא - אמר: אמאי איצטרך האי קרא? תיפוק ליה דכתיב במשנה תורה "הוא לא שונאי וצריך עיון. ושמו של לומר בדמשנה תורה נחזרת ונשנית בשביל דבר שנתחדש מינה. והרבה פרשיות יש בענין זה במשנה תורה, אבל לא קשה מילא איכא לו דבאלה משה, דההוא איצטרך למימר אפילו לא איכא לו לעדים ולדיינים כדאמרין בסנהדרין (כטא). (במשנה תורה כתיב נמי "כי לא שונא הוא לו" משום פירוש ששנית). כך נראה לומר שחיי

והקאמר רב יצחק ברבי יוסף אמר רבי יוחנן: רבי, ורבי יהודה בן רועין, ורבי שמאי, ורבי שמעון, ורבי עקיבא, כולוהו סבירי להו: יש אם למקרא! - היינו דקאמר להו "ועוד". אמר רב פפא: מאן דשדא פיסא לדקלא ואתר תמרי, ואוול תמרי וקטול - באנו למחלוקת דרבי ורבנן. פשיטא! - מהו דתימא: כבב כחו דמי, קא משמע לן. - אלא כח כחו, לרבי היכי משפחת לה? - כנון דשדא פיסא ומותיה לגרמא, ואוול תמרי וקטול ומותיה לכבאכא ואתר תמרי, ואוול תמרי וקטול. משנה הוורק אבן לרשות הרבים והרב - הרי זה גולה. רבי אליעזר בן עקיבא אומר: אם מכשיצאתה האבן מידו הוציא חלה את ראשו וקבלה - הרי זה פטור. ורק את האבן לחצרו והרב, אם יש רשות לניצוק ליכנס לשם - גולה, ואם לאו - אינו גולה. שצאמר: "ואשר יבא את רעהו ביער", מה העיר רשות לניצוק ולמזיק ליכנס לשם - אף כל רשות לניצוק ולמזיק להכנס לשם, יצא חצר בעל הבית, שאין רשות לניצוק ולמזיק ליכנס לשם. אבא שאול אומר: מה חטבת עצים רשות - אף כל רשות, יצא האב המכה את בנו, והרב הורדה את תלמידו, ושלח בית דין. גמרא

לרשות הרבים - מזיד הוא! אמר רב שמואל בר יצחק: בסותר את כותלו. - איבעי ליה לעיוניו - בסותר את כותלו בלילה. - בלילה נמי איבעי ליה לעיוניו! - בסותר את כותלו לאשפה. - האי אשפה היכי דמי? אי שכיחו בה רבים - פושע הוא, אי לא שכיחו בה רבים - אנוס הוא! אמר רב פפא: לא צריכא אלא לאשפה העשויה ליפנות בה בלילה ואין עשויה ליפנות בה ביום, ואיכא דמקרי ותיב; פושע לא הוי - דהא אינה עשויה ליפנות בה ביום, אנוס נמי לא הוי - דהא איכא דמקרי ותיב. "רבי אליעזר בן עקיבא אומר" וכו', תנו רבנן: "ומצא" - פרט לממציא את עצמו. מכאן אמר רבי אליעזר בן עקיבא: אם משיצתה האבן מידו הוציא חלה את ראשו וקבלה - פטור. למימרא ד"מצא" מעיקרא משמע? ורמיניה: "ומצא" - פרט למצוי, שלא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב, ברעה ויגאל בפה! אמר רבא: הכא מענייניה דקרא והתם מענייניה דקרא: התם מענייניה דקרא: "ומצא" דומיא ד"והשיגה ידו", מה "השיגה ידו" מה'השתא" - אף "מצא" נמי מה'השתא". הכא מענייניה דקרא: "ומצא" דומיא דיער, מה יער מידו האיתיה מעיקרא - אף "ומצא" נמי, מידו האיתיה מעיקרא. "הוורק את האבן" וכו'. אמר ליה ההוא מרבנן לרבא: ממיא מחטבת עצים דרשות? דלמא מחטבת עצים דסוכה ומחטבת עצים דמערקה, ואפילו הכי אמר רחמנא לגילי! אמר ליה: כיון דאם מצא חטוב אינו חוטב לאו מצוה, השתא נמי לאו מצוה. איתוביה רבינא לרבא: יצא האב המכה את בנו והרב הורדה את תלמידו ושלח בית דין; לימא: כיון דאילו גמיר לאו מצוה - השתא נמי לאו מצוה! - התם אף על גב דגמיר - מצוה, דכתיב: "אשר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך". הדר אמר רבא: לאו מילתא היא דאמרי. "ואשר יבא עירו ביער" - מה יער דאי בעי עייל ואי בעי לא עייל, ואי סלקא דעתך מצוה - מי סגיאל דלא עייל? אמר ליה רב אדא בר אבהו לרבא: כל היכא דכתיב "אשר", דאי בעי הוא? ויתחמא" אי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא? מה מצוה דלא סגי דלא מיטמא - הכי נמי דפטור? - שאני התם דאמר קרא

טמא

אף מעתה, "ואיש אשר יטמא ולא יתחמא" אי בעי מיטמא אי בעי לא מיטמא - מה מצוה דלא סגי דלא מיטמא - הכי נמי דפטור? - שאני התם דאמר קרא

טמא

ממא ידיה מכל מקום — קשה: לישתוק מ'אשר' ומ'יחידה' ויש לומר: ד'אשר' אורחיה דקרא הוא. **דלמא** חרישת העומר דמצוח ואמר דחמנא תשבות — קצת קשה: לישתוק מניה ד'תשבות', ומחזיק תיתי לן דהא למישרי מצריכין קרא! ויש לומר: דהא לא חייש רב לסתור דרשא דאשפעין מה חריש רשות, ומעתה נאמר דאתא לדרשא אחרנא. **אינו**

צריך לומר חריש וקציר של שביעית כו' — תימה: דבשלמא קציר כתיב בהאי ענינא, "את ספיה צצריך לא תקצור", אבל חרישה לא כתיב כלל התם וכו' תימה דלפינן מקראי דכתיבי כל שאר עבודות קרקע — הא איכא מאן דאמר פרק קמא דמנעו קטן (ג.ב.) דדוקא אתרין דכתיבי בהדיא מייחבי אבל איך לא. ודחרישה גופה ממעט התם, מודקאמה: החורש שבשעתא לא לקוחה ויש לומר: דכיון דקסבר ד'קציר' אתי לתוספת — 'חריש' נמי אתא לתוספת.

והא אמרת יצא האב המכה בנו — קשה ולרבינו יצחק: דהיינו דוקא כשניסור ומכור בתוכחתו, אבל אם הלך ביער החורג בשוגג למד לא יגלה: ויש לומר: דמעטע ליה דמיידי בכל ענין, אף אם מכור ליסרה, דאם לא כן — אמאי נקט טפי כן מאדאם אתר.

אלמא

"סמא ויהוה" - מכל מקום. - והוא מופיע ליה לכרתניא: "סמא ויהוה" - לרבות מכול יום, "טומאתו בו" - לרבות מחוסר פופוריס! אמר ליה: אָנא מ"עוד טומאתו" קא אמינא. איכא דמתני ליה אהא: "ב'חריש ובקציר תשבת", רבי עקיבא אומר: אינו צריך לומר חריש של שביעית וקציר של שביעית, שהרי כבר נאמר: "שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וּכְרָמְךָ לֹא תִזְמַר". אלא, אפילו חריש של ערב שביעית שנקנס לשביעית, וקציר של שביעית שנקצא לשביעית. רבי יחמאל אומר: מה חריש רשות - אף קציר רשות, יצא קציר העומר שהוא מצוה. אמר ליה תהוא מרבנן לרבא: כמאי דחרישה דרשות? דלמא חרישת עומר דמצוה, ואפילו הכי אמר רחמנא "תשבת" אמר ליה: פיון דאם מצא

לרבות מכול יום — שאם נכנס למקדש ענוש כרת. לרבות מחוסר כפופוריס — מאותן טומאות הצריכות קרבן, וטבל והעריב שמשו ולא הביא כפרתו ונכנס למקדש — חייב. וארבע טומאות הן הטעונות קרבן: הוב והובא והולידות והמזרע. מעיד **אמינא** — עוד טומאתו בו, "עוד" קרא יתירה. לדרשא הוא. **איכא דמתני לה** — לאה דאמר ליה הווא מרבנן לרבא, והא דאיתביה רבינא, אתא. אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית כו' — דעל כרחיה, שביעית דשמיטה הכתוב מדבר, דאי כדכתיב, דאיוס השביעי קאי — מאי שנא חריש וקציר דנקט? אלא הכי קאמר: ששת ימים תעבוד ובשביעי תשבות, והששה שאתה עובד בהן — בחריש ובקציר תשבות. והנכנס לשביעית — (וחריש של שביעית) שלא יחרוש בשבת חרישה המועלת לשביעית. וקציר של שביעית הוצא לצווי שביעית — שאם הביאה שליש שביעית — מנא איך ראתי ליקצר, ואם קצרה בשמינית צריך לנהוג בה קדושת שביעית. רבי יחמאל אומר: מה חריש רשות בו' — ובשבת קאי. ולכחי נקט חריש וקציר — לומר לך: מה החריש שאני אוסר לך בשבת חריש של רשות הוא, שאין לנו חריש של מצוה, אף קציר אינו אוסר לך אלא של רשות. יצא קציר העומר. אם מצא חורש אינו צריך לחרוש — אבל קציר, אפילו מצא קציר — מצוה לקצור לשמה, דכתיב "וקצרתם..." והבאתם את עומר". לא מילתא היא דאמר — שהיה לי להשיבו תשובה נצחה, דקרא לאו במצוה איירי. פאי מפעם קציר דומיא דחריש — מה חריש בכל מקום, מצא חורש אין מצוה לחרוש — אף קציר הכי עסקין, שאם מצא קציר אין מצוה לקצור. יצא קציר העומר. אפילו מצא קצור מצוה לקצור. ואי סלקא דעתך מצוה — בקציר של מצוה, מצא קצור אינו קוצר? תמיהא היא זו. **משנה** על ידי הבן — אם הרגו לבנו בשוגג. חוץ מבר תושב — שאין ישראל גולה על ידי הכל גולין — מפרש במרא לאיתווי מאי. גמרא בשוליא דגרי — בלימוד חרש עצים, שאינו מלמדו תורה אלא אומנות. שוליא = "וייחדו". ויחיה הוא — ואף זו מצוה על האב ללמדו. דילפינן לא מקרא בפרק קמא דקדושין (ל.ב.) דכתיב "ואי חיים עם אשה אשר אהבת", הקיש אומנות שהוא חיותו לאשה: כשם שאביו יחיה להשיאו אשה כדכתיב "וקחו לבנים נשים", חייב כן ללמדו אומנות. מכה נפש — בגי הרג בשוגג חתיב, עלנוס שמה מכה נפש בשוגג. פרט למכה אביו — שלא חייב גלות אלא למי שהזכאנו תוליה בנפש. שאינו חייב עליו אלא אם כן הרגו. יצא מכה אביו שהוא חייב עליו מיתה בחבורה בעלמא.

וקא סלקא דעתך דמעטע ליה מגלות אפילו הרגו. לרבין שמעון דאמר — בסנהדרין בפרק "ארבע מיתות" (מט.א.) חנק חמור מסיף, ולדידיה החורג את אביו בחנק, דתנן (שם פא.א.) מי שנתחייב שתי מיתות בית דין נידון בחבורה. והחורג אביו חייב שתי מיתות, שהעושה חבורה באביו מן התחנוקין, וכן יש חבורת אביו וריצחיה. ולרבי שמעון דאמר חנק חמור, אם היה זה מידו היה בחנק, ועכשיו שהוא שוגג — לא נתנה שגגתו לכפרה בגלות. אם נתנה תורה כפרה לשגגת סייף שהיא קלה, לא נתנה כפרה לשגגת תנן, ולרבנן דאמר סייף חמור מתנן חורג אביו שגגת סייף הוא — שהרגו אילו מידו היה — נידון בחבורה שהוא סייף. ושגגת סייף נתנה לכפרה בגלות. **רבא אמר** — ברייתא נמי רבנן, והחורג את אביו נמי גולה, דשגגת סייף היא. והא דקתני: פרט למכה אביו — לאו לחורגו קא ממעטע, אלא בעושה בו חבורה בשוגג. לוקה דלפנייה — ואמרין (בשבועות לז.א.) המקלל את חבריו עובר בלא תעשה. ואתאי ב'מה הצד' מהמקלל דין ונשיא וחרש (סנהדרין סו.א.) שהעיד בו — שהוא חייב מלקות.

מבטוראלו הן הגולןפרק שני דף ט עמוד אאבן ישראל(שטיינזולץ)רצט

אלמא גר תושב גוי הוא — (אינו) מדקדק מדאתי למעוטי גר תושב. לפי שאינו ממעט אלא גר תושב שחרג ישראל, שאינו גולה אלא נהרג. וכן ישראל שחרג גר תושב דפטור. דכן מוכיח לשון מתניתין דקתני "חבל גולין על ידי ישראל וישראל על ידי כולן חוץ מגר תושב", דלא הוי בכלל דהאי חבל דאין גולין על ידי ישראל, וכן ישראל אינו גולה על ידו. (אלא) קא סלקא דעתיה דכיון דישראל אינו

גולה על ידי גר תושב, ולא גר תושב על ידי ישראל — אלמא גר תושב דנוי, אם כן הוא החיך גר תושב בל תושב, מייד דיהוה אנוי לנוי. ולכן קאמר: אימא סיפא וכו'. ומשנה: רישא דוקא קאמר — גר תושב לישראל, אבל גר תושב לגר תושב לא, ובדמיתיה בטר הכי מקרא. ובתוספות ראיתי שדחק לפשר דמקרא סלקא דעתיה גר תושב וישראל גולין זה על ידי זה, ו"חוץ" דגר תושב דקתני במתניתין אתא למעוטי שאין גר תושב גולה על ידי חבל ולא חבל על ידי. ולא ידענא מאי קאמר, דהאי דכל ידיוהו קתני "ישראל" וכו' קאי אבל מה דלעיל מניה. ואם האי תמצי לגמרי דהאי "חוץ" אתי למעוטי דלא הוי בכלל ישראל לגולה על ידי חבל וחבל על ידי, (מכל מקום) קשטא, דהוא לא קתני גולה גבי ישראל; ו"חוץ" משמע דאתי לאפוקי מכללא. ועוד, דגר תושב לאו בכלל ישראל הוא, ואמאי איצטריך לאפוקי? ועוד קשה, דאם כן דסלקא דעתיה מקרא דישראל גר תושב גולין זה על ידי זה, מאי קאמר: אלמא גוי דהוא? אי גוי — לא יגלה ישראל על ידו, והוא על ידי ישראל; דרך עליה דישראל פטור הוא נהרג — ואם תאמר: אבתי לא דהויא רומאי דגוי, דאפלו דרך ירידה נהרגו ויש לומר: דמכל מקום הוא רומאי גוי, מה גוי לא שנת בר מניה לא שנת לאו בר מניה כו', וכן דרך סמי דומיא גוי בחיא מילתא. **אמר** ליה רבא לית שכן הוא ומת דרך ירידה ניתן ואם תאמר: אדרבה, ליה הנהוגת דרך ירידה ניתן לישראל לכפרה, דסגי ליה בגלות, אבל דרך עליה לא ניתן לישראל לכפרה — חמור הוא ואינו גולה, דלא סגי בגלות. דהכי נמי מאמרין ברש פירק קמא (מבבא גבי) דהוי רומאי? לית ליה האי טעמא. דדרך עליה לאו משום דלא סגי ליה בגלות, אלא משום דקיל הוא ביחור מייריה. דהוי אנוס ביחור, והלכך לא מצי אדרסור ביחור מייריה. **ואזדרי** לעטמנייהו — רב דתמור דאמר דמוק לא דרך עליה ואו נהרג, ולא מוק לא באומר מותר — משום דסביבוי ריה דאומר מותר אנוס הוא לא מיקטל. **ואמר** לית ליה איפכא, דדרך

עליה לא מיקטל, אבל אומר מותר — מיקטל, דהיה לו ללמוד ולא למד. **כסבור** בדמה ונמצא אדם — רבא אמר חייב, דהיה לו לעיין אם אדם אם בחמה. ואי נמי אומר מותר — היה לו ללמוד. וצריך לומר שנמצא אדם גר תושב, מדקאמר: ונמצא גר תושב. וכן רב דקאמר חייב — איירי בגר תושב, דאי בישראל — לא מתייבא אגר תושב. ועוד, דאי בישראל, אם כן חייב דקאמר רבא — חייב גלות קאמר, וזה אינו. דהא לעיל ממעטין אומר מותר מנולת. אלא על כדרך מיירי שזהורג נמי גר תושב, ורבא דאמר חייב — חייב מיתה קאמר. **ואומר** מותר קרוב למייד הוא. פירשו: משום דהיה לו ללמוד. והא נמי היה לו לעיין. **ורב** חסדא אומר פטור דאומר מותר אנוס הוא — ואם תאמר: רב חסדא, דהכי מיתא ברייתא דלעיל (מכות זב.) דקתני: לא מיתא, ואיכא מילא לומר לאומר מותר, ולדריה הא אמר מותר לא הוי מיתוי ויה לומר: דרב חסדא סבר דמכל מקום קרי ליה מיתא, משום דבמדי דרש, שרודע טובב הורגו. ואם תאמר: דבריש פירקין (שם) אמרין: "בבלי דעת" — פרט למתכוין לכרמה וחרג לאדם. ולמה לי קרא: תיפוק ליה משום דחשיב אומר מותר, כדמשמע הכא, ואומר מותר הוינא ממעט מ"בשגה"? ויש לומר: דלעיל מיירי כגון דאיכא במה ואדם לפניו, ותכחין לבמהה חרג אדם. אבל הכא, שלאותו דבר שנתכין נמצא שהוא אדם. ומשום דכזי קאמר רבא שהוא קרוב למייד. **אלא** דינו מסור לאדם וכו' — לפי גיטוסא הכי פירשו: אלא אף על גב דכתיב "ותחטאתי לאלהים", מכל מקום הוי דינו מסור לאדם — פירשו: דינו בדיני אדם. וקשה, דלשנא לא שבעה הכי. כן נראה איכא דקידש: אלא דינו מסור לשמים וכו'. פירשו: אלא לכך נקט "ותחטאתי לאלהים", דאף על גב דחייב אב בדיני אדם, משום דהייב היה מסור לשמים לפי שלא הוי שם עדים — והלכך אין דינו מסור אלא לשמים. הכי נמי דכתיב "מחטאו לי" — היינו דרינו מסור לשמים ולא לאדם, לפי שלא ידע מעולם שהיא אשת איש. ולעולם חייב בדיני אדם. כך נראה למורי שחידה.

התם כדאדחורו ליה — שלא היה צדיק, כדמסיק ואזיל: "השב אשת האישי כי נביא הוא", דהוה ליה ללמוד. ורב חסדא לית ליה האי דרשא ד"כי נביא הוא". אבל ליכא לפרושי דאדחורו ליה דכתיב "ואם אניך משיב עד כי מות ממות", שאדרי שהדיעו שהיא אשת איש אמר להיכי. ומכל מקום יש לומר: מדאיצטריך לומר לו כן — שמע מניה שהיה אומר לו שכן דינו גם למי טעשה, לפי שהיה לו ללמוד ולא למד. והא דקאמר "אשע נביא הוא" וכו' — מילתא באפי נפשיה היא, ולא משנאי אנוס הוא לפירוש הקונטרס. דהא דמסיק דהיה לו ללמוד כו' — מתקמאט שפיר אם כרב חסדא, דמדרך ארץ יש לו ללמוד. ומיזוי נמי ניתא לשיטת קונטרס.

ורבי

שאין בה שוה פרושה — שאם יש בה תשלומי פרושה — משלם ואינו לוקה. דילפינן בהביתובו ב"אלו נעורו" (לבב.) בפירוש ריבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין, וכי אין בה שוה פרושה לוקה שעבר על "לא תהיף" (פ' ויסיף) (דברים כה.) ולא מקשינן הבאה לקבלה — לומר שכשם שאינו לוקה על קללתו דכתיב "בעמך" — כך לא ילקה על הבאתו. ופולגותא היא בסנהדרין, דאיכא דמקשי

ואיכא דלא מקשי. חזון מגר תושב — ומשמע דמתריייהו ממעט ליה, דלא הוא גולה על ידי הדינתא אלא נהרג, ולא ישראל גולה על ידי קשיא כו' גר תושב שחרג גר תושב — גולה, כדקתני בהדיא. ורישא כשהיה את ישראל אינו גולה — דלא סגי ליה בגלות. לפיכך — אשבע מצות שנצטוו בני נח. קאמר: ליתין לך אזהרותי! היא מיתתך, לפיכך גר תושב או גוי שחרגו — נהרגין, ואפילו בשוגג, שאין בני נח צריכין התארה, באמרין בסנהדרין (נזא), מה נוי לא שנת קטל בר מניה — גוי כמותר. לאו בר מניה — ישראל. אף גר תושב לא שנת קטל בר מניה — גר תושב כמותר. דלאו בר מניה — ישראל. באומר מותר — נהרג, דלאו בר גלות הוא. ואזדרי לעטמנייהו — רב חסדא דלא בעי לשנויי באומר מותר, דקסבר אנוס הוא. ורבא דאמר נהרג כסבור בחמה — דהייז הוא באומר מותר, שהיה לו ללמוד. ואף זה היה לו לעיין, ובגר תושב עסקין, חייב — מיתה. מאי לאו בר מיה — בדיני בני נח. ואם אומר מותר היה — כסבור אחות אברהם היא. לאליהם ולא לאדם — והלא יודע שהיא אשת איש! הנינ גם צדיק תהרג — קא סלקא דעתיה שחרה לו הקדשו חורג הוא, אלמא אנוס הוא. כדקא אמרין ליה עלייה — לא הודה לדבריו, שהשיב לו תשובה שחייב מיתה. שאינו צדיק בדבר, שהיה לו ללמוד דרך ארץ, כדמפריש ואזיל.

אנוס הוא! **אמר** ליה: **שאני** אומר, **אומר** מותר — קסבור בהמה ונמצא אדם, גוי ונמצא גר תושב. **רבא** אומר: **חייב**, **אומר** מותר — קרוב למייד הוא. **רב** חסדא אומר: **פטור**, **אומר** מותר — אנוס הוא. **איתבייה** **רבא** לרב חסדא: "הנהך מות על האשה אשר לקחת", מאי לאו בידי אדם? — לא, בידי שמים. **דקא** נמי, דכתיב: "מחטאו לי". — ולטעמיה, "ותחטאתי לאלהים", לאלהים ולא לאדם? **אלא**, דינו מסור לאדם — הכא נמי דינו מסור לאדם. **איתבייה** אפי' לרבא: **לרבא**! **גם** צדיק תהרג! — **התם** בדיקא מיהדי עלייה: "ועתה השב אשת האישי כי נביא הוא", אשת

עליה לא מיקטל, אבל אומר מותר — מיקטל, דהיה לו ללמוד ולא למד. **כסבור** בדמה ונמצא אדם — רבא אמר חייב, דהיה לו לעיין אם אדם אם בחמה. ואי נמי אומר מותר — היה לו ללמוד. וצריך לומר שנמצא אדם גר תושב, מדקאמר: ונמצא גר תושב. וכן רב דקאמר חייב — איירי בגר תושב, דאי בישראל — לא מתייבא אגר תושב. ועוד, דאי בישראל, אם כן חייב דקאמר רבא — חייב גלות קאמר, וזה אינו. דהא לעיל ממעטין אומר מותר מנולת. אלא על כדרך מיירי שזהורג נמי גר תושב, ורבא דאמר חייב — חייב מיתה קאמר. **ואומר** מותר קרוב למייד הוא. פירשו: משום דהיה לו ללמוד. והא נמי היה לו לעיין. **ורב** חסדא אומר פטור דאומר מותר אנוס הוא — ואם תאמר: רב חסדא, דהכי מיתא ברייתא דלעיל (מכות זב.) דקתני: לא מיתא, ואיכא מילא לומר לאומר מותר, ולדריה הא אמר מותר לא הוי מיתוי ויה לומר: דרב חסדא סבר דמכל מקום קרי ליה מיתא, משום דבמדי דרש, שרודע טובב הורגו. ואם תאמר: דבריש פירקין (שם) אמרין: "בבלי דעת" — פרט למתכוין לכרמה וחרג לאדם. ולמה לי קרא: תיפוק ליה משום דחשיב אומר מותר, כדמשמע הכא, ואומר מותר הוינא ממעט מ"בשגה"? ויש לומר: דלעיל מיירי כגון דאיכא במה ואדם לפניו, ותכחין לבמהה חרג אדם. אבל הכא, שלאותו דבר שנתכין נמצא שהוא אדם. ומשום דכזי קאמר רבא שהוא קרוב למייד. **אלא** דינו מסור לאדם וכו' — לפי גיטוסא הכי פירשו: אלא אף על גב דכתיב "ותחטאתי לאלהים", מכל מקום הוי דינו מסור לאדם — פירשו: דינו בדיני אדם. וקשה, דלשנא לא שבעה הכי. כן נראה איכא דקידש: אלא דינו מסור לשמים וכו'. פירשו: אלא לכך נקט "ותחטאתי לאלהים", דאף על גב דחייב אב בדיני אדם, משום דהייב היה מסור לשמים לפי שלא הוי שם עדים — והלכך אין דינו מסור אלא לשמים. הכי נמי דכתיב "מחטאו לי" — היינו דרינו מסור לשמים ולא לאדם, לפי שלא ידע מעולם שהיא אשת איש. ולעולם חייב בדיני אדם. כך נראה למורי שחידה.

התם כדאדחורו ליה — שלא היה צדיק, כדמסיק ואזיל: "השב אשת האישי כי נביא הוא", דהוה ליה ללמוד. ורב חסדא לית ליה האי דרשא ד"כי נביא הוא". אבל ליכא לפרושי דאדחורו ליה דכתיב "ואם אניך משיב עד כי מות ממות", שאדרי שהדיעו שהיא אשת איש אמר להיכי. ומכל מקום יש לומר: מדאיצטריך לומר לו כן — שמע מניה שהיה אומר לו שכן דינו גם למי טעשה, לפי שהיה לו ללמוד ולא למד. והא דקאמר "אשע נביא הוא" וכו' — מילתא באפי נפשיה היא, ולא משנאי אנוס הוא לפירוש הקונטרס. דהא דמסיק דהיה לו ללמוד כו' — מתקמאט שפיר אם כרב חסדא, דמדרך ארץ יש לו ללמוד. ומיזוי נמי ניתא לשיטת קונטרס.

ועבד מצודה - אף בהם הורגין חיות. מאי קרא - דמתקנין להו לרצוחין דבר שצריך לו. לתלמיד שאינו חנון - שלא יביאורו עונותיו לידו דרינה בשוגג ויגלה דאמרין לקמן (מכות יב.) שאינו מצוי אלא ברשעים. לימנות בהצלח תחלה - שפתח הכותב בו בערי מקלט תחלה. הורה שמש לרצוחים - לזכות להם חיותם. כגון הנה מילי דלעיל.

הורחת שמש לרצוחים - בהבדלה זו, ופה עשית. ללמד בהמון - לדרוש ברבים. שכל תבואה שלו - שבקי במקרא במשנה ובתלכות ובזבחות. ורמנ ואיתרסא רב מר אמרי מי אוהב בהמון וגו' האוהב תלמידי חכמים לו תבואה - התורה מחיות עליו ועל ידוע. כדאמרין בעלמא (שבת כג.) האי מאן דרחים רבנן חזין ליה בגין רבנן. [יהבו רבנן עיניהו ברבא - שהיה אוהב תלמידי חכמים ביותר, וחזו לו בנים תלמידי חכמים.] רב אשי אמר כי "ללמוד" ללמוד בהמון - עם החברים רבים. נוואלי שרי צוען - נשאו שרי נוף. אלמא הנואל שגא לחטוא. ללמד בהמון - מרבה תלמידים. לו תבואה - לפי שעל ידיהם ירבה הפלפול. גותין לו לתרץ קושיותיהם. שערך - בשביל שערך. מאלף עולות בו' - מקרא כתוב "אלף עולות יעלה שלמנו" וגו' (מלכים א ג.) מקלט

עוקבין - אורבין. מהאי נימא ומהאי נימא דמרחקין - חברון וקדש רחוקות מגבול הארץ שני רביעי הארץ, והחורג בסוף הגבול צריך לנס רביעי הארץ. וסאי שנא מציעאי דמקרי - החרגת בין חברון לשכם ובין שכם לקדש קרוב למקלט מיכן ומיכן. בין לדעת בין אלוהע - בין שבראש שם לדעת קליטה, בין ושלאל בראש שם (שלא) לדעת וקליטה, שלא היה יודע שהיא קולטת.

פרוורוא - בפרים וחצירים הסמוכות לה ונקראת על שמה, נתנו לכלב. ועיר מבצר - כריכים גדולים שהיו בחבלת נפתלי. הצדים צר וגו'. ערים הללו - עיר מקלט. מירין קטנים - לפי שאין ממונות מצויין שם. ולא כריכים גדולים - שהכל נקבים שם תמיד, ויהא רגל גורל - הדם מוצא שם ויארבו לו. כגון סליקום - מבצר, ויש כפר סמוך הנקרא אקרא דסליקום. כך קדש העיר מבצר, ועיר בינוני סמוכה לה הנקראת על שמה. ואם אין שם מים - כשנפלו בגורל בימי הישעל לאלוהי הכהן אמנת מים אחרי כן מן הנחרות הרחוקים. במקום שחוקים - שימצאו ממונות לקנות. במקום אוכלוסין - שיהיו כפרים ויישוב סמוכים להם. שלא יוכלו נוואלי הדם מרחוב על העיר בחיל כלי זין - שלא יקנה גואל הדם שם זיין ויהרגו. שאם יביא כלי זיין ממקומו ויגישו בו.

ונתנו לכלב בן יפנה. וקדש עיר מקלט הוא? והכתוב "ועיר מבצר הצדים צר וחמת רשת וכבת וגו' וקדש ויגדעו ועין הצור", ותניא: ערים הללו אין עושין אותן לא מירין קטנים ולא כריכים גדולים וגו' וקדש עיר מקלט הוא, אמר רב אשי: כגון סליקום ואקרא דסליקום. גופא, ערים הללו אין עושין אותן לא מירין קטנים ולא כריכים גדולים, אלא עירות בינוניות. ואין מושיבין אותן אלא במקום מים, ואם אין שם מים - במיאין להם מים. ואין מושיבין אותן אלא במקום שחוקים, ואין מושיבין אותן אלא במקום אוכלוסין. נתמנעטו אוכלוסיהן - מוסיפין עליהן, נתמנעטו דיוריהן - מביאין להם פתנים ליום וישראלים. ואין מוכרין בהן לא כלי זין ולא כלי מצודה, דברי רבי נחמיה, וחכמים מתירין. וישוין שאין פורסין בתוכן מצודות, ואין מפשילין לתוכן הכלים, דרי שלא תהא רגל גואל הדם מצויה שם. אמר רבי יוחנן: מאי קרא? "ונם אל אחת מן הערים האל וחו" - עבדו לה מיד דתתיו לה חיותא. תנא: תלמיד שגלה - מגלן רבו עמו, שגאמר "וחו" - עבדו לה מיד דתתיו לה חיותא. אמר רבי יוחנן: מעין דלכרי תורה שהו קולטין, שגאמר "את בצר במדבר" וגו', [וכתיב בתורה] "וזאת התורה" עמו. - איני? והא אמר רבי יוחנן: מנין דלכרי תורה שהו קולטין, שגאמר "את בצר במדבר" וגו', [וכתיב בתורה] "וזאת התורה" לא קשיא: הא - בעדינא דעסיק בה, הא - בעדינא דלא עסיק בה. ואי בעית אימא: מאי קולטין - ממלאך המות. כי הא דרב חסדא הנה יתיב וגרים בבי רב, ולא הנה קא יבול שליחא [דמלאךא דמותא] למיקרב לגביה, דלא הנה שתיק פומיה מוצרסא. סליק ויתיב אארא דבי רב, פקע אראו ושתיק, ויכול היה. אמר רבי תנחום בר חנילאי: מפני מה זכה ראובן לימנות בהצלח תחלה? מפני שהוא פתח בהצלח תחלה, שגאמר "וישמע ראובן ויצאחו מידם". דרש רבי שמלאי: מאי דכתיב "או יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מורה" [שמש]? "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: הורה שמש לרצוחים. איפא דאמר, אמר לו: הורחת שמש לרצוחים. דרש רבי סימאי: מאי דכתיב "אהב כסף לא ישבע כסף ומי אהב בהמון לא תבואה" - "אהב כסף לא ישבע כסף" - זה משה רבינו, שהיה יודע שאין שלש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש בארץ כנען, ואמר: מאי מצינו שפאך ליד אקמימא. "ומי אהב בהמון לא תבואה", למי נאה ללמוד בהמון - מי ששכל לא ילמוד בהמון - לא תבואה. והיינו דאמר רבי אלעזר: מאי דכתיב "מי ימלא גבורות ה' ישמיע כל תהלתו"? למי נאה [ללמוד] [גבורות ה' - מי שיכול להשמיע כל תהלתו. ורבנן, ואיתימא רבה בר מרי אמר: "מי אהב בהמון לו תבואה" - כל האוהב ללמוד בהמון - לו תבואה. יהבו ביה רבנן עיניהו ברכא בריה דרבא. (סוין) אשי ללמוד רבינא ללמוד רב אשי אמר: כל האוהב ללמוד בהמון - לו תבואה. והיינו דאמר רבי יוסי בריה דחנינא: מאי דכתיב "הרב אל הבדים ונאול" - הרב על צוארי שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבין ועוסקין בתורה בד בדר. ולא עוד אלא שגמפאשין, כתיב הקא "ונאול" וכתיב התם "אשר נואלנו". ולא עוד אלא שהוטאין, שגאמר "ואשר חטאנו". ואיבעית אימא מהכא: "נואלו שרי צעין". רבינא אמר: כל האוהב ללמוד בהמון - לו תבואה. והיינו דאמר רבי: הרבה תורה למדתי מרבותי, ומחבירי יותר מהם, ומתלמידי יותר מכולן. אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב "עמדות היו רגלינו בשעריך וירשעם"? מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה - שערי וירשעם, שהיו עוסקים בתורה. ואמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב "שיר המעלות לדוד שמחתו באמרים לי בית ה' גלד"? אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, שמעתי בני אדם שהיו אומרים: מתי ימות וקן זה ויבא שלמה בנו ויבנה בית הכחירה ויעלה לרגל, ושמחתי. אמר לו הקדוש ברוך הוא: "כי טוב וים בהצריך מאלף", טוב לי וים אחר שאהיה עוסק בתורה לפני, מאלף עולות ששתי שלמה בנו להקריב לפני על גבי המזבח. "ומכוננות להם דרכים" וכו'. תניא, רבי אלעזר בן יעקב אומר: "מקלט"

והא תניא רבי יוסי רבי יהודה אומר וכו' – ואם תאמר: ואמאי לא מיייתי ממלחיה דרבי יוסי בר יהודה דמתניתין? ויש לומר: דמתניתין איבא למימר דלא חייבים קאמר, אלא מאליהם היו גולין בשביל שהיו טועים, כדקאמר רבי הכא בבביריתא. אבל בבביריתא מוכח שפיר דחייבין קאמר, דמאליהם פסוק גבי מזיד. אבל דמתניתין לא מיייתי קרא גבי מזיד. כן

נראה למורי שיחיה. ועוד נראה, דעל כרחך בבביריתא ליכא למימר דמאליהם קאמר, דעל

כרחך היינו רבי.

חד אמר מביאין גנלה ערופה – תימנה, דהא תנן (סוטה מד,ב): עגלה ערופה אין מודדין אלא מעיר שיש בה בית דין ויש לומר: דהתם מיירי כגון דאיכא עיירות טובא ובחדא מנייניה יש בית דין, כיון דמצי לאוקומי קריא דמקמי ליה. אבל הכא מיירי כגון שאין שם בית דין בכל העיירות הסמוכות, הלכך אמרינן דמכל מקום מודדין מנייהו.

אפילו

"מקלט" הנה כתוב על פרישת דרכים, כרי שצביר הרצון ויפנה לשם. אמר רב כהנא: מאי קרא? "תכין לך הדרך" – עשה [לך] הכנה לדרך. רב הונא בר חנינא פתח לה פתחה להאי פרישתא מהכא: "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך", אם לחטאים יורה – קל וחומר לצדיקים. רבי שמעון בן לקיש פתח לה פתחה להאי פרישתא מהכא: "ואישר לא צדה והאלהים אנה לידו" וגו'. "כאישר אימר משל הפקדוני מרשעים יצא רשע" וגו', כמות הכתוב מביא – בשני

בני אדם שהרגו את הנפש, אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד, לזה אין עדים ולזה אין עדים. הקדוש ברוך הוא מומינן לפונדק אחר, זה שהרג במזיד וישב תחת הסופס, וזה שהרג בשוגג יורד בפסולם, ונפל עליו והרגו. זה שהרג במזיד – נהרג, וזה שהרג בשוגג – גולה. אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רב הונא אמר רבי אלעזר: מן התורה ומן הגביאים ומן הכתובים – בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. מן התורה – דכתיב "לא תלך עמיהם", וכתיב "קום לך אתם". מן הגביאים – דכתיב "אני ה' אלהיך מלמדך להועיל מדריכך בדרך (ו) תלך". מן הכתובים – דכתיב "אם ללצים הוא יליץ ולעניים יתן חן". אמר רב הונא: רוצה שגלה לעיר מקלט ומצא גואל הדם והרגו – פטור. קסבר: "ולו אין משפט מות" – בגואל הדם הוא דכתיב. מיתבי: "ולו אין משפט מות" – ברוצח הכתוב מדבר. אתה אומר ברוצח, או אינו אלא בגואל הדם? כשהוא אומר "והוא לא שנה לו מתמול שלשום" – הוי אומר: ברוצח הכתוב מדבר! – הוא דאמר כי האי תנא, דתניא: "ולו אין משפט מות" – בגואל הדם הכתוב מדבר. אתה אומר בגואל הדם הכתוב מדבר, או אינו אלא ברוצח? כשהוא אומר "כי לא שנה הוא לו מתמול שלשום" – הרי רוצח אומר, הא מה אני מקיים "ולו אין משפט מות" – בגואל הדם הכתוב מדבר. תנן: מוסרין לו שני תלמידי חכמים, שפא ויהרגו בדרך, וידברו אליו; מאי לאו דמתרי בה דאי קטול בר קטולא הוא? – לא, כדתניא: וידברו אליו דברים הראויים לו, אומרים לו: אל תנה בו מנהג שופכי דמים, בשגגה בא מעשה לידו. רבי מאיר אומר: הוא מדבר על ידי עצמו, שגאמר "וזה דבר הרצח". אמרו לו: הרפה שליחות עושה. אמר מר: בשגגה בא מעשה לידו. פשיטא, דאי במזיד – בר גלות הוא? – אין. והא תניא, רבי יוסי ברבי יהודה אומר: בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט, ובית דין שולחין ומביאין אותם משם. מי שנתחייב מיתה – הרגוהו, שגאמר "ושלחו וקני עיר ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גאל הדם ומת". מי שלא נתחייב – פטורוהו, שגאמר "והוצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם". מי שנתחייב גלות – מחזירין אותו למקומו, שגאמר "והשיבו את העדה אל עיר מקלטו אשר שם שפמו". רבי אומר: מעצמן הן גולין, כפסוקי הן: אחד שוגג ואחד מזיד

– קולטות, והן אינן יודעין ששבשוגג קולטות במזיד אינן קולטות. אמר רבי אלעזר: עיר שרופה ורוצחים – אינה קולטת, שגאמר "וידבר באזני וקני העיר היותה את דבריו" – ולא שהיושבי דבריהן לדבריו. ואמר רבי אלעזר: עיר שאין בה זקנים – אינה קולטת, דבעינן "וקני העיר" וליכא. איתמר, עיר שאין בה זקנים, רבי אמי ורבי אסי, חד אמר: קולטת, וחד אמר: לא קולטת, וחד אמר: קולטת, וחד אמר: קולטת. למאן דאמר אינה קולטת – בעינן "וקני העיר" וליכא, למאן דאמר קולטת – מצינה בעלמא. ועיר שאין בה זקנים, רבי אמי ורבי אסי, חד אמר: נעשה בה כן סורר ומורה. וחד אמר: אין נעשה בה כן סורר ומורה. למאן דאמר אין נעשה בה כן סורר ומורה – בעינן "וקני עיר" וליכא, למאן דאמר נעשה בה כן סורר ומורה – מצינה בעלמא. ועיר שאין בה זקנים, רבי אמי ורבי אסי, חד אמר: מביאה עגלה ערופה, וחד אמר: אינה מביאה עגלה ערופה. למאן דאמר אינה מביאה עגלה ערופה – בעינן "וקני העיר" והיא" וליכא, למאן דאמר מביאה עגלה ערופה – מצינה בעלמא. אמר רבי הונא בר חנינא מפני מה נאמרה פרישת רוצחים

מקלט היה כתוב על פרישת דרכים – בכל מקום שהיו שני דרכים מפוצלים, אחד פונה לעיר מקלט – היה עץ תקוע באותו דרך ובתוכו בו "מקלט", פתח ליה פיתחא – כשהיה רוצה לדרוש בפרשת רוצחים היה מתחיל כן, והאלהים אנה לידו – וזה שאמר הכתוב "כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע", משל הקדמוני" זהו ההורה. שהיא משל הקדוש ברוך הוא שהוא קדמוני של עולם, והיא אמרה: מרשעים יצא רשע, והיכן אמרה – "והאלהים אנה לידו", והיאך הקדוש ברוך הוא מביאה מכלול לאדם לחטוא? אלא על ידי שהיו שרעים ההורה והנהרג, ההורה היה חייב גלות אין עד דברב והוא לא גלה, ונהרג היה חייב מיתה ואין עד דברב ולא נהרג, לפיכך הקדוש ברוך הוא ממנהג לפונדק אחר בו, כמה הכתוב מדבר – "והאלהים אנה לידו". נופל עליו והורגו – ויש עדים, ויגלה על כרחו. בדרך כתב – בדרך אשר תבחר לילך. אם ללצים – תאדם שאלהתחבר. הוא יליץ – אין מעבדין בידו. ומצא נואל חדם – בדרך בחליכות. בנואל חדם הכתוב מדבר – והבי קאמר: בדרך יירדו גואל חדם אחרי הרצח וישלחו וכתבו נפש, ולא יחיימו מבית דין כי לא אין מעבדין מות. וסוף המקרא האומר "כי לא שונא הוא" וגו' מוסב על ראשו: "פן יירדו גואל הדים" אני אומר לך להכין לו הדרך, כי לא שונא היה לו ולא הרגו מדעת, ברוצח הכתוב מדבר – והבי קאמר: פן יירדו וישלחו וכתבו, והוא לא היה ראוי למות כי לא שונא היה להרגו ולא הרגו מדעת. הרי רוצח אומר בו – שאין לו משפט מות, ולא היה צריך לכתוב בשבילו "ולו אין משפט מות", הריבה שליחות עושה – דברים שאינן נעשים על ידי האדם, נעשים ומתקבלים על ידי הרבה שלוחים. פשיטא – כיון דהוא גולה – ולא בשוגג הרג, דאי במזיד הרג וכו' לרעהו ואבר לו וקם עליו" וגו', משמע: אם גולה היזה? הכי רבינו: דאי במזיד בר גלות הוא. בתמיהה. בתחלה – תחלת משפטן רוצחים ועיקרו זהו – אחד שוגג ואחד מזיד. כו. ויליף טעמא מקרא "וכי יהיה איש שונא לרעהו ואבר לו וקם עליו" וגו', משמע: אם הורגו בכוחה – ינוס, וכתיב בתריה "ושלחו וקני עיר" וגו'. רבי אומר – לא אמר הכתוב שיגלה, ולא הוא טועה וגולה, ולימדר הכתוב שיקחוהו משם ויורגוהו. ודבר באוני וקני העיר חתאי – מקרא בספר יחזקאל. מצינה בעלמא – מצות שיהיו שם זקנים, ומיהו כי אין בה זקנים נמי קלטת. כגון סורר ומורה – כתיב (דברים

בשלשן

בלשון עז - בכל יהושע כתיב "ויאמר ה'", ובאן נאמר "וידיבר ה' אל יהושע", ודיבר לשון עז הוא. מפני שהן של תורה - אבל שאר אמירות שאמר - לא אמר דבר לקיים מצוה הכתובה בתורה, חוץ מזה. וידבר עמים - ינהל עמים תחתיו. מפני ששיחם - שלא הפרשישם לאחר שהחלוק מן, עד שנאמר לו מפי הקדוש ברוך הוא. פליגי בה - בפירושא

דהאי קרא, מה כתב יהושע בספר תורה. חד

אמר שמנה פסוקים - מ'רומת שם משה' עד

סיפא. וחד אמר: בפרשת ערי מקלט הוא אומר,

שכתובה בספר יהושע. למען תהיה תורת וגו' -

ורישיה דקרא משתעי בתפילין, ואיתקש הכא

תורה לתפילין. כי איתקש למותר כפך -

דכתיב בהאי קרא "בפך" - מן המותר בפך,

שאין כתבתיך על עול בהם כהנים. להלכותיה

- לדבר שאינו כתוב בתורה. ובתפילין גופיהו

לא גמרינן ליה אלא מהלכה למשה מסיני, לא

ליפליגן בבקשא. דכי כתיב - דודי, אחי אבא,

והוא רבי חייא. **משנה** אחד בתן פשוט בשמן

המשהח - הם כהנים גדולים שהיו עד יאשיהו.

ואחד המרובה בכהנים - הם ששימשו

מיאשיהו ואילך, שנגזזו שמן המשהח כדאמרין

בברכות (יבא) ושוב לא נמשחו כהנים עד

היתה ניכרת כהונה גדולה בהם אלא בריבוי

בגדים, שמשמש בשמונה בגדים. ואחד שעבר

משיחותיו - שאירע פסול בבחן גדול ושימש

אחר תחתיו, וכשנשרתה כח - שחזר לשמש בעשרו

ועבר זה ממשיותו. מחזירין את הרוצח -

במיתתו, כמו שנאמר "ואחרי מות הכהן הגדול

ישב הרוצח". פשוט מלחמה - כהן המשהח

לומר מלחמה פרכי המלחמה, "אל ירך

לבבכם" וכל הענין (דברים כג) **נזמא** וישב

בה עד מות הכהן הגדול - הא חד, כי בעיד

מקלט ישב עד מות הכהן הגדול" - את תרי,

תלת. **שחייה** חזקו חזקת רמימם על דורן -

הלכך לאו קללת חם היא. האבא **אמר** - בבבל

אומרינן משל זה על אדם שלוקח בשביל סרחון

של אחרים. טוביה חטא וזיגוד מנגיד - משום שהיה דאמרין ב"עריב פסחים": טוביה חטא, וזיגוד אסחיד ביה ביחדי, שלא היה עד שני בדבר, ונגידה רב פפא לזיגוד. אמר ליה: טוביה חטא וזיגוד מנגיד. ומאו היתה למשל. **האבא אמרין** - בארץ ישראל אומרינן משל זה, שכב נסיב כפנאי גור - שכב בן חמור לקח את דינה בת יעקב והתנאה שילה.

ושאר בני העיר שלא נתנו מלצו עצמן ונתצטרעו.

מכנאי - שם איש מבני העיר. שכרה דוד שיתין

(סנהדרין פ"י) מצניו "ותמוללו" של בית

המקדש", והוא יסוד בלשון יוני. **קפא** תהומא -

עץ התהום. בתלמוד ירושלמי (שם) נמצא שם

חרט שהגביה קולו ואמר לו אל תטלני מכאן

שאני כבוש על התהום מיום מתן תורה שרעיה

כל הארץ. ולא שמע דוד לדבריו, ונטלו. פי שרי

לכבתה **שם** - פן יתקדוהו המים, ועברו משום

ואבדתם את שמם" (דברים יב) ו'אל תעשן

כך וגו' (שם). וכאשר **אחיתופל** בו' - שי תימה

דבר, שהרי לא קנה דוד את הגורן מארונה

היבסיס עד מעשה הדסחה שהיתה לאחר מיתת

אחיתופל שלש שנים. ולפי דברים הללו צריכין

אנו לומר שאף על פי שלא קנה הגורן, יודע

היה מנעוריה, מיום (ושנמשח) וישבו הוא

ושמואל בנחית הדימה ובדקו בספר יהושע

ומצאו מקום לבית המקדש, כדכתיב "עד אמצא

מקום" וגו' (דברי הימים ל"א) ויהיה

מקום" (נרא), וחפץ היסודות בירשתו. יפחה

על המים - דכתיב בסוטה (במדרב ה) "ומחה

אל מי המרים", והרבה הוכחות בפשה, ואפילו

הכי כתיב "ומוחה" בו', וקללה זו בתבוסה היא,היה,

שלא היה מקללו אלא אם אינו אומר. **אפילו** על

תנאי - ולא נתקיים התנאי, אף על פי כי היא

באה. והא דתקיים שלא כידה, הלא על פי כי

ממני ולא נתקיים שלא כידה. ואף על פי כי

נתקיימה הקללה, דכתיב "ולא חללה בניו

בדרכיו וגו', וזו קללה קללה עלי' כה' יעשה

לך", כמו שנעשה לי שאין בני מהונגי.

והמאמר

בבגדים, ואחד שעבר משיחותיו - מחזירין את הרוצח. רבי יהודה אומר: אף משום מלחמה מחזיר את הרוצח. לפיכך אימותיהן

של כהנים מספקות להן מותיה ונסות, כדי שלא יתפללו על בגיהם שימותו. **נזמא** מנא הני מילי? אמר רב כהנא: דאמר קרא

"וישב בה עד מות הכהן הגדול", ובכתיב "פי בעיר מקלטו יושב עד מות הכהן הגדול", ובכתיב "ואחרי מות הכהן הגדול" ורבי יהודה:

פתיב קרא אחריתא - "לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן" (וגו'). - ואידיך: מודלא פתיב "הגדול" - חד מהנהך הוא. "לפיכך אימותיהן

של כהנים" בו'. טעמא דלא מצלו, הא מצלו מיתיה? והכתיב "בצפור לגוד פדרור לעוף פן קללת חנם לא תבא"! אמר ליה תהוא

סכא: מפריקיה דרבא שמעי' לי, שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו. ואיכא דמתני: כדי שיתפללו על בגיהם שלא ימותו.

טעמא - דמצלו, הא לא מצלו - מיתיה? מאי הוה ליה למעבד? הכא אמרין: טוביה חטא וזיגוד מנגיד. הנהם אמר, שכב נסיב

ומכנאי גזיר. אמר ליה תהוא סכא: מפריקיה דרבא שמעי' לי, שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו. פי כי, ודהואה ובגרא

דאכליה ארזא ברוחק תלתא פרסי מנייה דרבי יהושע בן לוי, ולא אישתעא אליהו בהריה תלתא יומי. אמר רב יהודה אמר רב:

קללת חכם, אפילו בתנאם היא באה. מנלן? כמאחיתופל. שבשעה שפחד דוד שיתין קפא תהומא, נבא למישטפא לעלמא. אמר:

מהו לכתוב שם אחספא ומישאד בתהומא, דליקו אדוכותיה? ליכא דאמר ליה מיד. אמר: כל הילדע דבר זה ואינו אומר - יתקן

בגרונו. נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו, אמר: ומה לעשות שלום בין איש לאישתו, אמרה התורה: שמי שנקבת בקדושה יפחה

על הפנים, לכל העולם פולו לא כל שפן? אמר ליה: שרי. כתב שם אחספא, שדי אתהומא, נחת וקם אדוכותיה. ואפילו הכי פתיב

"ואחיתופל ראה פי לא נעשיתה עצתו ויחבש את החמור וקם ויחלץ אל ביתו (ו)אל עירו ויצו אל ביתו ויחנק" וגו'. "אמר רבי אבהו:

קללת חכם אפילו על תנאי היא באה. מנלן? מעלי, דקאמר ליה עלי לשמואל "בה יעשה לך אלהים ובה יוסיף אם תכחד כמני

דבר". ואף על גב דכתיב "ויעד לו שמואל את כל הדברים ולא כחד כמנו" - [ואפילו הכי] פתיב "ולא הלכו בניו בדרךיו" וגו'.

אפילו על תנאי צריך הפרה מנלל מהורה - יש מהדקין מכאן נדחיים שלנו, אפילו אותם שיש להם זמן - אין לנדות עצמן מספק, שהרי הכא התנה בדבר שלא היה בידו לקיים, רשמה היה מעכב יוסף או קראנו אסון בדרך, ולכן כל מה מעיקר וגם הנידוי על התנאי, אבל שאר תנאים בדידי לקיים, כגון שמנדין את האדם שלא יעשה הדבר - ודאי

לא חל הנידוי כלל מעיקר. דמיון בדידי הוא

משנת הנידוי אנו יודעים בודאי שלא ברעתו

לעשות הדבר - ודאי לא חל הנידוי כלל מעיקר.

מי ידע לראובן שהיה יודע - תימה, דהא

אמרין במדרש: "ידישע ראובן אל הבור",

מדיכן שגז' מבית אביו, שישכח בנענית על מעשה

בלחה, וזה היה קודם מעשה ידעיהוה ויש לומר:

דמכל מקום לא הודה בבורה עד מעשה ידעיהוה

מי גרם לראובן שהורה - ולכן יש לו סמך מן

המקרא: "יהודה אתה יודוך אחיך"

ומתרגמין: את הורית כן יודוך אחיך. פירוש:

הורית לך בוש כן יודוך אחיך, כששכל

שהתחלת לדורות בא ראובן הוודה.

אמר אביו קל וחומר ומה מי שנלח בו - תימה:

מהאי דינא נילף נמי לנגמר דינו בלא כהן

גדול שלא יגלה כלל: ומה מי שנלח בו לפני

מיתת כהן גדול יוצא במיתתו של כהן גדול, מי

שלא גלה לפני מותו אינו דין שלא יגלה אחר

מותו? דהכי אמרינן בערבין (ט.כט.) מכורה כבר

יוצאה, שאינה מכורה אפי' אין שלא תתבר?

ונפקא לן מהאי דינא דאינה נמכרת כלל אחר

הבאת סימנין עד עולמו ונראה דלא קשיא מדי,

דהא מיתת הכהן כפרה הוא כדאמר בסמוך,

וכפרה לא קשיא אלא למי שנחריב בבירא.

וחלוק, דוקא לפי שנגמר ונתחייב גלות ואחר כך

מת כהן גדול - מכפרת מיתת כהן גדול שלא

יגלה כלל מקל וחומר כדאמר התלמוד, אבל

נגמר דינו בלא כהן גדול מכפרת מיתת כהן גדול קודם

גמר דין של זה - ודאי לכא' למילף מקל וחומר

דהיאך תכפר מיתת כהן גדול? ולכא' למימר

דהתכפר לו מיתת כהן גדול השתא כשנגמר דינו,

דהא לא מיכפרה אלא בשעת מיתתו, ולאחר כך

ובשעת מיתת לא היה זה חייב, ולא דמי להדיא

דערבין דמכורה כבר יוצאה וכו', ודחת משעת

הבאת סימנין מתחלת גדולתה ושוב לא יפסיק

ממנה הגדלות לעולם, ולכן שייך למילף כפרה

דלא תכמר בלא אחר התחלת מיתתו עד עולם, כן

נראה למורי שיחיה. **מיד'** גלות קא מכפרא -

תימה: איך הכי נמי, מדאמר בריש מביחלתין (מכות

ב.ב.) הם עשו מעשה לגלוי כל הדין דהורי

לוח כפרה, אלאמא גלות מכפרת יושי' למי:

כפרה לפטור מגלות קאמר. דהא בעי למילף דמי

שלא גלה עדיין דמיתת כהן גדול תועיל לפטור

מגלות מקל וחומר, הלכך ספיר משני: מיד' גלות

מכפרת מיתת כהן גדול מכפרת. פירוש: מיכפרא

מגלות. שהרי אפילו לא גלה אלא יום אחד ומת

הכהן גדול הוא חורו, ואילו לא מת הבהן, אפילו

שהה שם זמן מרובה אפי' יוצא. על כרחך כפרה זו

במיתת כהן תלוי, כדפרשתיה. כן נראה למורי

שיחיה.

אילן

ותפאתי לך - לשון נידוי הוא, שיהא מגודה לאביו, מאי דכתיב יחי ראובן וגו' וזאת הלידה - מה ראה לסמוך יהודה לראובן, ומה ראה להתחיל בברכת יהודה בלשון "וזאת הלידה"? אלא לפי שהיו עצמות כל השבטים שלון קיים, ושל יהודה מגולגלין, אמר לשון זה: "יחי ראובן" כלומר, ראובן שלדו קיימת כאילו הוא חי - זאת הליה ליהודה שהם מגולגלין.

עצמות כל השבטים יצאו ממצרים ונשאום בנידם

במדבר, וזהו שאמר יוסף לאחיו (שמות יג):

"והעליתם עצמותי מזה אתכם" עם עצמותים.

על איכריה לשפא - ונכנסו עצמותיו למקום

חיבורם ששפו משם, כמו "דשף מדוכתיה" (חולין

מנב. ג. ד.ב.), לשפא = "אישילוח" ש. ודאי. לפיכך

למשפא - לישא ולתן, ידיו רלו - ידיו רלו כח

לריב ריבו לעצמן נגד וביחיה. בלחרי בתוך -

במיתת מרובה בבגדים או בשעבר ממשיותות

אלא לאו שמע מינה כולוה. **משנה** תרי זה אינו

גולה - מפרש טעמא בגמרא מקל וחומר. חזור

במיתתו של שני - זאת טעמא בלחרי - נגמר דינו

בלא כהן גדול - שלא מינו אחר תחתיו עד

שנגמר דינו של זה לגלות. **גמרא** שנמשכ' בימיו

- משנעשה זה רצח, מאי היה ליה - להאי כהן

למיעבר מאחר שעריו לא היה כהן גדול כשהרג -

זה, למד הוא נענש? **תנא** פת - רצח בערי

מקלט, ומת כהן גדול אחר זמן. לשבת באיין -

בתוך הרקיע. ונעשה כהן גדול כן גורשה - יצא

עליו עדות שזוהו חלל, מתה כהונה - הרי הוא

כמות, ואין הרצח גולה. במלח כהונה - איגלא

מילתא למפרע שלא היה כהן גדול, וזהו היה

האי רצח נגמר דינו בלא כהן גדול, ואינו חזר

לעולם.

אליבא

יוצא משם לעולם. ואינו יוצא לא לעדות מצוה, ולא לעדות כמות, ולא לעדות נפשות.

ואפילו ישראל צריכים לו, ואפילו שר צבא ישראל כיוצא בן צריהו - אינו יוצא משם

לעולם, שנאמר "אשר נס שמהו" - שם תהא דירתו, שם תהא מיתתו, שם תהא קבורתו.

כשם שהעיר קולטת קד תחומיה קולט. רוצה שישאר חיוץ לתחום ומצאו גואל הדם, רבי

יוסי הגלילי אומר: מצוה ביד גואל הדם, ורשות ביד כל אדם. רבי עקיבא אומר: רשות

ביד גואל הדם, וכל אדם חייבין עליו. **גמרא** מאי מעמיא? אמר אביי, קל וחומר: ומה

מי שגלה בכר - יצא עקשיו, מי שלא גלה - אינו דין שלא יגלה? - ודלמא, האי דגלה

- איכפר ליה, האי דלא גלה - לא? - מיד' גלות קא מכפרא? מיתת כהן הוא דמכפרא.

אם עד שלא נגמר דינו? וכו', מנא הני מילי? אמר רב פהנא: דאמר קרא "וישב בה עד

מות הכהן הגדל אשר כושח אותו בששן הקדש", וכי הוא מושחו? אלא זה שנמשח בימיו.

מאי היה ליה לעקבד? - היה לו לבקש רחמים שיגמור דינו לכחות, ולא ביקש. אמר אביי,

נקטין: נגמר דינו ומת - מוליכין את עצמותיו לשם. דכתיב: "לשוב לשבת בארץ עד מות

הכהן" ואיזהו ישיבה שהיא בארץ - היו אומר וזו קבורה. **תנא**: מת קודם שמת כהן גדול

- מוליכין עצמותיו על קברי אבותיו, דכתיב "ושב הריצח אל ארץ אהלתו", ואיזהו ישיבה

שהיא בארץ אהלתו - היו אומר וזו קבורה. נגמר דינו, ונעשה כהן כן חלוצה,

פלוגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפחא, חד אומר: מתה כהונה, וחד אומר: כמלה כהונה.

לימא בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע קא מיפלגי. דתני: היה עומד ומקריב על גבי

המזבח, ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה. רבי אליעזר אומר: כל קרבנות שהקריב פסולין,

ורבי יהושע מכשיר. מאן דאמר מתה - כרבי יהושע, ומאן דאמר כמלה - כרבי אליעזר?

ובא על השנייה. על דעתין דרבנן ביאת ערוה. על דעתיה דרבי שמעון אינה ביאת ערוה. בא על הראשונה ובא

[דף י"א ע"א]

על השנייה. על דעתין דרבנן הראשונה ביאת ערוה. והשנייה צריכה גט וחליצה. על דעתיה דרבי שמעון שתייהן צריכות גט. הראשונה צריכה גט שמא קנה מאמר. והשנייה צריכה גט שמא קנה ייבום שמא קנה מאמר נפטרת <מחליצת> מביאת חבירתה. רבי זעורה בשם רבי ששת תני תמן דברי רבי שמעון שתייהן אסורות וקשיא קנה מאמר שתייהן מותרות. לא קנה מאמר אלא זיקה. וקשיא קנה זיקה שתייהן מותרות. לא קנה זיקה הראשונה אסורה והשנייה מותרת שמא זיקת ר' שמעון כמאמר דרבנן. כמה דרבנן אמרו המאמר קנה ומשייר. כן אמר זיקה קונה ומשיירת. וקשיא צד שקונה זיקה כנגדו אסור בצרה. צד שלא קנה זיקה כנגדו היתר בצרה. אמר שמי וכי מה נפשך בעריות מה כדון כהיא דאמר ר' אחא בשם ר' בון בר חייה כל יבמה שאין כולה לפניו צד הקנוי שבה נידון לשם ערוה וערוה פוטרת צרתה:

[דף י"א ע"ב]

הלכה ג משנה כלל אמרו כיבמה כל שהיא אסורה איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת אחותה שהיא יבמת' או חולצת או מתייבמת:

גמרא אמר ר' זעירא עד דאנן תמן אפקינן ארבע עשרה מן דעד אחותה שהיא יבמתה מתייבמת חוץ מבתו. דסלקינן להכא שמעינן הכא דתני ר' חייה. דתני ר' חייה בתו מאנוסתו נשואה לאחיו מאביו ולו אחות מאם מאיש אחר נשואה לאחיו השני ומת בלא בנים הרי זה אסור בבתו ומותר באחותה הדא היא אחותה כשהיא יבמתה מתייבמת. פשיטא הדא מילתא. איסור מצוה ואיסור קדוש' חליץ נפטרה צרתה. ובא עליה. רבי יוסה אמר איתפלגון ר' לעזר ור' יוחנן אמר לא נפטרה צרתה. ר' שמי מחלף שמועה מסתברא על דרבי שמי דבכל אתר ר' לעזר סמך לרבי חייה רבה דתני ר' חייה איסור מצוה איסור קדושה חליץ לה ובא עליה נפטרה צרתה:

הלכה ד משנה איסור מצוה שניות מדברי סופרים איסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתניה לישראל ובת ישראל לממזר ולנתין:

גמרא איסור מצוה עריות מדברי סופרים מצוה מן התורה לשמוע את דברי סופרים. ואיסור קדושה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. (ויקרא כא) וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב

[דף י"ב ע"א]

ואית דמחלפין אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. (ויקרא כו) אלה המצות וכל שם מצוה אחת. ואיסור קדושה עריות מדברי סופרים. אמר רבי יודה בן פזי ולמה סמך הכתוב פרשת עריות לפרשת קידושין ללמדך שכל מי שהוא פורש מן העריות נקרא קדוש. שכן שונמית אומרת לאישה (מלכים ב ד) הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא. אמר רבי יונה קדוש הוא ואין תלמידו קדוש. רבי אבין אמר שלא הביט בה. ורבנן אמרין שלא ראה טיפת קרי מימיו. אמתיה דרבי שמואל בר רב יצחק אמרה מן יומי לא חמית מילה בישא על מנזי דמרי. כתיב (שם) ויגש גיחזי להדפה. מהו להדפה אמר רבי יוסי בן חנינה שנתן ידו בהוד שביופיה בין דדיה. מניין לשניות רבי חונא אמר (ויקרא יח) האל קשות מיכן שיש למטה מזה. ואלו הן השניות אם אביו אם אמו אשת אבי אביו. ואשת אבי אמו. אשת בן בנו ואשת בן בתו. אשת אחי אמו ואשת אחי אביו מאמו. תני רבי חנין אומר כולחון אין להן הפסק חוץ מאשת אבי אמו. בר קפרא אמר כולחון יש להן הפסק דבר קפרא מוסיף אם אבי אמו ואם אבי אביו. רב אמר כלת בנו יש לה הפסק. מה פליג. כלת בנו ממקום אחר באת. רב אמר זרע היוצא ממנו אסור. אמר רבי יוסי בי רבי בון טעם דרב אברהם אסור בכל נשי ישראל. שרה אסורה בכל אנשי ישראל. רב אמר זרע היוצא ממנו אסור. אמר רבי יוסי בי רבי בון טעם דרב אברהם אסור בכל נשי ישראל. שרה אסורה בכל אנשי ישראל. רב אמר כל שאילו נקיבה מן התורה אסורה כיוצא בו זכר אשתו אסורה אחות אביו נקיבה אסורה. אחי אביו זכר אשתו אסורה. אחות אמו נקיבה אסורה. אחי אמו זכר אשתו אסורה. בת בנו נקיבה אסורה. בן בנו זכר אשתו אסורה. בת בתו נקיבה אסורה. בן בתו זכר אשתו אסורה. אמר ר' יעקב דרומיאי קומי ר' יוסי אית לך אף תרתי. אמו תורה. אם אמו שנייה לה. אסרו אם אביו מפני אם אמו. אשת בנו תורה. אשת בן בנו שנייה לה. אסרו אשת בן בתו מפני אשת בן בנו. א"ר מתנייא אית לך אף תרתי אשת אביו תורה אשת אבי אביו שנייה לה אסרו אשת אבי אמו מפני אשת אבי אביו. אשת אחי אביו מאביו תורה. אשת אחי אביו מאמו שנייה לה. אסרו אשת אחי אמו מאמו מפני אשת אחי אביו מאמו.

[דף י"ב ע"ב]

רבי חונה שמע כולחון מן הדא קרייא. (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה. זימה זימה לגזירה שוה. מה למטן שלשה דורות. אף למעלן שלשה דורות. מה למטן בלא תעשה אף למעלן בלא תעשה. מה למעלן דרך נישואין אף למטן דרך נישואין. מה למעלן בשריפה. אף למטן בשריפה. מה למטן עשה בת זכר כבת נקיבה. אף למעלן עשה אם זכר כאם נקיבה. מה אית לך למימר אם חמיו ואם חמותו לא תהיה אם אביו כאם חמיו. לא תהיה אם אמו כאם חמותו אסרו אשת אבי אביו מפני אם אביו. אסרו אשת אבי אמו מפני אם אמו. לא תהיה אשת בן בנו כבת בן אשתו. לא תהי' אשת בן בתו כבת בת אשתו. התיב רבי חגיי קומי רבי יוסי והא מתניתא פליגא על רב מותר הוא אדם באשת חורגו ואסור בבתו. אלא חורגתו שמוא אינו אסור בה הרי חורגו זכר ואשתו מותרת רבי זריקן בשם רבי חנינה אשת חמיו אסורה מפני מראית העין. אי תימר תורה. הרי דוד שנשא רצפה בת איה שנאמר (שמואל ב יב) ואתנה לך את בית אדוניך ואת נשי אדוניך בחיקך. רבי ירמיה בשם רבי לעזר שני חורגים שגדלו בבית אחד אסורין להינשא מפני מראית העין. אתא עובדא קומי רבי חנינה בריה דרבי אבהו אמר יסבון באתר דלא חכמין להון. תמן תנינן רבי יוסי אומר אם עבר הזקן ונשאה מה עבר. עבר על דברי סופרים. ר' יוסי בשם ר' אבהו שאל לר' יוחנן הדא אמרה שניות אין להן הפסק. אמר ליה וכי שנייה לשניות שנינו לא שנייה לדברי תורה וכולחון משום כלת בנו. רבי חזקיה בשם יונה רבי אבהו לא אמר כן אלא

[דף י"ג ע"א]

רבי לעזר שאל לרבי יוחנן שמנה שניות שנינו וזה הרי תשע וכולחון משום כלת בנו:

הלכה ה משנה מי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשת אחיו לייבום ואחיו לו לכל דבר חוץ ממה שיש לו מן השפחה ומן הנכרית:

הלכה ו משנה מי שיש לו בן מכל מקום פוטר את אשת אביו מן הייבום וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו לו לכל דבר חוץ ממנו שיש לו מן השפחה ומן הנכרית:

גמרא רבי אבין בעי ובנו לכל דבר אפילו לפריי' ורביי' ולשנייה בן גוי שבא על בת ישראל וילדה בן ישראל שבא על גויה וילדה משום בת > משבאת לישראל וילדה בכור לנחלה ואינו בכור לכהן. גוי שבא על גויה וילדה. רבי יוחנן אמר גוים יש להם יחסים. רבי שמעון בן לקיש אמר גוים אין

להם יחסין. והא כתיב (מלכים ב כ) בעת ההיא שלח מרודך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו. על ידי שכיבד זקינו זכה להתיחס. והא כתיב (מלכים א טז) וישלח המלך אסא אל בן הדד בן טברימון בן חזיון מלך ארם היושב בדמשק לאמר. קוצץ בן קוצץ. כמה דאת אמר (אסתר ט) כי המן בן המדתא. וכי בן המדתא היה. אלא צורר בן צורר אוף הכא קוצץ בן קוצץ. א"ר תנחומא כך משיב רבי שמעון בן לקיש את רבי יוחנן והא כתיב (שמואל ב ט) ולציבא חמשה עשר בנים ועשרים עבדים. ועבדים יש להן ייחוס. באלמנות שומטין של מפוכשות. שפחה (שמות כא) האשה וילדיה תהיה לאדניה. נכרית רבי יוחנן אמר בשם רבי שמעון בן יוחי כתיב (דברים ז) לא תתחתן בם. וכתיב (שם) כי יסיר את בנך מאחרי. בנך מישראל קרוי בנך. ואין בנך מגויה קרוי בנך אלא בנה. יעקב איש כפר גבוריה אזל לצור אתון שאלין ליה מהו מיגזר בריה דארמיית' בשובתה. וסבר מישרי לון מן הדא (במדבר א) ויתילדו על משפחות' לבית אבותם. שמע ר' חגי אמר ייתי אייתוניה דילקי. אמר לי' מאיכן אתה מלקיני. אמר לי' מן הדא דכתיב (עזרא י) ועתה נכרות ברית לאלהינו. אמר ליה מן הקבלה את מלקיני. אמר ליה (שם) וכתורה יעשה. אמר ליה מן הדא אורייה א"ל מן ההיא דאמר רבי יוחנן בשם ר"ש בן יוחי כתיב (דברים ז) לא תתחתן בם. וכתיב כי יסיר את בנך מאחרי. בנך מישראל קרוי בנך. ואין בנך מגויה קרוי בנך אלא בנה.

[דף י"ג ע"ב]

אמר ליה חבוט חבטך דהוא טבא בקלטא:

הלכה ז משנה מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע אי זו קידש נותן גט לזו וגט לזו מת ולו אח אחד חולץ את שתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידו:

גמרא מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע לאי זו קידש נותן גט לזו וגט לזו. מת ולו אח אחד חולץ לשתיהן. בכל אתר את אמר אין חליצה אחר חליצה. והכא אמר הכין. כאן בוודאי כאן בספק. היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם. בכל אתר את אמר בכל מקום שאומרים לו ייבם אין אומרים לו חולץ. והכא את אמר הכין. כאן בוודאי כאן בספק. קדמו וכנסו אין מוציאין מידו:

הלכה ח משנה שנים שקידשו שתי אחיות זה אינו יודע לאי זו שקידש וזה אינו יודע לאי זו קידש זה נותן ב' גיטין וזה נותן ב' גיטין מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן לזה אחד ולזה שנים היחידי חולץ את שתיהן והשנים אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידו:

גמרא תני אחד ישראל ואחד כהנים כסדר הזה. הדא דאת אמר בשחליץ ואחר כך ייבם. אבל אם ייבם בתחילה אסור שמא ימות אחיו ונמצא כבא על אחות יבמתו. אמר רב חסדא <אמר> הדא אמרה הבא על אחות חלוצתו לא פסלה מן הכהונה. אמר רבי יוסי בר רבי בא תני רבי חייה הבא על אחות חלוצתו לא פסלה מן הכהונה. מתו לזה אח ולזה אח זה חולץ לשתייהן וזה חולץ לשתייהן. בכל אתר את אמר אין חליצה אחר חליצה. והכא אמר אכין. כאן בוודאי כאן בספק. לזה אחד ולזה שנים היחידי חולץ לשתייהן. והשני 'א' חולץ ואחד מייבם. בכל אתר את אמר כל

[דף י"ד ע"א]

מקום שאין אומרים לו ייבם אין אומרים לו חליץ. והכא את אמר אכין. כאן בוודאי כאן בספק. קדמו וכנסו אין מוציאין מידן:

הלכה ט משנה לזה שנים ולזה שנים אחיו של זה חולץ לאחת ואחיו של זה חולץ לאחת אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה ואחיו של זה מייבם חלוצתו של זה קדמו שנים וחלצו לא ייבמו השנים אלא אחד חולץ ואחד מייבם קדמו וכנסו אין מוציאין מידן:

גמרא הדא דאת אמר בישראל אבל בכהנים אסור:

הלכה י משנה מצוה בגדול לייבם ואם קדם הקטן זכה הנטען על השפחה ונשתחררה ועל הנכרית ונתגיירה הרי זה לא יכנס ואם כנס אין מוציאין מידו הנטען על אשת איש והוציאוה מתחת ידו אף על פי שכנס יוציא:

גמרא מצוה בגדול לייבם שנאמר (דברים כה) והיה הבכור אשר תלד. מה אנן קיימין אם בנולד ואמר קרייה יקום על אחי שם אביו המת. אלא עד שיהא הנולד בכור. מעתה אפילו היה לו בנים ומתו ואחר כך מת הוא לא תחיה אשתו זקוקה לייבום. ויאמר קרייה ובנים לא היו לו. אלא אם איננו עניין לנולד תניהו עניין למייבם. מצוה בגדול לייבם. הנטען על השפחה ונשתחררה או על הנכרית ונתגיירה הרי זה לא יכנס. קידש כמי שכנס. אמר שלא לכנס וכנס מוציאו מידו. גירש מהו שיחזיר. אם אומר את כן לא נמצאת מוצי' ליזה על בניה הנטען על אשת איש. רב אמר בנטען בעדים. רבי יוסי בעי אם בנטען בעדים בהא תני והוציאוה מתחת ידו אף על פי שכנס יוציא.

[דף י"ד ע"ב]

ומתחת ידי אחר יקיים. אם נמטען בעדים אפילו מתחת ידי אחר יוציא. אלא כן אנן קיימין בנמטען שלא בעדים והוציאוה מתחת ידי אחר יקיים:

הלכה יא משנה המבי' גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו מת הרגתיו או הרגנוהו לא ישא את אשתו רבי יהודה אומר הרגתיו לא תינשא אשתו הרגנוהו תינשא אשתו:

גמרא מהו נאמן. שמואל אמר נאמן ליתן גט. אסי אמר נאמן לכנוס. רב הונא אמר בשם רב נאמן לכנוס רבי יוחנן אמר נאמן לכנוס ואין למידין הימינו דבר אחר. מהו אין למידין הימינו דבר אחר. אחת משדותיי מכרתי ואיני יודע למי מכרתיה ובא אחד ואמר אני הוא שלקחתי לא כל הימינו. אף בקידושין כן אחת מבנותי קידשתי ואיני יודע למי קדשתי. ובא א' ואמר אני קידשתי לא כל הימינו

[דף ט"ז ע"א]

מתניתא פליגא על רב המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב ובפני נחתם לא ישא את אשתו. תמן הוחזקה אשת איש בפני הכל. ברם הכא לא הוחזקה אשת איש אלא בפני שנים. לכשיבאו שנים ויאמרו זה הוא שקידש מתניתא פליגא על <רבי יוחנן> שמואל זה אומר אני קידשתי. וזה אומר אני קידשתי שניהן נותנין גט. ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס. פתר לה באומר לאחד משני אילו קידשתי ואיני יודע אי זה הוא רבי זעירא רבי יסא בשם רבי יוחנן קדם אחד מהן וכנס אין מוציאין מידו. הדא דאת אמר בשזה אומר אני קידשתי וזה אומר אני קידשתי וקדם אחד מהן וכנס. אבל אם אמר אני קידשתי וכנסה ובא אחר ואמר אני קידשתי לא כל הימינו. ותני כן אם משכנסה בא אחר ואמר אני קידשתי לא כל הימינו. הרגתיו מה נפשך קטלי' החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו. לא קטליה בחיים הוא. הרגנוהו מעתה קטלי' תינשא לאחרים ולא לו. אמרו לפני רבי יודה מעשה בליסטים אחד שנתפס בקיסרין שבקפודקיי'. עם כשהוא יוצא ליהרג אמר להן צאו ואמרו לאשתו של שמעון בן כהנא שהרגתיו בכניסתו ללוד. ובא מעשה לפני חכמים וקיימו את דבריו. אמר להן רבי יודה משם ראייה והלא לא אמר אלא הרגנוהו:

הלכה יב משנה החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה הרי זה לא ישאנה מיאינ' או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד וכולן שהיו להן נשים ומתו מותרות להינשא להן וכולן שנישאו לאחרים ונתאלמנו או נתגרשו מותרות להינשא להן וכולם מותרות לבניהם ולאחיהם:

גמרא החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה הרי זה לא ישאנה. אומר אני לכך מתכוין מתחילה. מיאנה או שחלצה בפניו ישאינה מפני שהוא בית דין שאין שנים מצויין לחטוא מפני אחד

[דף ט"ז ע"ב]

תמן תנינן המפקיד פירות אצל חבירו אפילו הן אבודין לא יגע בהן. רשב"ג אומר ימכור בפני בית דין מפני השב אבידה לבעלים. אמר רב אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. מה יהא בדמים. רב יהודה אמר מחלוקת רבי עקיבה ורבי טרפון. תני בית דין לא יקחו רבי עקיבה אמר ר' חייה בי רבי שבתי מקשי הכא את אמר מיאנה או שחלצה בפניו ישאינה מפני שהוא בית דין. והכא את אמר הכין. אמר רבי יוסי תמן המקד דרכו להשתלש. ברם הכא אין שנים מצויין לחטוא מפני אחד. וכולן שהיו להם נשים ומתו מותרות להינשא להן. לא אמרה אלא מתו הא אם נתגרשו לא. וכולן שנישאו לאחרים ונתאלמנו או נתגרשו מותרות להינשא להן שאין אדם מצוי לחטוא לאחר זמן. וכולן מותרות לבניהן ולאחיהן שאין אדם מצוי לחטוא לא מפני בנו ולא מפני אחיו:

פרק ג

הלכה א משנה ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אילו חולצות ולא מתייבמות ואם קדמו וכנסו יוציאו ר' לעזר אומר בית שמאי אומרים יקיימו ובית הלל אומרים יוציאו:

גמרא אילו ארבעה אחין שנים מהן נשואין שתי נכריות שמא אינן מתייבמות. שנייה היא הכא שיש בו איסור אחיות. מעתה לא יהו צריכות הימינו חליצה. אמר רבי מתניה על ידי זיקה ואין בו איסור אחיות ברורות תמן תנינן

[דף ט"ז ע"א]

שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה משום רבי יודה בן בתירה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה מעשה. חלצו אחים או כנסו יכנוס מתה היבמה יכנוס מת היבם מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה. לא אמר אלא מתה יבמתו מותר באשתו. אבל מתה אשתו אסור ביבמתו. אמר רבי יוחנן זו דברי ר' לעזר. אבל דברי חכמים מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו מותר ביבמתו דברי חכמים כל דבר שהוא בא מחמת הגורם במל הגורם במל האיסור. ודברי לעזר אפילו במל הגורם האיסור במקומו רבי יוסי בי רבי חנינה בעא קומי רבי יוחנן הכא את אמר מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו מותר ביבמתו והכא את אמר אכין. אמר ליה איני יודע טעם אחיות מהן הן. אמר רבי זעורה אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן איני יודע טעם אחיות מה הן. ר' בא ר' חייא בשם רבי יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן. רבי הילא רבי יסא בשם רבי יוחנן לא דומה איסור אחיות יבמות. לאיסור אחיות שאינן יבמות. אמר ר' ירמיה תיפתר שנפל הבית על שניהן כאחת. רבי יוסה בעי אם בשנפל הבית על שניהן כאחת בדא אמר רבי יוחנן איני יודע טעם אחיות יבמות מהו. אלא בשמתו זה אחר זה הוון בעיי מימר

[דף ט"ז ע"ב]

מה צריכה לרבי יוחנן מתה השנייה למה אינו מותר בראשונה. אבל אם מתה הראשונה יהא אסור בשנייה. אמר רבי יודה היא דא היא דא. צריכה ליה. ולית זיקה כלום. אילו שלשה אחין שנים מאב ולא מאם. שנים מאם ולא מאב מת בנו של אב תחילה. לא הספיק השני להחליץ ולייבם עד שמת ונפלה לפני אחיו מאמו שמא אינו מותר בה אין מאמר זיקה כלום יהא אסור בה משום אשת אחיו מאמו מהו שיהא לה צרה. רבי הילא בשם רבי אבינא קל וחומר מה אם אחות חלוצתו כשיהא מדבריהם נתנו לה חכמים צרה. כאן שיש כאן איסור אחיות לא כל שכן. בתו פשיטא לך שיהא לה צרה. רבי בון בר חייה בשם רבי אבינא תני תמן חלצו הצרות נפטרו האחיות חלצו אחיות לא נפטרו הצרות.

[דף י"ז ע"א]

וכמה דאת אמר חלצו צרות נפטרו אחיות. ודכוותה אפילו חלצו אחיות יפטרו צרות. אלא כרבי יוחנן בן גורי. דרבי יוחנן בן גורי אומר בואו ונתקן שיהו צרות חולצות ולא מתייבמות. והתקינו לא כן תני לא הספיקו להתקין עד שנטרפה השעה אלא כבית שמאי דב"ש מתירין את הצרות

לאחין. אמר רבי פינחס קומי ר' יוסי אין כבית שמאי אלא אפילו חלצו הצרות לא נפטרו אחיות. ותנינן רבי לעזר אמר משום בית שמאי אומרים יקיימו ובית הלל אומרים יוציאו. הוי תרין תנאין אינון על דבית שמאי. חד אמר חלצו צרות נפטרו אחיות. וחרנה אמר חלצו צרות לא נפטרו אחיות. תני אבא שאול אומר קול הווי בית הלל בדבר הזה. מה לגנאי. לשבח מליזי' מה איסור יש כאן. אשכח תני בשם רבי שמעון אם קדמו וכנסו יקיימו והן שבעלו שניהן כאחת. על דעתיה דאבא שאול מותר לבעול בתחילה. על דעתיה דרבי שמעון והוא שעבר ובעל. כנס הראשון ובעל אומר לשני שיבעול. לא בעל הראשון אסור לבעול בעילה שנייה שמא ימות אחד מהן ונמצא כבא על אחות יבמתו

[דף י"ז ע"ב]

תני מת השני הראשון מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה אפילו מת השני לא רבי שמעון היא דרבי שמעון פוטר את השנייה מן החליצה ומן הייבום. אמר רבי זעורה קיימתי' כל יבמה שנראית לצאת בחליצה אינה מותרת בלא חליצה היה לראשונה צרה חליץ לה. נפטרה צרתה ובא עליה ביאת איסור היא ולא נפטרה צרתה. חליץ לה ובא עליה מה נפשך אם בחליצה היא תתיר. אם בביאה היא תתיר. אמר ר' יודן קיימתי' כהדא הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת כמה דתימר תמן צרתה לא תינשא עד שתדע במה היא ניתרת אם מעוברת אם בביאה. אף הכא צרתה לא תינשא עד שתדע במה היא ניתרת אם בחליצה אם בביאה. היה לשני' צרה כונס את הצרה ומקיים את אשתו ואסור בשני'.

[דף י"ח ע"א]

הדא היא מותר הוא אדם באחות צרת חלוצתו ויהא אסור בצרה משום צרת אחות חלוצתו. אמר רבי יודן אילו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס שמא אינו מותר בה בתחילה הוא מותר בה ובסוף הוא אסור. אם אומר את כן נמצאתה עושה צרה לאחר מיתה ואין צרה לאחר מיתה. היו חמשה אחין שלשה מהן נשואין לשלש אחיות ומתו. רב אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית חולצת מאי זה מהן שירצה. שמואל אמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והשלישית חולצת משניהן. רבי אומר חליצה קניין. שמואל אמר חליצה פטור. רבי זעירא אמר חליצה קניין. רבי הילא אמר חליצה פטור. מיליהון דרבנן אמרין חליצה פטור. שמעון בר בא בעא קומי ר' יוחנן מה בין חולץ מה בין מגרש. א"ל את סבור חליצה אינו קניין אינה אלא פטור. אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ. אבל חייבין עליה משום אשתו של מת. לוי אמר זיקא קניין וכל

מַסֶּכֶת כְּתוּבוֹת פָּרָק שְׁבִיעִי

א. עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם יַעֲמִיד פְּרָנס, וּבִכְהֻנָּת שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּיִשְׂרָאֵל, חֹדֶשׁ אֶחָד - יָקִים. שְׁנַיִם - יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתָבָהּ. וּבִכְהֻנָּה, שְׁנַיִם - יָקִים. שְׁלֹשָׁה - יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתָבָהּ.

ב. הַדִּירָה שְׁלֹא תִטָּעַם אֶחָד מִכָּל הַמִּינִין, בֵּין מֵאֶכָּל רֵעַ בֵּין מֵאֶכָּל יֶפֶה, אֶפְלוּ לֹא טָעַמָּה אוֹתוֹ הַמִּין כָּל יָמֶיהָ - יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתָבָהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: רוּצוֹת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא לִטְעַם תִּבְשִׁיל וּפְרוֹת, וְאֵל יֵצְאוּ יוֹם אֶחָד מִתַּחַת בַּעֲלִיָּהָן.

ג. הַדִּירָה שְׁלֹא תִתְקַשֵּׁט בְּאֶחָד מִכָּל הַמִּינִין, אֶפְלוּ הִיא יִלְדָה וְהַדִּירָה שְׁלֹא תִלְבַּשׁ בְּגָדֵי זָקֵנָה, אֶפְלוּ הִיא זָקֵנָה וְהַדִּירָה שְׁלֹא תִלְבַּשׁ בְּגָדֵי יִלְדָה - יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתָבָהּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בַּעֲנִיּוֹת שְׁלֹא נִתֵּן קֶצֶפָה, וּבַעֲשִׁירוֹת שְׁלֹשִׁים יוֹם. הַדִּירָה שְׁלֹא לְהִשְׁאִיל נֶפֶה וּכְבֵּרָה רַחִים וְתִנּוּר - יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתָבָהּ, מִפְּנֵי שִׁמְשִׁיאוּהָ שֶׁם רֵעַ בִּשְׁכֻנוֹתֶיהָ. וְכֵן הִיא שְׁנִדְרָה שְׁלֹא לְהִשְׁאִיל נֶפֶה וּכְבֵּרָה רַחִים וְתִנּוּר - תֵּצֵא שְׁלֹא בְּכַתְּבָהּ, מִפְּנֵי שִׁמְשִׁיאוֹתָהּ שֶׁם רֵעַ בִּשְׁכֻנוֹתָהּ.

ד. הַדִּירָה שְׁלֹא תִלָּךְ לְבֵית הָאָבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתָּה - יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתָבָהּ; שְׁלִמְחָהּ תִּהְיֶה מְטֻלָּת וְאֵין כָּל בְּרִיָּה סוֹפְנָה. הִיָּה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מֶה תִּלְמּוּד לּוֹמַר (קֹהֶלֶת ז, ב): "וְהָיִי יִתֵּן אֶל לְבוֹ" - דְּבָרִים שֶׁל מִיתָה; עֶבֶיד - דִּיעֲבֹדוֹן לָהּ. לְוִי - דִּילּוּוֹן לָהּ. סְפוּד - דִּיסְפּוֹדוֹן. קָבֵר - דִּיקְבּוֹרָנָהּ, שְׁנֵאמַר (שם): "טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אָבֶל".

ה. הַדִּירָה שֶׁתִּהְיֶה מְטָעַמַת תִּבְשִׁילָה לְכָל אָדָם, אוֹ שֶׁתִּהְיֶה מִמְּלָאָה וּמַעֲרָה לְאִשְׁפָּה, וְשִׁתְּאֵמַר לְכָל אָדָם דְּבָרִים שְׂבִינוּ לְבִינָה - יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתָבָהּ; מִפְּנֵי שְׁלֹא נִהַג עֲמָה כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל. וְכֵן הִיא יוֹצֵאָה וְרֹאשָׁה פְּרוּעַ, יוֹצֵאָה וּבִגְדֶיהָ פְּרוּמִים, וְלִבָּהּ גֵּס בַּעֲבָדֶיהָ וּבִשְׁפָחוֹתֶיהָ וּבִשְׁכֻנוֹתֶיהָ. יוֹצֵאָה וְטוֹוָה בְּשׁוּק, רוֹחֶצֶת וּמְרַחֶצֶת בְּמִרְחָץ עִם

כָּל אָדָם - תֵּצֵא שְׁלֹא בְּכַתְּבָהּ מִפְּנֵי שְׁלֹא נִהַגָּה עִמּוֹ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הִיָּה יוֹדֵעַ בָּהּ שְׁמִדְרָה וְאִינָה מְקִימָת - אֵל יִשְׁנֶה וְיִדְרָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הִיָּה יוֹדֵעַ בָּהּ שְׁאִינָה קוֹצֵה לָהּ חֻלָּה - יוֹצִיא וַיִּתֵּן אַחֲרֶיהָ. אִיזוֹ הִיא קוֹלְנִית? כָּל שְׁמִדְבַּרְת בְּבִיתָהּ, וְחִבְרוֹתֶיהָ שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלָהּ.

ו. כָּל אֵלּוּ נָשִׁים שֶׁעָבְרוּ עַל הַדָּת - צָרִיכוֹת הַתְּרָאָה, וְיוֹצֵאוֹת שְׁלֹא בְּכַתְּבָהּ. לֹא הַתְּרָה בָּהֶן - יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתָבָהּ. כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתָבָהּ - אֵין צָרִיךְ לּוֹמַר מֵאִתָּם לְבַתּוּלָה וּמִנָּה לְאִלְמָנָה, אֶלָּא יֵתֵר עַל כֵּן, אֶפְלוּ כְּתַבְתָּהּ מֵאָה מִנָּה - אֲבָדָה אֶת הַכֹּל, וְנוֹטַלְת בְּלֵאוֹת שְׁמוּצָאָה לְפָנֶיהָ.

ז. הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מִנַּת שְׂאִין עָלֶיהָ נְדָרִים, וְנִמְצָא עָלֶיהָ נְדָרִים - אִינָה מְקַדֶּשֶׁת. הִלְכָה אֲצֵל חָכֵם וְהִתִּיר לָהּ אֶת נְדָרָהּ - הִרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת. כִּנְסָה סֶתֶם וְנִמְצָאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים - תֵּצֵא שְׁלֹא בְּכַתְּבָהּ. הִלְכָה אֲצֵל חָכֵם וְהִתִּיר לָהּ אֶת נְדָרָהּ - הִרִי זֶה יָקִים, עַל מִנַּת שְׂאִין בָּהּ מוּמִין - אִינָה מְקַדֶּשֶׁת. הִלְכָה אֲצֵל רופָא וְרופָאָה - הִרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת. כִּנְסָה סֶתֶם וְנִמְצָאוּ בָּהּ מוּמִין - תֵּצֵא שְׁלֹא בְּכַתְּבָהּ. בְּאֵלּוּ נְדָרִים אָמְרוּ? דְּבָרִים שִׁישׁ בָּהֶם עֲנוּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן שְׁנִדְרָה שְׁלֹא תֹאכַל בָּשָׂר, וְשְׁלֹא תִשְׁתֶּה יַיִן, וְשְׁלֹא לְלַבֵּשׁ בְּגָדֵי צִבְעוֹנִין.

ח. כָּל הַמוּמִין הַפּוֹסְלִין בִּכְהֻנָּים - פּוֹסְלִין בְּנָשִׁים. יֵתֵר עָלֶיהֶן הַנָּשִׁים - רִיחַ הַפֶּה, וְרִיחַ זַעַה, וְשׁוּמָא שְׂאִין לָהּ שַׁעַר.

ט. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'קִדַּשׁ לִי בִתְךָ זֶה עַל מִנַּת שְׂאִין בָּהּ מוּמִין'. אָמַר לוֹ: 'בִּתִּי זֶה, חוּלָה הִיא, שׁוֹטָה הִיא, נִכְפִּית הִיא, מְשַׁעֲמַמַת הִיא'; הִיָּה בָּהּ מוֹם אֶחָד מֵהֵן, וְסִנְפָה בֵּין הַמוּמִין - הִרִי זֶה מְקַח טְעוֹת. מוּמִין הִלְלוּ וּמוֹם אַחֵר עֲמָה - אֵין זֶה מְקַח טְעוֹת. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר בְּמוּמִין שֶׁדָּרְכָן לְהוֹלִיד עֲמָה, שְׂאָף עַל פִּי שְׁהִיא אֲצֵל בַּעֲלָהּ, אָבִיהָ צָרִיךְ לְהִבִּיא רֵאָיָה. כִּנְסָה

סַתָּם וְנִמְצְאוּ בָּהּ מוֹמִין וְנִגְדְּרִים - הָרִי זֶה יָקִים.

י. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נִסְמִית עֵינוּ, נִקְטְעָה יָדוֹ, וְנִשְׁבְּרָה רִגְלוֹ, מוֹמִין גְּדוֹלִין הֵן - יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָה. אֵיזָהוּ מְקַמֵּץ? זֶה בּוֹרְסִי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה הַמְּקַמֵּץ צוֹאָה. מִצָּרָף נִחֲשֶׁת - זֶה הַמְּחַתֵּף נִחֲשֶׁת מַעֲקָרוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּעַל פּוֹלִיפּוֹס - זֶה רֵיחַ הַפֶּה.

יא. אֵימָתִי אָמְרוּ 'יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתָבָה'? בְּזִמָּן שֶׁהוּא רוֹצֶה וְהִיא אֵינָה רוֹצֶה, הִיא רוֹצֶה וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה. אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם רוֹצִים - יָקִימוּ. מָכָּה שְׁחִין, וְאָף עַל פִּי שְׁשֻׁנִּיהֶם רוֹצִים - לֹא יָקִימוּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מִצָּאֵנִי זָקֵן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם סִמוּךְ לְצִפּוֹרִי, וְאָמַר לִי: עֲשִׂים וְאַרְבָּעָה מְכֵי שְׁחִין הֵן, וְכֵלֶן אָמְרוּ חֲכָמִים: תִּשְׁמִישׁ קֶשֶׁה לָהֶן, וּבַעֲלֵי רֵהֶתָן קֶשֶׁה מְכָלָן.

מִסְכֵּת כְּתוּבוֹת פָּרָק שְׁמִינִי

א. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אָמְרוּ לִפְנֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל - 'הוֹאִיל וְאַרוּסָה אֶשְׁתּוּ, וְנִשּׁוּאָה אֶשְׁתּוּ, מָה זֶה - מִכְּרָה בָטֹל, אָף זֶה - מִכְּרָה בָטֹל'. אָמַר לָהֶם: 'עַל חֲדָשִׁים אָנוּ בּוֹשִׁים אֲלֹא שְׂאֲתָם מְגַלְגֵּלִין עֲלֵיהֶם אֶת הַיָּשִׁנִּים'? אָמַר רַבִּי חֲנִנְיָא בֶּן עֲקִבָּי: לֹא כֹךָ הִשִּׁיבֵן רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לַחֲכָמִים, אֲלֹא כֹךָ הִשִּׁיבָם: - 'לֹא אִם אֲמַרְתֶּם בְּנִשּׁוּאָה, שֶׁכֵּן הוּא זָכָאי בְּמִצִּיאָתָהּ וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּבַהֲפֹרֶת נְדָרֶיהָ, תֹּאמְרוּ בְּאַרוּסָה שְׂאִין זָכָאי בְּמִצִּיאָתָהּ וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּבַהֲפֹרֶת נְדָרֶיהָ'?

ב. אָמְרוּ לוֹ: 'הָרִי שֶׁנִּפְּלוּ לָהּ נִכְסִים עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאֲתָה, וְנִשְׁאֲתָה, מָהוּ? אָמַר לָהֶם: 'אָף זֶה לֹא תִמְכֹּר, וְאִם מִכְּרָה וְנִתְּנָה קָיָם'. אָמְרוּ לוֹ: 'הוֹאִיל וְזָכָה בְּאִשָּׁה - לֹא יִזְכָּה בְּנִכְסִים'. אָמַר לָהֶם: 'עַל חֲדָשִׁים אָנוּ בּוֹשִׁים, אֲלֹא שְׂאֲתָם מְגַלְגֵּלִין לְהִבְיֵא עֲלֵינוּ אֶת הַיָּשִׁנִּים'; רַבּוּתָנוּ חֲזָרוּ וְנִמְנְנוּ בְּנִכְסִים שֶׁנִּפְּלוּ לָהּ עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאֲתָה, וְנִשְׁאֲתָה, שְׂאֵם מִכְּרָה וְנִתְּנָה - בָּטֹל. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן חוֹלֵק בֵּין

נִכְסִין לְנִכְסִין. נִכְסִין הַיְדוּעִין לְבַעַל - לֹא תִמְכֹּר, וְאִם מִכְּרָה וְנִתְּנָה - מִכְּרָה בָטֹל, שֶׁעַל מִנָּת כֵּן נִשְׁאָה, וְשְׂאִין יְדוּעִין לְבַעַל - לֹא תִמְכֹּר, וְאִם מִכְּרָה וְנִתְּנָה - מִכְּרָה קָיָם. אֲלוֹ הֵן שְׂאִינִם יְדוּעִים: כָּל שְׂיוֹשְׁבֵת כְּאֵן, וְנִפְּלוּ לָהּ נִכְסִים בְּמִדְּיַת הַיָּם.

ג. הַיּוֹרֵד לְנִכְסֵי אֶשְׁתּוֹ, וְנִתֵּן עֵינָיו לְגִרְשָׁה, אִם קָדָם וְתִלְשׁ מִן הַקֶּרֶקַע כָּל שֶׁהוּא - הָרִי זֶה זָרִיו וְנִשְׁכָּר. הַיּוֹרֵד לְנִכְסֵי שְׁבוּי - אֵין מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִיָּדוֹ, וְלֹא עוֹד, אֲלֹא אֶפְלוּ שְׁמַע שֶׁהֵן מִמַּשְׁמָשִׁין וּבָאִין, וְקָדָם וְתִלְשׁ וְאָכַל - הָרִי זֶה זָרִיו וְנִשְׁכָּר. וְאֲלוֹ נִכְסֵי שְׁבוּיִן: כָּל שֶׁהֵלֵךְ אָבִיו אוֹ אֶחָיו, אוֹ אֶחָד מִן הַמּוֹרִישִׁין לְמִדְּיַת הַיָּם, וְשִׁמַּע בֵּהֶן שְׁמָתוֹ, וְיָרַד לְנִחְלָה, הַיּוֹרֵד לְנִכְסֵי נְטוּשִׁין - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ. אֲלוֹ הֵן נִכְסֵי נְטוּשִׁין: כָּל שֶׁלֹּא שְׁמַעוּ שְׁמָתוֹ, וְיָרַד לְנִחְלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: שְׁמַעֲתִי שֶׁהַנְטוּשִׁים כְּשִׁבּוּיִן. הַיּוֹרֵד לְנִכְסֵי נְטוּשִׁין - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ. וְאֲלוֹ הֵן נִכְסֵי נְטוּשִׁין: כָּל שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ לְהִיכֵן הֶלְכוֹ, וְכָלֶם שְׁמִין לָהֶם כְּאָרִיס.

ד. וְכֵלֶן שְׁמִין לָהֶם בְּעִידִית. אֲלוֹ הֵן נְטוּשִׁין: כָּל שְׂאִינוֹ יוֹדֵעַ מִהִיכֵן הֵן.

ה. הַגֵּנֵב שֶׁנִּטַּל מִזֶּה וְנִתֵּן לָזֶה, מָה שֶׁנִּטַּל - נִטַּל, וּמָה שֶׁנִּתֵּן - נִתֵּן. הַגֵּזֶלֶן שֶׁנִּטַּל מִזֶּה וְנִתֵּן לָזֶה - מָה שֶׁנִּטַּל - נִטַּל, וּמָה שֶׁנִּתֵּן - נִתֵּן. הַיֹּרֵדֵן שֶׁנִּטַּל מִזֶּה וְנִתֵּן לָזֶה - מָה שֶׁנִּטַּל - נִטַּל וּמָה שֶׁנִּתֵּן - נִתֵּן. שְׁטֵף נָהָר עֲצִים וְאֲבָנִים וְקוֹרוֹת, נִטַּל מִזֶּה וְנִתֵּן לָזֶה, אִם נִתְּיָאֲשׁוּ הַבַּעֲלִים - הָרִי אֲלוֹ שְׁלוֹ. וְאִם הָיוּ בַּעֲלִים מְרַדְּפִין אַחֲרֵיהֶן, אוֹ שֶׁהָיוּ בְּמִקּוֹם אַחֵר - הָרִי אֲלוֹ שֶׁל בַּעֲלִים.

ו. הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנוֹ - צָרִיךְ שִׁיכְתֹּב מִהִיּוֹם וְלֹאֲחֵר מִיָּתָה; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, מִפְּנֵי שֶׁזְּמַנּוֹ שֶׁל שֹׁטֵר מוֹכִיחַ עָלָיו. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וְהִלָּא אֵין זְמַנּוֹ שֶׁל שֹׁטֵר מוֹכִיחַ עָלָיו אֲלֹא מִשְׁעָה שֶׁנִּכְתַּב, אָף הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנוֹ, וְחָזַר וְקָנָה

ד. מי שמת והניח נכסים ומטלטלין, עבדים ושפחות ושטרות, ויצתה עליו כתבת אשה ובעל חוב, כל הקדם בהם - זכה, והוא נקבר מן הצדקה.

ה. אלו הן יורשין הבאין ברשותה: כל שמכרה להן, או שנתנה להן במתנה, כתב לה: 'נדר ושבועה אין לי עליך' - אין היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בחיי בעלה. במה דברים אמורים? בזמן שהלכה מקבר בעלה לבית אביה, אבל אם הלכה מקבר בעלה לבית חמיה, אפלו כתב לה: 'נדר ושבועה אין לי עליך' - היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהם לאחר מיתת בעלה.

ו. אין האיש משביע את אשתו עד שיושיבה חנונית, או עד שיעשנה אפטרופוסא. האשה, כל זמן שתובעת כתבתה - אין היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהן לאחר מיתת בעלה; דברי רבי שמעון. וחכמים אומרים: בין כך ובין כך - היורשין משביעין אותה.

ז. אריס, כל זמן שהוא אריס ויצא מאריסותו - הרי הוא כאחד מכל אדם. שתף, כל זמן שהוא שתף, יצא משתפוטו - הרי הוא כאחד מכל אדם. אפטרופוס, כל זמן שהוא אפטרופוס - יצא מאפטרופסותו - הרי הוא כאחד מכל אדם.

ח. 'בן בית' שאמרו, לא זה הוא שנכנס ויוצא, אלא מכניס פרות ומוציא פרות. שוכר פועלין ופוסטר פועלין, לזה ממנו בערב שביעית ומוציא שביעית, ובשביעית נעשה לו שתף, או אריס - פטור. אבל נעשה לו שתף או אריס בערב שביעית, ולשביעית ולמוציא שביעית, חזר ולזה הימנו - מגלגלין עליו את הכל.

ט. הפוחתת כתבה - נפרעת שלא בשבועה. כיצד? היתה כתבתה אלף זוז, אמר לה: 'התקבלת כתבתיך', והיא

נכסים אחרים, כל שלא היה בכלל מתנה ראשונה - הרי הוא של יורשים.

י. מכר הבן, או שמת האב, אם יש שם נכסים מחברים בקרקע - שמין לו. המקבל שדה מחברו, והיא בית השלחין, או בית האילן. אם יש שם מחברים בקרקע - שמין לו. המקבל שדה מחברו, והגיע שנת השמיטה, אם יש שם מחברין בקרקע - שמין לו. וכלן שמין לו כאריס.

יא. היורד לחורבתו של חברו, ובנאה שלא ברשות, כשהוא יוצא אומר: 'תן לי עצי ואבני' - אין שומעין לו, וידו על התחתונה. כיצד ידו על התחתונה? אם השבח יתר על ההוצאה - נותן לו את ההוצאה, ואם ההוצאה יתר על השבח - נותן לו את השבח.

מסכת כתבות פרק תשיעי

א. מי שמת, והניח אשתו שומרת יכם, אפלו הניח נכסים של מאה מנה - אין היורשין יכולין למכור, מפני שכל נכסים אחראין לכתבתה. כיצד יעשה? כונסה ומגרשה, ושוברת לו על כתבתה. הניח אחיו מעות, או שהיה יכמה חייב לבעלה מעות, לא יאמר: 'הואיל שאני יורש התזקתי'. אלא מוציאין מידו, וילקח בהן קרקע והוא אוכל פרות.

ב. הרוצה שתבריך נכסים מבעלה - כותבין שטר פסים לחברו; דברי רבי שמעון בן גמליאל. וחכמים אומרים: מצחק הוא בה, אלא עד שתכתב במתנה מהיום ולכשארצה.

ג. רבי יהודה אומר: לעולם הוא אוכל פירי פרות. הכניסה לו קרקע, ועשתה פרות - הרי הוא פרות. מכר פרות ולקח מהן קרקע ועשתה פרות - הרי הן פרי פרות. רבי שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה אומרים: אם מתה יירשנה, שהתנה על מה שכתוב בתורה, וכל המתנה על מה שכתוב בתורה - תנאו בטל.

נוטלין כתבת אמן, ואלו נוטלין כתבת אמן, ושאר - חולקין. ואם אין שם יתר דינר - שניה ויורשיה נוטלין כתבת אמן, והשאר - חולקין בשוה.

ג. כתב לזון את בת אשתו, ואת בן אשתו - הרי הן כבעל חוב, וקודמין לכל. לא יאמר להן: 'צאו ועשו מלאכה ואני אזון אתכם', אלא יושבין ומעלה להן מזונות. כתב לזון את בת אשתו, ושבירה לו, לא כל הימנו שזכין לקטן ואין חבין לו.

ד. האשה שאמרה: 'מת בעלי' - או נזונת או נוטלת כתבתה. 'גרשני בעלי' - נזונת עד כדי כתבתה. מה בין מיתה לגרושין? במיתה אין יכולה להכחיש, ובגרושין יכולה להכחיש, ושתאמר לו 'גרשתי'.

ה. שלשה שהטילו לפיס, ונגנבו מהן - מביאין השאר לאמצע, וחולקים. שנים שהטילו לפיס, זה מאה וזה מאתים, ועשו פרקמטיא - שכתבן לאמצע. לקח זה בשלו וזה בשלו, ונתערבו - זה נוטל לפי שלו וזה נוטל לפי שלו, יצא עליהן שלש שטרות כאחד, הראשון נשבע לשני והשני נשבע לשלישי. רצה שני שלא להשביע את הראשון - השלישי יכול למחות בידו. לזה מאחד ומכר שדהו לשני, וכתב בעל חוב לשני: 'דין ודברים אין לי עליך' - אין השני יכול לגבות מן הראשון, מפני שהניח לו מקום לגבות ממנו.

ו. גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו, ויצתה עליו כתבת אשה ובעל חוב - גובין מן האחרון שבהן. אין להן - גובין משלפניו. אין להן - גובין משלפני פניו.

מסכת כתבות פק אחד עשר

א. אלמנה שתובעת כתבתה, והיורשים אומרים לה: 'התקבלת כתבתיך', עד שלא נשאת - היא צריכה להביא ראיה שלא נתקבלה כתבתה. משנשאת - הם צריכים להביא ראיה שנתקבלה כתבתה. מכרה כתבתה, משכנה כתבתה, עשתה כתבתה

אומרת: 'לא התקבלתי, ואינה אלא מנה' - נפרעת שלא בשבועה. נכסים משעבדין, אין צריך לומר לאחר מיתת בעלה, אלא אפלו בחיי בעלה מנכסי יתומים - אין צריך לומר מן הגדולים, אלא אפלו מן הקטנים.

י. הוציאה גט ואין עמה כתבה, בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה. כתבה ואין עמה גט - אין גובה כלום, מפני שהיא אומרת: 'אבד גיטי', והוא אומר: 'אבד שוברי'; דברי רבי מאיר. והכמים אומרים: בראשונה היו אומרים: 'המוציא הכתבה - צריכה שתוציא עמה גט'. מן הסכנה ואילך, התקינו: שתהא מקרעתו בבית דין וגובה בו.

יא. שתי כתבות וגט ומיתה - גובה שתי כתבות. גט וכתבה ומיתה, אם הגט קדם את המיתה - גובה שתי כתבות, אם הכתבה קדמה את הגט - אינו גובה אלא כתבה אחת, שהמגרש את האשה ומחזירה, על מנת כתבה הראשונה החזירה. אם חדש - נוטל מה שחדש.

יב. קטן שהשיאו אביו - כתבתו קימת. מת, נוטלת כתבתה מנה. אם חדש - נוטל מה שחדש. וכן גר שנתגיירה אשתו עמו - כתבתה קימת, שעל מנת כן קימה. ואם חדש - נוטל מה שחדש.

מסכת כתבות פק עשירי

א. מי שהיה נשוי שתי נשים ומת - הראשונה קודמת לשניה, ויורשי הראשונה קודמין ליורשי השניה. גרש את הראשונה והחזירה אליו, וחדש לה כתבה ראשונה - של ראשונה קודמת לשניה. ויורשיה קודמין לכתבה שניה של ראשונה. במה דברים אמורים? בכתבה! אבל במזונות - שתייהן שוות. האשה והבנות - שתייהן שוות.

ב. נשא את הראשונה ומתה, נשא את השניה ומת הוא, והיה שם יתר דינר - אלו

לפִּיכָךְ אִם פָּתַחְתָּה אוֹ הוֹתִירָה - אֵין לָהּ כְּשִׁעוֹר שְׁמִכְרָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יְתוּמָה יֵשׁ לָהּ פְּרוֹת.

ו. בֶּן שְׁמַת אָבִיו, וְאִמּוֹ אוֹמֵרֶת: 'יִתְגַּדֵּל אֶצְלִי', הַיּוֹרְשִׁים אוֹמְרִים: 'יִתְגַּדֵּל אֶצְלָנוּ' - אֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ לְהִתְגַּדֵּל אֶצְל מִי שְׂרָאוֹ לַיּוֹרְשׁוֹ. מַעֲשֵׂה הָיָה בְּאֶחָד וּשְׁחֲטוּהוּ בְּעֶרֶב הָרָאשׁוֹן.

ז. הָאִשָּׁה שְׁמַת בַּעֲלָהּ - יוֹשֶׁבֶת בְּבֵתִים כְּדֶרֶךְ שִׁישְׁבָּה בְּהֵן בַּחֲיִי בַּעֲלָהּ, מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בְּעַבְדִּים וּשְׁפָחוֹת, בְּכָלִי כֶסֶף בְּכָלִי זָהָב, כְּדֶרֶךְ שִׁנְשַׁתְמָשָׁה בְּהֵן בַּחֲיִי בַּעֲלָהּ, שֶׁכָּךְ כּוֹתֵב לָהּ: 'תִּהְיֶה יִתְבָּא בְּבֵיתִי, וּמִתְנַיִי מְנַכְסִי, כָּל יוֹמֵי מַגֵּר אֶרְמְלוּתִיךְ בְּבֵיתִי'.

ח. הָאוֹמֵר: 'תִּנּוּ בֵּית אֶרְמְלוֹת לְבֵתִי' - 'בֵּית לְפָלוֹנִי לִישֵׁב בּוֹ' וְנִפְל - הַיּוֹרְשִׁים חֲיִיבִין לְבָנוֹתוֹ. 'בֵּית זֶה בֵּית אֶרְמְלוֹת לְבֵתִי' - 'בֵּית זֶה לְפָלוֹנִי לִישֵׁב בּוֹ' וְנִפְל - אֵין הַיּוֹרְשִׁים חֲיִיבִין לְבָנוֹתוֹ. הָאוֹמֵר: 'תִּנּוּ בֵּית אֶרְמְלוֹת לְבֵתִי' - אֵין נוֹתְנִין לָהּ אֶלָּא אִם כֵּן קִבְּלָה עָלֶיהָ לִישֵׁב בְּתוֹכוֹ, וַיְכּוּלִין הַיּוֹרְשִׁין לַעֲכָב עַל יָדָהּ, שְׂמָא תִּשְׁכִּירוּנוּ לְאַחֵר, לְפִיכָךְ אִם מִתָּה - הֵן יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ.

ט. הַמְלִיחָה אֶת חֲבֵירוֹ עַל גְּבִי חֲבִילָה, וְאֶבְדָּה חֲבִילָה - גּוֹבָה מִשְׁאָר נְכָסִים. אִם אָמַר לָהּ 'עַל מְנָת', שְׂאִין לָךְ פְּרַעוֹן אֶלָּא מִזֶּה, אֵין גּוֹבִין מִשְׁאָר נְכָסִים. הָעוֹשֶׂה שְׂדֵה אַפּוֹתִיקִי לְכַתְּבַת אִשָּׁה וּשְׁטָפָה נָהָר - גּוֹבָה מִשְׁאָר נְכָסִים, אִם אָמַר לָהּ 'עַל מְנָת שְׂאִין לָךְ פְּרַעוֹן אֶלָּא מִזֶּה' - אֵין גּוֹבָה מִשְׁאָר נְכָסִים.

מִסְכַּת כְּתוּבוֹת פָּרָק שְׁנַיִם עֶשְׂרִי

א. בְּרָאשׁוֹנָה כְּשֶׁהִיתָה כְּתוּבָתָה אֶצְל אָבִיהָ - הִיתָה קְלָה בְּעִינֵי לְהוֹצִיאָהּ, הַתְּקִין שְׁמַעוֹן בֶּן שִׁטָּח: שְׁתֵּהא כְּתוּבָתָה אֶצְל בַּעֲלָהּ, וְכוֹתֵב לָהּ: 'כָּל נְכָסִים דְּאִית לִי אַחֲרָאִין

אַפּוֹתִיקִי - אֶבְדָּה מְזוֹנוּתֶיהָ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶפְלוּ מְכָרָה מְקַצָּת, אֶפְלוּ מִשְׁכָּנָה מְקַצָּת, אֶפְלוּ עֲשֶׂתָה מְקַצָּת כְּתוּבָתָה אַפּוֹתִיקִי - אֶבְדָּה מְזוֹנוּתֶיהָ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְאַחֵר מִיתַת בַּעֲלָהּ, אֶלָּא אֶפְלוּ בַּחֲיִי בַּעֲלָהּ, וְכוֹתְבָתָּה: 'אֵלוּ לְכַתְּבָה מְכָרְתִּי, וְאֵלוּ לְמְזוֹנוֹת מְכָרְתִּי'; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מוֹכֶרֶת סֶתֶם, לְכָךְ כְּחָךְ יָפָה.

ב. כְּשֶׁם שְׂאֵלְמָנָה מוֹכֶרֶת שְׁלָא בְּבֵית דִּין, כֶּךָ יוֹרְשִׁיהָ הִבְאִין בְּרִשׁוּתָהּ מוֹכְרִין שְׁלָא בְּבֵית דִּין. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵלְמָנָה מוֹכֶרֶת שְׁלָא בְּבֵית דִּין, וְאֵין יוֹרְשִׁיהָ הִבְאִין בְּרִשׁוּתָהּ מוֹכְרִין שְׁלָא בְּבֵית דִּין. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אֵלְמָנָה מוֹכֶרֶת שְׁלָא בְּבֵית דִּין? לִיפּוֹת כְּחֵן שֶׁל יְתוּמִים שְׁלָא תִּבְזְבוּ אֶת נְכִסְיָהֶם. יֵרְדֶה לְשָׂדֶה הָעוֹשִׂיָה אַפּוֹתִיקִי, וְאֶכְלָה וְהוֹצִיאָהּ הוֹצִאוֹת - שְׂמִין לָהּ מָה שְׂאֵכְלָה, וְשְׂמִין לוֹ מָה שֶׁהוֹצִיאָהּ. אִם שָׁמוּ לָהּ בֵּית דִּין - מָה שְׁשָׁמוּ שְׁמוֹ.

ג. שְׁלֹשָׁה שִׁירְדוּ לְשׁוּם, אֶחָד אוֹמֵר בְּמָנָה וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמֵאתִים, אֶחָד אוֹמֵר בְּמֵאתִים וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמָנָה - בָּטֹל יַחֲד בְּמַעוּטוֹ. אֶחָד אוֹמֵר בְּמָנָה, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּעֶשְׂרִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשִׁים - שְׂמִין אוֹתָהּ בְּמָנָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר: שְׂמִין אוֹתוֹ תִּשְׁעִים דִּינָר. אַחֲרִים אוֹמְרִים: עוֹשִׂין אוֹתוֹ שׁוּמָא בִּינִיָּהֵן, וְשְׂמִין אוֹתוֹ שְׁלִישׁ.

ד. אֵיזוֹ הִיא אֲגֵרֶת בִּקְרָתָּה? שׁוּם הִיתוּמִים שְׁלֹשִׁים יוֹם וּשׁוּם הִתְקַדַּשׁ שְׁשִׁים יוֹם, אֶפְלוּ מְכָרָה שְׁוֹה מָנָה בְּמֵאתִים, אוֹ שְׁוֹה מֵאתִים בְּמָנָה - מְכָרָה קַיָּם. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שׁוּם הַדִּינָיִם שְׁפָחוֹתוֹ שְׁתוֹת אוֹ הוֹתִירוֹ שְׁתוֹת - מְכָרִין קַיָּם.

ה. הִיא שְׁמִכְרָה שְׁוֹה מָנָה וְדִינָר בְּמָנָה, אֶפְלוּ אוֹמֵרֶת: 'אֲנִי אַחְזִיר אֶת הַדִּינָר לַיּוֹרְשִׁין' - מְכָרָה בָּטֹל. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְכָרָה קַיָּם, וְתַחְזִיר אֶת הַדִּינָר לַיּוֹרְשִׁים, וּבִלְבָד שֶׁתִּשְׁתִּיר מְקַצָּת,

1 תִּהְיֶה יוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתִי וְתִהְיֶה נְזוּנִית מְנַכְסִי, כָּל יוֹמֵי מַגֵּרִי אֶלְמְנוּתִיךְ בְּבֵיתִי.

וְעִרְבָאִין לְכַתְּבָתִּיךָ דָּא². אֵין עוֹשִׁין כְּתַבְתָּ אִשָּׁה מִן הַמַּטְלִטְלִין, מִפְּנֵי תַקוּן הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: וְכִי מָה תַקוּן הָעוֹלָם יֵשׁ בְּזוֹ? אֵלֹא לְפִי שְׂאִין לָהּ קֶצֶפָה.

ב. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ הַנִּזְקִין שְׂמִין לָהֶם בְּעִידִית? מִפְּנֵי הַגְּזֵלָנִין וּמִפְּנֵי הַחֲמֻסָּנִין, שִׁיְהָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹמַר: מִפְּנֵי מָה אֲנִי גּוֹזֵל? מִפְּנֵי מָה אֲנִי חוֹמֵס? שְׁלַמְחָר הָרִי בֵּית דִּין שְׂמִין לוֹ שְׂדֵה יָפָה שְׁלִי, וְסִמְכוּ עַל הַמִּקְרָא (שְׁמוֹת כב, ד): "מִיטַב שְׂדֵהוּ וּמִיטַב כְּרָמוֹ יִשְׁלֹם".

ג. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ 'בַּעַל חוֹב בְּכִינוּנִית'? מִפְּנֵי הַרְמָאִין, שְׁלֹא יִהְיֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן עֵינָיו בְּשֵׁדָה חִבְרוּ הִיפָּה, בְּתוֹךְ חֲצֵר חִבְרוּ הִיפָּה, וּמִלּוֹה אוֹתוֹ עָלֶיהָ וְקוֹפֵץ וְנוֹטְלָהּ. אִם כֵּן יֵשְׁמוּ לוֹ בְּזוֹבוּרִית? שְׁלֹא לַגִּדֵּר דֶּרֶךְ בִּפְנֵי לוֹיִן, שְׁלֹא יִהְיֶה אָדָם מִבְּקָשׁ לָלוֹת וְאִין אָדָם מְלוֹהוּ.

ד. כְּתַבְתָּ אִשָּׁה בְּזוֹבוּרִית; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה שְׂאֵמַר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: 'כְּתַבְתָּ אִשָּׁה בְּזוֹבוּרִית'? יִתֵּר מִמָּה שְׁהָאִישׁ רוֹצֵה לִישָׂא אִשָּׁה רוֹצֵה לִישָׂא. וְעוֹד, בְּשֵׁתָה שֶׁל אִשָּׁה מְרַבָּה יוֹתֵר מִן הָאִישׁ. אִם כֵּן לֹא תִהְיֶה לָּהּ כְּתַבָּה? אֵלֹא שְׁהָאִשָּׁה יוֹצֵאת לְרִצּוֹנָה וְשְׁלֹא לְרִצּוֹנָהּ, וְהָאִישׁ אֵין מוֹצִיא אֵלֹא לְרִצּוֹנוֹ.

ה. אֵין שֵׁם אֵלֹא עִידִית - בָּלָן גּוֹבִין מִן הָעִידִית. בִּינוּנִית - בָּלָן גּוֹבִין מִן הַבִּינוּנִית. זְבוּרִית - בָּלָן גּוֹבִין מִן הַזְבוּרִית, עִידִית וּבִינוּנִית - הַנִּזְקִין שְׂמִין לָהֶן בְּעִידִית. בַּעַל חוֹב וְכַתְּבַת אִשָּׁה בְּכִינוּנִית, עִידִית וְזְבוּרִית - הַנִּזְקִין שְׂמִין לָהֶן בְּעִידִית וּבַעַל חוֹב וְכַתְּבַת אִשָּׁה בְּזוֹבוּרִית. בִּינוּנִית וְזְבוּרִית - הַנִּזְקִין וּבַעַל חוֹב בְּכִינוּנִית וְכַתְּבַת אִשָּׁה בְּזוֹבוּרִית. מְכָרָן לְאֶחָד אוֹ לְשִׁלְשָׁה כְּאֶחָד, נִכְסוּ תַחַת הַבְּעָלִים. הַנִּזְקִין שְׂמִין לָהֶם

² כָּל הַנִּכְסִים שֵׁישׁ לִי אֶחָרָאִים וְעִרְבִים לְנִכְסִים שֶׁל כְּתַבְתָּהּ זוֹ.

בְּעִידִית, בַּעַל חוֹב בְּכִינוּנִית וְכַתְּבַת אִשָּׁה בְּזוֹבוּרִית. מְכָרָן לְשִׁלְשָׁה, זֶה אַחֵר זֶה, אֶפְלוּ נִזְקִין מִזְבוּרִית, וְכַתְּבַת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב מִן הָעִידִית - גּוֹבִין מִן הָאֶחָד שְׁבִהֵן. אֵין בִּהֶן - גּוֹבִין מִשְׁלָפְנִי. אֵין בִּהֶן - גּוֹבִין מִשְׁלָפְנִי פְּנִי.

ו. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: הָעוֹשֶׂה שְׂדֵהוּ אֶפְוִתִּיקִי לְכַתְּבַת כְּלָתוֹ - יָדָה עַל הָעֲלִיוֹנָה. רוֹצֵה - גּוֹבָה מִמֶּנּוּ. רוֹצֵה - גּוֹבָה מִשְׁאָר נִכְסִים.

ז. אֲלַמְנָה שְׂאֵמְרָה: 'אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית בַּעְלִי' - אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוּלִין לַעֲכֹב עַל יָדָה, שְׁכָךְ הוּא כְּבוֹדוֹ שֶׁל בַּעְלָהּ. אֵמְרָה: 'אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית אֲבָא' - יְכוּלִין הַיּוֹרְשִׁין לַעֲכֹב עַל יָדָה, שְׁכָךְ הִיא בִּרְכַת הַבֵּית מְרַבָּה.

ח. כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ - גּוֹבָה כְּתַבְתָּה לְעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ - גּוֹבָה כְּתַבְתָּה עַד עֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ שָׁנִים, שֵׁישׁ בְּעֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ שָׁנִים שְׁתַּעֲשֶׂה טוֹבָה כְּנֶגֶד כְּתַבְתָּה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׂאֵמַר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמַר: שְׁלִשִּׁים שָׁנָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ - גּוֹבָה כְּתַבְתָּה לְעוֹלָם. וְכָל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ - גּוֹבָה כְּתַבְתָּה עַד עֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ שָׁנִים. וְכֵן יוֹרְשִׁים הַבָּאִים בְּרִשּׁוּתָהּ - מוֹכְרִים כְּתַבְתָּה עֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ שָׁנִים. בַּעְלִי חוֹב גּוֹבִין לְעוֹלָם, אֵף עַל פִּי שְׂאִין מִשְׁפִּירִין.

ט. מִי שֶׁהֵלֵךְ לַמְּדִינָה הַיּוֹם וּבָא, וְאִשְׁתּוֹ תוֹכַעַת מְזוֹנוֹת, אִם אָמַר: 'הוֹצִיא לָּהּ מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לְמִזְוֹנוֹתֶיהָ' - הָרִשּׁוֹת בִּידוֹ, וְאִם פָּסְקוּ לָהּ בֵּית דִּין, מָה שְׁפָסְקוּ - פָּסְקוּ.

י. אָמַר רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נִחְלְקוּ אֲדָמוֹן וְחֲכָמִים, עַל מָה שְׁפָסַק לָהּ אָבִיהָ, שֶׁהִיא יְכוּלָה לומר: 'אֲבָא פָּסַק עָלַי, מָה אֲנִי יְכוּלָה לַעֲשׂוֹת? אוֹ כֵּס אוֹ פְּטוּר'. עַל מָה נִחְלְקוּ? עַל שְׁפָסְקָה הִיא לַעֲצָמָה, שְׂאֵדְמוֹן אוֹמַר: יְכוּלָה הִיא שְׂתֵּאמַר:

על פי שהן בבבל - גובה עליהן כסף ארץ ישראל. כסף שדברה בו תורה בכל מקום - זה כסף צורי. איזה כסף צורי? זה כסף ירושלמי.

מסכת גטין פרק ראשון

א. המביא גט מסוריא - כמביא מחוצה לארץ. צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם', מעבר הירדן כמביא מארץ ישראל, ואין צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם'.

ב. המביא גט ממדינת הים, ונתנו לה, ולא אמרו לה: בפני נכתב ובפני נחתם, אם נתקיים בחותמיו - כשר. ואם לאו - פסול. הוי, לא הצרכו לומר: 'בפני נכתב ובפני נחתם' להחמיר עליה, אלא להקל עליה.

ג. המביא גט ממדינת הים, ולא נכתב בפניו ולא נחתם בפניו - הרי זה מחזירו למקומו, ועושה לו בית דין, ומקומו בחותמיו, ומביאו, ואין צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם', אלא אומר: שליח בית דין אני, בארץ ישראל שליח עושה שליח; רבי שמעון בן גמליאל אומר: אין שליח עושה שליח בגטין.

ד. בראשונה היו אומרים ממדינה למדינה, חזרו לומר משכוננה לשכוננה. רבי שמעון בן גמליאל אומר: אף מהגמוניא להגמוניא.

ה. חמר במדינת הים שאין בארץ ישראל, ובארץ ישראל שאין במדינת הים, שהמביא גט ממדינת הים, צריך שיאמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם', אם יש עליו עוררין - יתקיים בחותמיו. המביא גט מארץ ישראל, אין יכול לומר: 'בפני נכתב ובפני נחתם', אם יש עליו עדים - יתקיים בחותמיו.

ו. כיצד אמרו: 'יתקיים בחותמיו'? עדים שאמרו: כתב ידינו הוא זה, אבל אין אנו מכירין לא את האיש ולא את האשה -

סבורה הייתי שאבא נותן לי, עכשו שאין אבא נותן לי, מה אני יכולה לעשות? או כנס או פטור. אמר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון. הפוסק מעות לבתו הקטנה, ופשט את הרגל - כופין אותו לתן, שזכין לאדם שלא בפניו.

יא. שלש ארצות לנשואין - יהודה ועבר הירדן והגליל. במה דברים אמורים? בזמן שהיה מיהודה וארס אשה מיהודה, מגליל וארס אשה מגליל אבל אם היה מיהודה, וארס אשה מגליל - כופין אותה לצאת, שעל מנת כן נשאה. אם אמר פלוני מיהודה: 'נשאתי אשה מגליל' - אין כופין אותה לצאת. 'בגליל' - כופין אותו לצאת.

יב. מוציאין מעיר שרבה עובדי כוכבים לעיר שרבה ישראל, ואין מוציאין מעיר שרבה ישראל לעיר שרבה עובדי כוכבים. הוא רוצה לבא לארץ ישראל והיא אינה רוצה לבא - כופין אותה לבא. היא רוצה לבוא לארץ ישראל והוא אינו רוצה - כופין אותו לבא. הוא רוצה לצאת מארץ ישראל, והיא אינה רוצה - אין כופין אותה לצאת. היא רוצה והוא אינו רוצה - כופין אותו לצאת.

יג. המוציא שטר בכל - גובין עליו כסף בכל. בארץ ישראל - גובין עליו כסף ארץ ישראל. היה כתוב סתם, אם מוציאו בבבל - גובה עליו כסף בכל, בארץ ישראל - גובה עליו כסף ארץ ישראל. היה כתוב עליו כסף סתם - הרי זה גובה. כל זמן שירצה, מה שאין כן בכתבת אשה.

יד. נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בארץ ישראל - נותן לה כסף ארץ ישראל. בארץ ישראל וגרשה בבבל - נותן לה כסף ארץ ישראל. בבבל וגרשה בארץ ישראל - נותן לה כסף ארץ ישראל. רבי שמעון בן גמליאל אומר: כתבת אשה ובעל חוב במקום הנשואין. חמשה סלעים של כן, שלשים של עבד, חמשים של אונס ושל מפתה, ומאה של מוציא שם רע - כלם, אף

כָּשֶׁר. 'אֵין כְּתָב יָדִינוּ זֶה', אָבֵל אַחֲרֵים
מַעֲדִינִין בָּהֶם שֶׁהוּא כְּתָב יָדָן, אוֹ שֶׁהִיא כְּתָב
יָדָן יוֹצֵא מִמָּקוֹם אַחֵר – כָּשֶׁר.

ז. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: עֹבֵד וּתְחוּמִיָּה כְּאָרֶץ
יִשְׂרָאֵל לְגִטִּין. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים: עֹבֵד
וּתְחוּמִיָּה כְּחוּץ לְאָרֶץ לְגִטִּין. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד
מִכֹּפֶר סָסִי שֶׁהֵבִיא גִט לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל,
אָמַר לוֹ: אַף אַתָּה צָרִיךְ לוֹמַר בְּפָנַי נִכְתָּב
וּבְפָנַי נִחָתָם, שֶׁלֹּא תִזְקַק לַעֲדִים. לְאַחֵר
שִׁינְאָ, נִכְנַס לִפְנֵי רַבִּי אֱלֵעָזַי, אָמַר לוֹ:
וְהֲלֹא כָּפַר סוֹסָאֵי מְבַלְעֵת בְּתַחוּם אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וְקִרְוָהּ לַצְּפוּרִי יוֹתֵר מֵעֹבֵד. אָמַר
לוֹ: שְׁתַּק בְּנִי, שְׁתַּק! הוּאִיל וַיֵּצֵא הַדְּבַר
בְּהִתֵּר – יֵצֵא.

ח. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שְׁשָׁנֵי עֲדִים
כּוֹתִים – כָּשֶׁר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה
שֶׁהֵבִיא לְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל בַּכֹּפֶר עוֹתָנָאֵי גִט
אֲשֶׁה, וְהָיוּ עֲדִיו כּוֹתִים וְהִכְשִׁירוּ.

ט. כָּל שְׁטוֹת הָעוֹלָם בְּעֶרְכָּאוֹת שְׁלָהֶם,
אֵף עַל פִּי שְׁחוֹתֻמִּיהֶן עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים. רַבִּי
עֲקִיבָא מְכַשִּׁיר בְּכָלֶן, וְחֻכָּמִים פּוֹסְלִין בְּגִטִּי
נָשִׁים וּבְשַׁחְרוּרֵי עֲבָדִים. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
בְּרַבִּי יוֹסִי: כִּף אָמַר לָהֶם רַבִּי שְׁמַעוֹן
לְחֻכָּמִים בְּצִידָן, לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי עֲקִיבָא
וְחֻכָּמִים עַל כָּל הַשְּׁטוֹת הָעוֹלָם בְּעֶרְכָּאוֹת
שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אֵף עַל פִּי שְׁחוֹתֻמִּיהֶן
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שֶׁהֶם כְּשָׂרִים, וְאֶפִּילוּ גִטִּי
נָשִׁים וּשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים, לֹא נִחְלְקוּ, אֲלֹא
בְּזִמָּן שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּהֲדוּט, שְׂרַבִּי עֲקִיבָה מְכַשִּׁיר
בְּכָלֶן, וְחֻכָּמִים פּוֹסְלִין, חוּץ מִגִּטִּי נָשִׁים
וּשְׁחָרוּרֵי עֲבָדִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
אוֹמֵר: אֵף אֵלּוּ כְּשָׂרִים, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין
יִשְׂרָאֵל חוֹתֵמִין.

י. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֲמַרְנוּ לוֹ לְרַבִּי מֵאִיר,
מִפְּנֵי מָה זָכִין לַעֲבָדִים שֶׁלֹּא בְּפָנָיו? וְהֲלֹא
זְכוּת הוּא לַעֲבָד שִׁינְאָ מִתַּחַת יָד רַבּוֹ
לְחֵרוֹת! אָמַר לָנוּ: אֵינוּ אֲלֹא חוֹב הוּא לוֹ,
שֶׁאִם הִיא עֹבֵד כֹּהֵן – נִמְצָא פּוֹסְלוֹ מִן
הַתְּרוּמָה. אֲמַרְנוּ לוֹ: וּמָה אִם יִרְצֶה שֶׁלֹּא
לְזוֹנוֹ וְשֶׁלֹּא לְפָרְנָסוֹ – הִרְשׁוֹת בִּידוֹ. אָמַר

לָנוּ: וּמָה אִם אֵלּוּ עֹבֵד כֹּהֵן שֶׁבֶרַח, וְאִשֶּׁת
כֹּהֵן שֶׁמִּרְדָּה עַל בַּעֲלָהּ, הֲלֹא אוֹכְלִין
בְּתְרוּמָה, וְזֶה אֵינוֹ אוֹכֵל, אָבֵל אֲשֶׁה אֵינָהּ
בֶּן, אֲלֹא חוֹב הוּא לָהּ, שֶׁכֵּן פִּסְלָהּ מִן
הַתְּרוּמָה וּמִפְּסִידָה מִן הַמְּזוֹנוֹת.

יא. הָאוֹמֵר לְחִבְרוֹ: 'הוֹלֵךְ מִנָּה לִפְלוֹנִי
שְׂאֵנִי חֵיב לוֹ, תֵּן מִנָּה זֶה לִפְלוֹנִי, פִּקְדוֹן
שִׁישׁ לוֹ בִּידִי, הוֹלֵךְ מִנָּה זֶה לִפְלוֹנִי, פִּקְדוֹן
שִׁישׁ לוֹ בִּידִי' – חֵיב בְּאַחֲרֵיאוֹתוֹ, אִם בָּא
לְחִזֵּר – לֹא יִחְזֹר, וְחֵיב. הוֹלֵךְ מִנָּה זֶה
לִפְלוֹנִי – תֵּן מִנָּה זֶה לִפְלוֹנִי, הוֹלֵךְ מִנָּה זֶה
לִפְלוֹנִי, הוֹלֵךְ שְׁטֵר מִתְּנָה זֶה לִפְלוֹנִי, תֵּן
שְׁטֵר מִתְּנָה זֶה לִפְלוֹנִי, אִם רָצָה לְהִחְזִיר –
לֹא יִחְזִיר. הֵלֶךְ וּמִצָּאוֹ שְׁמַת – יִחְזֹר
לְמַשְׁלַח, וְאִם מֵת – יִתֵּן לַיּוֹרְשִׁים. זֶכֶה מִנָּה
זֶה לִפְלוֹנִי, קָבַל מִנָּה זֶה לִפְלוֹנִי, זֶכֶה שְׁטֵר
מִתְּנָה זֶה לִפְלוֹנִי, קָבַל שְׁטֵר מִתְּנָה זֶה
לִפְלוֹנִי, אִם רָצָה לְחִזֵּר – לֹא יִחְזֹר. הֵלֶךְ
וּמִצָּאוֹ שְׁמַת – יִתֵּן לַיּוֹרְשִׁיו. וְאִם לְאַחֵר
מִיתָה זֶכֶה – יִחְזִיר לְמַשְׁלַח, שְׂאֵין אָדָם
זוֹכֶה, שְׂאֵין אָדָם זוֹכֶה בְּכָתֵב לְאַחֵר מִיתָה.
מִי שֶׁאָמַר: 'שָׂא מִנָּה זֶה לִפְלוֹנִי, טוֹל מִנָּה
זֶה לִפְלוֹנִי, יֵהָא מִנָּה זֶה לִפְלוֹנִי בִּידֶךָ',
וּמָת, אִם רָצָה לְהִחְזִיר – לֹא יִחְזִיר, וְאֵין
צָרִיךְ לוֹמַר, בְּאוֹמֵר: – זֶכֶה לוֹ. וּבְאוֹמֵר: –
הַתְּקַבֵּל לוֹ.

לדֹּקְרָבוֹ גוֹיִם לְשֹׁמֵעַ וּלְאֲמִים הַקְּשִׁיבוּ תִשְׁמַע
הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה תָּבֵל וְכָל־צִבְצֻצֶיהָ: כִּי קָצָה
לִי־הוֹה עַל־כָּל־הַגּוֹלִם וְחִמָּה עַל־כָּל־צִבְאָם
הַחֲרִימָם נִתְּנָם לַטֹּבַח: וְחַלְלִיהֶם יִשְׁלְכוּ וּפְגַרֵיהֶם
יַעֲלֶה בְּאֲשָׁם וְנִמְסּוּ הָרִים מִדָּמָם: וְנִמְקְוּ כָל־צִבְאָ
הַשָּׁמַיִם וְנִגְלּוּ כִסְפֵּר הַשָּׁמַיִם וְכָל־צִבְאָם יִבּוֹל
כְּנֹבֵל עָלֶה מִגֶּפֶן וּכְנֹבֵלֶת מִתְּאֵנָה: כִּי־רוּתָה
בַּשָּׁמַיִם חֲרָבִי הִנֵּה עַל־אָדָם תֵּרֵד וְעַל־עַם תִּרְמִי
לְמִשְׁפָּט: וְחֲרָב לִי־הִיא מִלֵּאָה דָם הַדְּשָׁנָה מִחֹלֵב
מִדָּם פָּרִים וְעִתּוּדִים מִחֹלֵב כְּלִיּוֹת אֵילִים כִּי גִבַח
לִי־הוֹה בְּבִצְרָה וְטִבַח גָּדוֹל בְּאֶרֶץ אָדָם: וַיִּרְדּוּ
רִאשֵׁי עַמָּם וּפָרִים עִם־אֲבִירִים וְרוּתָה אֲרָצָם
מִדָּם וְעַפְרָם מִחֹלֵב יִדְשָׁן: כִּי יוֹם נָקָם לִי־הוֹה
שִׁגְתָּ שְׁלוֹמִים לָרִיב צִיּוֹן: וְנִהַפְכוּ גִחְלִיָּה לְזֹפֶת
וְעַפְרָה לְגַפְרִית וְהִיתָה אֲרָצָה לְזֹפֶת בַּעֲרָה: לִילָה
וַיּוֹמַם לֹא תִכְפֹּה לְעוֹלָם יַעֲלֶה עֲשָׂנָה מִדּוֹר לְדוֹר
תִּחְרָב לִנְצַח נִצְחִים אֵין עֹבֵר בָּהּ: וַיִּרְשׁוּהָ קָאֵת
וּקְפֹד וַיִּנְשׁוּף וְעָרַב יִשְׁכְּנוּ־בָּהּ וְנִטָּה עָלֶיהָ קוֹ־
תָּהוּ וְאֲבִי־בָהּ: וְחֲרִיָּה וְאִי־שָׁם מְלוּכָה יִקְרָאוּ
וְכָל־שָׂרִיָּה יִהְיוּ אָפָס: וְעָלְתָה אֲרָמְנִיתָּ סִירִים
קִמּוּשׁ וְחֹזֶם בְּמִבְצָרֶיהָ וְהִיתָה גֹּוָה תַנִּים חֲצִיר
לְבָנוֹת יַעֲנָה: וּפְגָשׁוּ צִיִּים אֶת־אֵלִים וְשַׁעִיר עַל־
רֵעֵהוּ יִקְרָא אֶדְ־שָׁם הַרְגִיעָה לִילִית וּמִצָּאָה לָהּ
מָנוֹחַ: וְשָׁמָּה קִנְיָה קִפּוֹז וְתַמְלִט וּבִקְעָה וְדִגְרָה
בְּצִלָּהּ אֶדְ־שָׁם נִקְבְּצוּ דִּיּוֹת אִשָּׁה רְעוּתָה: וְדִרְשׁוּ
מִעַל־סֹפֶר י־הוֹה וְקָרָאוּ אֶתֶּת מַהֲנֶה לֹא נַעֲדָרָה
אִשָּׁה רְעוּתָה לֹא פָקְדוּ כִי־פִל הוּא צִוָּה וְרוּחוֹ הוּא
קִבְּצוֹ: וְהוּא־הִפִּיל לָהּ גּוֹרֵל וַיִּדּוּ חִלְקָתָהּ לָהֶם
בָּקוּ עַד־עוֹלָם יִירְשׁוּהָ לְדוֹר וָדוֹר יִשְׁכְּנוּ־בָּהּ:

לֹה יִשְׁעוּם מִדָּבָר וְצִיָּה וְתַגֵּל עָרְבָה וְתַפְרָח
כְּחִבְצָלָת: בְּרִית תַּפְרָח וְתַגֵּל אֶף גִּילַת וְרִגֹן כְּבוֹד
הַלְבָנוֹן נִתְּנָה לָהּ הַדֵּר הַפְרָמֵל וְהַשָּׁרוֹן הִמָּה יִרְאוּ
כְבוֹד־י־הוֹה הַדֵּר אֶ־לֵּהִינוּ: מִתְּקוּ גִידִים רַפּוֹת
וּבִרְכִים כְּשִׁלּוֹת אֲמָצוּ: וְאִמְרוּ לְנִמְהַר־יִלָּב חֲזָקוּ
אֶל־תִּירָאוּ הִנֵּה אֶ־לֵּהִיכֶם נָקָם יָבּוּא גָּמוּל אֶ־לֵּהִים
הוּא יָבּוּא וַיִּשְׁעֲכֶם: וְאִז תִּפְקְחֶנָּה עֵינֵי עוֹרִים
וְאִז חֲרָשִׁים תִּפְתַּחֲנָה: וְאִז יִדְלַג כְּאִיל פֶּסֶח וְתִרֹן
לְשׁוֹן אֵלָם כִּי־נִבְקְעוּ בַּמִּדְבָּר מִיָּם וּנְחָלִים

בַּעֲרָבָה: וְהִנֵּה הַשָּׂרֵב לֹאֲגָם וְצִמְאֻן לְמִבּוּעֵי מַיִם
בְּגוֹה תַנִּים רִבְצָה חֲצִיר לִקְנָה וְגִמָּא: וְהִנֵּה־שָׁם
מִסְלִיל וְדָרָךְ וְדָרָךְ הַקֶּדְשׁ יִקְרָא לָהּ לֹא־יַעֲבֹרְנוּ
טָמֵא וְהוּא־גִלְמוֹ הַלֵּךְ דָּרָךְ וְאֵוִילִים לֹא יִתְעוּ: וְלֹא־
יִהְיֶה שָׁם אֲרִיָּה וּפְרִיץ חִיּוֹת בְּלִי־נַעֲלָנָה לֹא תִמָּצֵא
שָׁם וְהִלְכוּ גְאוּלִּים: וְיִפְדּוּלֵי י־הוֹה יִשְׁבּוּן וּבָאוּ
צִיּוֹן בִּרְנָה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל־רִאשָׁם שִׁשְׁוֹן
וְשִׁמְחָה יִשְׁיִגּוּ וְנָסוּ יִגּוֹן וְאַנְחָה:

לוֹ וַיְהִי בְּאַרְבַּעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ עָלָה
סִנְחָרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת
וַיִּתְּפָשֶׁם: וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וְאֶת־רַב־שָׁלְקָה
מֶלֶכְיִשׁ יְרוּשָׁלַיִם אֶל־הַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ בְּחִיל כְּבֹד
וַיַּעֲמֵד בַּתְּעֵלֶת הַבֵּרְכָּה הָעֲלִיוֹנָה בַּמִּסְלָת שֹׁמֵרָה
כּוֹבֵס: וַיֵּצֵא אֵלָיו אֲלִיקִים בֶּן־חֲלִיקָהוּ אֲשֶׁר עַל־
הַבֵּית וְשִׁבְנָא הַסֹּפֶר וַיּוֹאֲחַ בֶּן־אַסָּף הַמִּזְכִּיר:
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַב־שָׁלְקָה אֲמָרוּ־נָא אֶל־חֲזַקְיָהוּ
כֹה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מָה הַבְּטָחוֹן
הַזֶּה אֲשֶׁר בָּטַחְתָּ: וְאֲמַרְתִּי אֶדְ־בְּר־שְׁפֹתַיִם עֲצָה
וְגִבּוֹרָה לְמַלְחָמָה עָתֵה עַל־מִי בָטַחְתָּ כִּי מְרִדְתָּ בִּי:
וְהִנֵּה בָטַחְתָּ עַל־מִשְׁעָנֹת הַקִּנָּה הַרְצוּץ הַזֶּה עַל־
מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסְמְךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא בְּכַפּוֹ וּנְקִבָּהּ
כּוֹ פִרְעָה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְכָל־הַבְּטָחִים עָלָיו: וְכִי־
תֹאמַר אֵלֵי אֶל־י־הוֹה אֶ־לֵּהִינוּ בָטַחְנוּ הֲלוֹא־הוּא
אֲשֶׁר הִסִּיר חֲזַקְיָהוּ אֶת־בְּמִתִּיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו
וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה וּלְיִרְוִשָׁלַם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה
תִּשְׁתַּחֲוּוּ: וְעַתָּה הִתְעַרַב נָא אֶת־אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ
אַשּׁוּר וְאֶתְנֶנָּה לָּהּ אֲלִפִּים סוּסִים אִם־תּוֹכֵל לָתֵת לָּהּ
רִכְבִּים עָלֵיהֶם: וְאִיךָ תִּשְׁיֵב אֶת פְּנֵי פֶתַח אֶתֶּד
עֲבָדֵי אֲדָנִי הַקִּטְגִּים וְתִבְטַח לָּהּ עַל־מִצְרַיִם לָרֶכֶב
וּלְפָרָשִׁים: וְעַתָּה הַמְּבַלְעָדִי י־הוֹה עָלִיתִי עַל־
הָאָרֶץ הַזֹּאת לְהַשְׁחִיתָהּ י־הוֹה אָמַר אֵלֵי עָלָה
אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהַשְׁחִיתָהּ: וַיֹּאמֶר אֲלִיקִים
וְשִׁבְנָא וַיּוֹאֲחַ אֶל־רַב־שָׁלְקָה דְּבָר־נָא אֶל־עֲבָדֶיךָ
אַרְמִית כִּי שְׁמַעִים אֲנִי וְאֶל־תִּדְבֹר אֲלֵינוּ
יְהוּדִית בְּאִזְנֵי הָעָם אֲשֶׁר עַל־הַחוּמָה: וַיֹּאמֶר
רַב־שָׁלְקָה הֲאֵל אֲדָנִי וְאֲלִיךָ שְׁלַחְנִי אֲדָנִי לְדָבָר
אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֲלֹא עַל־הָאֲנָשִׁים הַיִּשְׁבִּים
עַל־הַחוּמָה לְאַכֵּל אֶת־צוֹאֲתָם וּלְשַׁתּוֹת אֶת־מִימֵי

רגליהם עמכם: וַיַּעֲמֵד רַב־שָׁקָה וַיִּקְרָא בְּקוֹל־
 גָּדוֹל יְהוּדִית וַיֹּאמֶר שְׁמָעוּ אֶת־דְּבָרֵי הַמֶּלֶךְ
 הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר: כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ אֶל־יִשְׂאֵל לָכֵם
 חֲזַקְתֶּהוּ כִּי לֹא־יִיכַל לְהַצִּיל אֶתְכֶם: וְאֶל־יִבְטַח
 אֶתְכֶם חֲזַקְתֶּהוּ אֶל־יִי־הֵנָּה לֵאמֹר הַצֵּל יַצִּילֵנוּ
 יִי־הֵנָּה לֹא תִנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר:
 ׀ אֶל־תִּשְׁמָעוּ אֶל־חֲזַקְתֶּהוּ כִּי כֹה אָמַר הַמֶּלֶךְ
 אַשּׁוּר עֲשׂוּ־אִתִּי בְּרָכָה וַצֹּאוּ אֵלַי וְאָכְלוּ אִישׁ־
 גִּפְנוֹ וְאִישׁ תֹּאנָתוֹ וְשָׂתוּ אִישׁ מִי־בֹרֹו: ׀ עַד־בָּאִי
 וְלִקְחָתִי אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ פְּאַרְצְכֶם אֶרֶץ דָּגוּ
 וְתִירוֹשׁ אֶרֶץ לָחֶם וּכְרָמִים: ׀ פֶּן־יִסִּית אֶתְכֶם
 חֲזַקְתֶּהוּ לֵאמֹר יִי־הֵנָּה יַצִּילֵנוּ הַהַצִּילוּ אֶל־לֵהִי
 הַגּוֹיִם אִישׁ אֶת־אַרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ אַשּׁוּר: ׀ אֵיךְ
 אֶל־לֵהִי חֲמַת וְאַרְפָּד אֵיךְ אֶל־לֵהִי סַפְרוֹנִים וְכִי־
 הַצִּילוּ אֶת־שִׁמְרוֹן מִיָּדִי: ׀ מִי בְּכֹל־אֶל־לֵהִי
 הָאַרְצוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־הַצִּילוּ אֶת־אַרְצָם מִיָּדִי כִי־
 יַצִּיל יִי־הֵנָּה אֶת־יְרוּשָׁלַם מִיָּדִי: ׀ וַיִּתְּרִישׁוּ וְלֹא־
 עָנוּ אֹתוֹ דָּבָר כִּי־מַצּוֹת הַמֶּלֶךְ הִיא לֵאמֹר לֹא
 תַעֲנֶהוּ: ׀ וַיָּבֹא אֲלֵיָּקִים בּוֹחֲלִקְתֶּהוּ אֲשֶׁר־עַל־
 הַבַּיִת וְשִׁבְנָא הַסֹּפֵר וַיֹּאחַז בְּרֶ־אֶסֶף הַמִּזְכִּיר אֶל־
 חֲזַקְתֶּהוּ קְרוֹעֵי בָגָדִים וַיִּגִּידוּ לוֹ אֵת דְּבָרֵי
 רַב־שָׁקָה:

לֹא וַיְהִי כִשְׁמָעַ הַמֶּלֶךְ חֲזַקְתֶּהוּ וַיִּקְרַע אֶת־בָּגְדָיו
 וַיִּתְּכֶם בַּשֶּׁק וַיָּבֹא בֵּית יִי־הֵנָּה: ׀ וַיִּשְׁלַח אֶת־
 אֲלֵיָּקִים אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת וְאֵת ׀ שִׁבְנָא הַסּוֹפֵר וְאֵת
 זִקְנֵי הַפְּקָדִים מִתְּפָסִים בַּשֶּׁקִּים אֶל־יִשְׁעֵיהֶו בֶּן־
 אֲמוּץ הַנְּבִיא: ׀ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חֲזַקְתֶּהוּ
 יוֹם־צָרָה וְתוֹכַחַתָּה וַנֶּאֱצָה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי בָאוּ בָנִים
 עַד־מִשְׁפָּר וְכַת אֵין לִלְדָה: ׀ אִוְלִי יִשְׁמָעֻ יִי־הֵנָּה
 אֶל־לֵהִיךְ אֵת ׀ דְּבָרֵי רַב־שָׁקָה אֲשֶׁר שָׁלַחוּ מֶלֶךְ־
 אַשּׁוּר אֶל־דָּנִיֹּל לְחַרֵּף אֶל־לֵהִים חֵי וְהוֹכִיתָ בְּדָבָרִים
 אֲשֶׁר שָׁמַע יִי־הֵנָּה אֶל־לֵהִיךְ וַנִּשְׁאֵת תַּפְלָה בַּעַד
 הַשְּׂאֲרִית הַנִּמְצָאָה: ׀ וַיָּבֹאוּ עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ חֲזַקְתֶּהוּ
 אֶל־יִשְׁעֵיהֶו: ׀ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יִשְׁעֵיהֶו כֹּה תֹאמְרוּן
 אֶל־אֲדֹנֵיכֶם כֹּה ׀ אָמַר יִי־הֵנָּה אֶל־תִּירָא מִפְּנֵי
 הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי מֶלֶךְ־
 אַשּׁוּר אוֹתִי: ׀ הִנְנִי נֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה
 וְשָׁב אֶל־אַרְצוֹ וְהַפְּלַתִּיו בְּחֶרֶב בְּאַרְצוֹ: ׀ וַיָּשֻׁב

רַב־שָׁקָה וַיִּמְצָא אֶת־מֶלֶךְ אַשּׁוּר נֶלְחָם עַל־לִבְנָה
 כִּי שָׁמַע כִּי נָסַע מֶלְכִּישׁ: ׀ וַיִּשְׁמָע עַל־תַּרְהֶקָה
 מֶלֶךְ־כּוּשׁ לֵאמֹר יֵצֵא לְהִלָּחֵם אִתָּךְ וַיִּשְׁמָע וַיִּשְׁלַח
 מַלְאָכִים אֶל־חֲזַקְתֶּהוּ לֵאמֹר: ׀ כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־
 חֲזַקְתֶּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר אֶל־יִשְׂאָךְ אֶל־לֵהִיךְ
 אֲשֶׁר אִתָּה בּוֹטַח בּוֹ לֵאמֹר לֹא תִנָּתֵן יְרוּשָׁלַם בְּיַד
 מֶלֶךְ אַשּׁוּר: ׀ הִנֵּה ׀ אִתָּה שְׁמַעְתָּ אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי
 אַשּׁוּר לְכָל־הָאַרְצוֹת לְהַחֲרִימָם וְאִתָּה תִנָּצֵל:
 ׀ הַהַצִּילוּ אוֹתָם אֶל־לֵהִי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִשְׁתִּיתוּ
 אֲבוֹתִי אֶת־גּוֹזָן וְאֶת־חֶרֶן וְרַצַּף וּבְנֵי־עָדָן אֲשֶׁר
 בְּתִלְשָׁר: ׀ אֵיךְ מֶלֶךְ־חֲמַת וְיִמְלֹךְ אֶרְפָּד וְיִמְלֹךְ לָעִיר
 סַפְרוֹנִים הַנֶּעַ וְעֵדָה: ׀ וַיִּלְחַח חֲזַקְתֶּהוּ אֶת־הַסֹּפְרִים
 מִיַּד הַמַּלְאָכִים וַיִּקְרָאָהוּ וַיַּעַל בֵּית יִי־הֵנָּה
 וַיִּפְרָשׁוּ חֲזַקְתֶּהוּ לִפְנֵי יִי־הֵנָּה: ׀ וַיִּתְּפַלֵּל חֲזַקְתֶּהוּ
 אֶל־יִי־הֵנָּה לֵאמֹר: ׀ יִי־הֵנָּה צִבְּאוֹת אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל
 יֵשֵׁב הַכְּרָבִים אִתָּה־הוּא הָאֵל־לֵהִים לְבַדְּךָ לְכָל־
 מַמְלָכוֹת הָאֶרֶץ אִתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
 הָאֶרֶץ: ׀ הִטָּה יִי־הֵנָּה אֲזַנְךָ וְשָׁמַע פִּקְחָ יִי־הֵנָּה
 עֵינֶיךָ וּרְאָה וְשָׁמַע אֵת כָּל־דְּבָרֵי סַנְחֲרִיב אֲשֶׁר
 שָׁלַח לְחַרֵּף אֶל־לֵהִים חֵי: ׀ אֲמַנָם יִי־הֵנָּה הִחֲרִיבוּ
 מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת־כָּל־הָאַרְצוֹת וְאֶת־אַרְצָם: ׀ וַנִּתֵּן
 אֶת־אֶל־לֵהִיהֶם בְּאֵשׁ כִּי לֹא אֶל־לֵהִים הֵמָּה כִּי אִם־
 מַעֲשֵׂה יְדֵי־אָדָם עֵץ וָאֶבֶן וַיִּאֲבָדוּם: ׀ וְעַתָּה
 יִי־הֵנָּה אֶל־לֵהִינוּ הוֹשִׁיעֵנוּ מִיָּדוֹ וַיִּדְעוּ כָּל־מַמְלָכוֹת
 הָאֶרֶץ כִּי־אִתָּה יִי־הֵנָּה לְבַדְּךָ: ׀ וַיִּשְׁלַח יִשְׁעֵיהֶו
 בֶּן־אֲמוּץ אֶל־חֲזַקְתֶּהוּ לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יִי־הֵנָּה
 אֶל־לֵהִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְּפַלֵּת אֵלַי אֶל־סַנְחֲרִיב
 מֶלֶךְ אַשּׁוּר: ׀ הִנֵּה הַדְּבָר אֲשֶׁר־דָּבָר יִי־הֵנָּה עָלָיו
 בְּזֶה לֵךְ לַעֲגָה לֵךְ בְּתוֹלַת בֶּת־צִיּוֹן אַחֲרִיךָ רֹאשׁ
 הַנִּיעָה בֵּת יְרוּשָׁלַם: ׀ אֶת־מִי תִרְפֹּת וְגִדְּפָתָ וְעַל־
 מִי תִרְיָמוֹתָה קוֹל וְתִשָּׂא מְרוֹם עֵינֶיךָ אֶל־קִדּוֹשׁ
 יִשְׂרָאֵל: ׀ בְּיַד עֲבָדֶיךָ תִּרְפֹּת אֶל־דָּנִיֹּל וְתֹאמַר בְּרַב
 רַכְבִּי אֲנִי עָלִיתִי מְרוֹם הָרִים יִרְפָּתִי לִבְנוֹן וְאַכְרָת
 קוֹמַת אֶרְצוֹ מִבְּחַר בְּרָשָׁיו וְאֲבֹא מְרוֹם קִצּוֹ יַעַר
 פְּרִמְלוֹ: ׀ אֲנִי קָרַתִּי וְשִׁתִּיתִי מַיִם וְאַחֲרַב בְּכַף־
 פַּעֲמֵי כָל יֹאֲרֵי מִצּוֹר: ׀ הִלּוֹא־שָׁמַעְתָּ לְמַרְחוֹק
 אוֹתָה עֲשִׂיתִי מִיָּמִי קָדָם וַיִּצְרַתִּיהָ עַתָּה הִבַּאתִּיהָ
 וְתִהְיֶה לְהַשְׁאוֹת גָּלִים נָצִים עָרִים בָּצֻרוֹת:

וַיִּשְׁבִּיֶּהוּ קֶצֶר־יָד חָתוּ וּבָשׂוּ הָיוּ עָשִׂב שׂוּדָה
 וַיִּרְקוּ דָשָׁא חֲצִיר גִּגּוֹת וּשְׂדֵמָה לִפְנֵי קָמָה:
 וַיִּשְׁבְּתָהּ וַצֹּאֲתָהּ וּבֹאֲתָהּ יִדְעָתִי וְאֵת הַתְּרַגְזוֹת אֵלָי:
 כִּי־עָשׂוּ הַתְּרַגְזוֹת אֵלָי וּשְׂאֲנֹנָה עָלַה בְּאֲזְנִי וּשְׁמַתִּי
 חָתִי בְּאֶפֶס וּמִתְגִּיל בְּשִׁפְתָיָהּ וְהַשִּׁיבְתִּיהָ בְּדֶרֶךְ
 אֲשֶׁר־בָּאתָ בָּהּ: וְזֶה־לֶּךָ הָאוֹת אֲכֹל הַשָּׁנָה סְפִית
 וּבִשְׁנָה הַשְּׁנִית שְׁחִים וּבִשְׁנָה הַשְּׁלִישִׁית זָרְעוּ
 וּקְצְרוּ וּנְטָעוּ כֶּרְמִים וְאָכְלוּ פְּרִים: וְלִסְפָּה פְּלִיטָת
 בֵּית־יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה שָׁרֵשׁ לְמִטָּה וְעָשָׂה פְּרִי
 לְמַעְלָה: כִּי מִירוּשָׁלַם תֵּצֵא שְׂאֲרִית וּפְלִיטָה
 מִהָר צִיּוֹן קִנְיָתָהּ יִהְיֶה צֶ-בָּאוֹת תַּעֲשֶׂה־זֹאת:
 לֵכֶן כֹּה־אָמַר יְיָ־הוֹה אֶל־מֶלֶךְ אֲשׁוּר לֹא יְבֹא
 אֶל־הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא־יִוָּרֶה שָׁם חָץ וְלֹא־יִקְדָּמָנָהּ
 מִגֹּן וְלֹא־יִשְׁפֹךְ עָלֶיהָ סֵלָלָהּ: וּבְדֶרֶךְ אֲשֶׁר־בָּא בָּהּ
 יָשׁוּב וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת לֹא יְבֹא נֶאֱמַר־יְיָ־הוֹה:
 וְהַגִּנּוֹתִי עַל־הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעַנִי וּלְמַעַן
 דָּוִד עַבְדִּי: וַיֵּצֵא אֶל מֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיִּפְּסֶה בְּמִתְחָנָהּ
 אֲשׁוּר מֵאָה וּשְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֲלָפִים וַיִּשְׁקִימוּ בַּבֹּקֶר
 וַהֲנִיָּה כָּלָם פְּגָרִים מֵתִים: וַיִּסָּע וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב
 סִנְחָרִיב מֶלֶךְ־אֲשׁוּר וַיָּשָׁב בְּגִינָהּ: וַיְהִי הוּא
 מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית אֶל־נֶסֶךְ אֶל־הָאֵל וְאֶדְרָמֶלֶךְ וּשְׂרָאֲצָר
 בְּנֵי הַכְּהֵן בַּחֲרֵב וְהָמָה גַּמְלָטוּ אֶרֶץ אַרְרָט וַיִּמְלֹךְ
 אֶסֶר־חֲדָן בְּנוֹ תַחֲתָיו:

לֹחַ בְּיָמִים הָהֵם חָלָה חֲזַקְיָהוּ לָמוֹת וַיָּבֹא אֵלָיו
 יִשְׁעִיָּהוּ בֶן־אֲמוּץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה־אָמַר
 יְיָ־הוֹה צֹו לְבֵיתָהּ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה: וַיִּסָּב
 חֲזַקְיָהוּ פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְּפֹלל אֶל־יְיָ־הוֹה: וַיֹּאמֶר
 אָנָּה יְיָ־הוֹה זָכַר־נָא אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנֵיךָ
 בְּאֵמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי וַיִּבֶךְ
 חֲזַקְיָהוּ בְּכִי גָדוֹל: וַיְהִי דְבַר־יְיָ־הוֹה אֶל־יִשְׁעִיָּהוּ
 לֵאמֹר: הִלּוּךְ וְאָמַרְתָּ אֶל־חֲזַקְיָהוּ כֹה־אָמַר יְיָ־הוֹה
 אֶל־לֵהִי דָוִד אָבִיךָ שְׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתָהּ רָאִיתִי אֶת־
 דַּמְעָתָהּ הַגָּדִל יוֹסֵף עַל־יָמֶיהָ חֲמִשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה:
 וּמִכָּפָה מֶלֶךְ־אֲשׁוּר אֲצִילָהּ וְאֵת הָעִיר הַזֹּאת וְהַגִּנּוֹתִי
 עַל־הָעִיר הַזֹּאת: וְזֶה־לֶּךָ הָאוֹת מֵאֵת יְיָ־הוֹה אֲשֶׁר
 יַעֲשֶׂה יְיָ־הוֹה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר: הַהֲנִי
 מִשִּׁיב אֶת־צֶלֶם הַמַּעַלּוֹת אֲשֶׁר יִרְדֶּה בַּמַּעַלּוֹת אֲחֻז
 בְּשִׁמְשׁ אַחֲרָנִית עָשָׂר מַעַלּוֹת וּתָשָׁב הַשִּׁמְשׁ עָשָׂר

מַעַלּוֹת בַּמַּעַלּוֹת אֲשֶׁר יִרְדֶּה: מִכָּתֵב לְחֲזַקְיָהוּ
 מֶלֶךְ־יְהוּדָה בַּחֲלָתוֹ וַיְחִי מִחֲלָיו: אָנֹכִי אֲמַרְתִּי
 בְּדָמִי יָמִי אֵלֶכָה בְּשַׁעְרֵי שָׂאוֹל פִּקְדָתִי יִתֵּר
 שְׁנוֹתַי: אֲמַרְתִּי לֹא־אֶרְאֶה יְיָ בְּאֶרֶץ חַיִּים
 לֹא־אֶבִּיט אָדָם עוֹד עִם־יוֹשְׁבֵי חָדָל: יְדוּרִי נִסָּע
 וְנִגְלָה מִנִּי כְּאֶהֱל רֹעִי קִפְדָתִי כְּאֶרְג חֲטִי מִדְּלָה
 יְבַצְעֵנִי מִזֶּם עַד־לַיְלָה תִּשְׁלִימָנִי: וְשִׁוִּיתִי עַד־
 בֹּקֶר פְּאֲרִי כֶן יִשְׁפֹר כָּל־עַצְמוֹתִי מִזֶּם עַד־לַיְלָה
 תִּשְׁלִימָנִי: כִּסּוּס עָגוּר כֶּן אֲצַפְצֹף אֶהְיֶה כִּי־נָה
 דָּלוּ עֵינַי לְמָרוֹם אֶל־דָּגִי עֲשִׂקָה־לִּי עָרְבִנִי: וְכֹמָה־
 אֲדַבֵּר וְאָמַר־לִי וְהוּא עָשָׂה אֲדַבֵּר כָּל־שְׁנוֹתַי עַל־
 מַר נִפְשִׁי: וְאֶל־דָּגִי עָלִיהֶם יִחְיֶה וּלְכָל־בְּהֵן חֲטִי
 רוּחִי וְתִחְלִימָנִי וְהַחֲנִנִי: הִנֵּה לְשָׁלוֹם מִר־לִי מֶר
 וְאַתָּה חֲשַׁקְתָּ נִפְשִׁי מִשְׁחַת בְּלִי כִי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרִי
 גֹוֶה כָּל־חַטָּאִי: כִּי לֹא שָׂאוֹל תִּוְדֶךְ מוֹת יִהְיֶלֶךְ
 לֹא־יִשְׁכְּרוּ יוֹרְדֵי־בֹר אֶל־אֲמַתָּה: וְחִי חִי הוּא
 יוֹדֶךְ כְּמוֹנִי הַיּוֹם אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֶל־אֲמַתָּה:
 כִּי־הוֹה לְהוֹשִׁיעָנִי וְהַגִּנּוֹתִי נִגְנֹן כָּל־יָמֵי חַיִּינוּ עַל־
 בֵּית יְיָ־הוֹה: וַיֹּאמֶר יִשְׁעִיָּהוּ יִשְׂאוּ דְבַלֶּת תַּאֲגִים
 וַיִּמְרָתוּ עַל־הַשָּׁחִין וַיְחִי: וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ מָה
 אוֹת כִּי אַעֲלֶה בֵּית יְיָ־הוֹה:

לֹט אֲבַעַת הֵהִיא שָׁלַח מֶרְדֶּךְ בְּלֹאֶזֶן בֶּן־בִּלְאָזָן
 מֶלֶךְ־בָּבֶל סִפְרִים וּמִנְחָה אֶל־חֲזַקְיָהוּ וַיִּשְׁמַע כִּי
 חָלָה וַיִּחְזַק: וַיִּשְׁמַח עָלֵיהֶם חֲזַקְיָהוּ וַיִּרְאֵם אֶת־
 בֵּית נִכְתָּה אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַבְּשָׂמִים
 וְאֶת אֶל־הַשָּׁמֶן הַטּוֹב וְאֶת כָּל־בֵּית כָּלָיו וְאֶת כָּל־
 אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאֲצֻרָתוֹ לֹא־הָיָה דָּבָר אֲשֶׁר לֹא־
 הָרָאם חֲזַקְיָהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל־מִמְשָׁלָתוֹ: וַיָּבֹא
 יִשְׁעִיָּהוּ הַנָּבִיא אֶל־הַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 מָה אָמַרְוּ אֵלֶיךָ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וּמַאֲיֵן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ
 וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ מֵאֶרֶץ רַחֲזָקָה בָּאוּ אֵלַי מִבָּבֶל:
 וַיֹּאמֶר מָה רָאוּ בְּבֵיתָהּ וַיֹּאמֶר חֲזַקְיָהוּ אֵת כָּל־
 אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא־הָיָה דָּבָר אֲשֶׁר לֹא־
 הָרִאִיתִים בְּאֲצֻרָתִי: וַיֹּאמֶר יִשְׁעִיָּהוּ אֶל־חֲזַקְיָהוּ
 שְׁמַע דְּבַר־יְיָ־הוֹה צֶ-בָּאוֹת: הִנֵּה יָמִים בָּאִים
 וְנִשְׂאָ אֶל־אֲשֶׁר בְּבֵיתָהּ וְאֲשֶׁר אֲצֻרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד־
 הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶל לֹא־יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר יְיָ־הוֹה:
 וּמִבְּנֵיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּךָ אֲשֶׁר תּוֹלִיד יִקְחוּ וְהָיוּ

סְרִיסִים בְּהִיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל: וַיֹּאמֶר חֲזַקְתֶּהוּ אֶל־
יִשְׁעֵיתִי טוֹב דְּבַר־יְהוָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַיֹּאמֶר כִּי
יְהִי שָׁלוֹם וְאַמֶּת בֵּינֵינוּ:

מִנְחָמוֹ נִחְמוּ עִמִּי יֹאמֶר אֶל־לִהְיֶכֶם: וַדְּבָרוֹ עַל־לֵב
יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֵיָּהּ כִּי מָלְאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה
עֲוֹנָהּ כִּי לָקַחְתָּ מִיָּד יְהוָה כַּפְלִים בְּכֹל־חַטֹּאתֶיהָ:
קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פָּנוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יִשְׁרוּ בַּעֲרֻבָה
מִסְלָה לֹא־לִהְיוּ: כָּל־גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל־הָר וּגְבֻעָה
יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרָכְסִים לְבִקְעָה:
וַיִּנְגְּלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי כִי
יְהוָה דִּבֶּר: קוֹל אֹמֵר קָרָא וְאֹמֵר מָה אֶקְרָא כָּל־
הַבָּשָׂר חֲצִיר וְכָל־חֲסִדּוֹ כַּצִּיץ הַשָּׂדֶה: וְגִבַּשׁ חֲצִיר
גִּבְל־צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה גִּבְשָׁהּ בּוֹ אֶכֶן חֲצִיר הָעֵמֶם:
וְגִבַּשׁ חֲצִיר גִּבְל־צִיץ וּדְבַר־אֶל־לִהְיוּ יָקוּם לְעוֹלָם:
עַל הַר־גִּבְשָׁה עַל־יְדֵי־לָהּ מִבְּשָׂרָתָה צִיּוֹן הָרִימִי בַּפֶּתַח
קוֹלְךָ מִבְּשָׂרָתָה יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל־תִּירָאִי אֹמְרִי
לְעָרִי יְהוּדָה הִנֵּה אֶל־לִהְיֶכֶם: הִנֵּה אֶל־דָּגִי יְהוָה
בַּחֲזֹק יָבוֹא וְזָרְעוּ מִשְׁלָה לּוֹ הִנֵּה שֹׁכְרוֹ אֲתוֹ
וּפָעִלְתוּ לִפְנֵינוּ: כִּפְרָעָה עָדְרוּ יִרְעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹּץ
טִלְאִים וּבַחֲתִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת יִנְהַל: מִי־מִדָּד
בִּשְׁעָלוֹ מִים וְשָׁמַיִם בַּגֶּזֶת תִּפְּנוּ וְכָל בִּשְׁלֵשׁ עֶפֶר
הָאָרֶץ וְשָׁקַל בַּפֶּלֶס הָרִים וּגְבֻעוֹת בַּמֶּאֲזָנִים: מִי־
תִּפְּנוּ אֶת־רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֵנוּ: אֶת־
מִי נוֹעֵץ וַיְבַיְנֵהוּ וַיִּלְמְדֵהוּ בְּאַרְחַת מִשְׁפָּט וַיִּלְמְדֵהוּ
זֶעֶת וְדֶרֶךְ תְּבוּנוֹת יוֹדִיעֵנוּ: וְהֵן גּוֹיִם כָּמָר מִדְּלִי
וּכְשֻׁחַק מֶאֲזָנִים נִחְשָׁבוּ הֵן אֲנִים כְּזָק יִטּוּל:
וַיִּלְבְּנוּ אֵין דֵּי בַּעַר וְחִיתוֹ אֵין דֵּי עוֹלָה: כָּל־
הַגּוֹיִם כָּאֵין נִגְדּוּ מֵאַפָּס וְתֵהוּ נִחְשָׁבוּ־לוֹ: וַיֹּאמֶר־
מִי תִדְמִינוּ אֵל וּמַה־דָּמוּת תַּעֲרֹכוּ לוֹ: וְהַפֶּסֶל נִסְדָּה
חֲרָשׁ וְצֹרֵף בְּזָהָב יִרְקַעֲנוּ וּרְתַקוּת כֶּסֶף צוּרָה:
הַמִּסְכָּן תְּרוּמָה עֵץ לֹא־יִרְקַב יִבְחַר חֲרָשׁ חֲכָם
יִבְקֹשׁ־לוֹ לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יָמוּט: וְהָלֹא תִדְעוּ
הָלֹא תִשְׁמְעוּ הָלֹא הִגֵּד מֶרְאֵשׁ לָכֶם הָלֹא
הִבִּינוּתְּכֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ: וְהַיֵּשֶׁב עַל־חוּג הָאָרֶץ
וַיִּשְׁבִּיָּהּ כַּחֲגָבִים הַנוֹטָה כְּדֹק שָׁמַיִם וַיִּמְתַּחֲתֶם
כְּאֵהָל לְשֹׁבֵת: וְהַנּוֹתֵן רוּזָנִים לְאֵין שְׁפָטִי אָרֶץ
כִּתְּהוּ עֲשֵׂה: וְאֵף בַּל־נִשְׁעוּ אֵף בַּל־זָרְעוּ אֵף בַּל־
שָׁרַשׁ בָּאָרֶץ גִּזְעָם וְגַם־נִשְׁאָף בָּהֶם וַיִּבְשּׁוּ וַיִּסְעָרָה

פֶּקֶשׁ תִּשְׁאָם: וַיֹּאמֶר־מִי תִדְמִינוּ וַיִּשְׁמָה יֹאמֶר
קְדוֹשׁ: וְשָׂאוּ־מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בִרְא אֱלֹהֵה
הַמוֹצִיא בַּמִּסְפָּר צְבָאָם לְכָל־בָּשָׂם יִקְרָא מֶרֶב
אוֹנִים וְאִמְיִץ כֹּחַ אִישׁ לֹא נַעֲדָר: וְהָלָמָה תֹּאמַר
יַעֲקֹב וְתִדְבֹּר יִשְׂרָאֵל גִּסְתָּרָה דֶּרֶכִּי מִי־הָיָה
וּמֵאֶל־לִהְיִי מִשְׁפָּטִי יַעֲבֹר: וְהָלֹא יִדְעָתָ אִם־לֹא
שָׁמַעְתָּ אֶל־לִהְיִי עוֹלָם יְהוָה בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא
יִיעָף וְלֹא יִיגַע אֵין חֶקֶר לְתַבוּנָתוֹ: וְהַנּוֹתֵן לְיַעֲקֹב כֹּחַ
וְלֵאֵין אוֹנִים עֲצָמָה יִרְבֶּה: וַיִּנְעֲפוּ נַעֲרִים וַיִּגְעוּ
וּבַחֲוָרִים כְּשׂוֹל יִכְשָׁלוּ: וְהָיָה יְהוָה יִחְלִיפוּ כֹחַ
יַעֲלוּ אֶבֶר בְּנִשְׁרִים יִרְוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יִלְכוּ וְלֹא
יִיעָפוּ:

מֵאֶל־הַתִּרְיָשׁוֹ אֵלֵי אֲנִי וְלֹאֲנִי יִחְלִיפוּ כֹחַ יִגְשׁוּ
אֲנִי יִדְבָּרוּ יַחְדָּו לְמִשְׁפָּט נִקְרְבָה: מִי הָעִיר מִמְּזֻרָח
צָדֵק יִקְרָאֵהוּ לְרִגְלוֹ יִתֵּן לִפְנֵינוּ גּוֹיִם וּמַלְכִּים יִרְדּוּ
יִתֵּן כַּעֲפָר חֲרָבּוֹ פֶּקֶשׁ נִזְהָ קִשְׁתּוֹ: וַיִּרְדָּפֶם יַעֲבֹר
שָׁלוֹם אֶרֶץ בְּרִגְלֵיו לֹא יָבוֹא: מִי־פָעֵל וְעֲשֵׂה
קָרָא הַדְּרוֹת מֶרְאֵשׁ אֲנִי יְהוָה רֹאשׁוֹן וְאַתָּה־
אַחֲרָיִם אֲנִי־הוּא: רָאוּ אֲנִי וַיִּרְאוּ קְצוֹת הָאָרֶץ
יַחְדָּדוּ קִרְבּוֹ וַיִּאֲתִינוּ: וְאִישׁ אֶת־רַעְיָהוּ יַעֲזֹרוּ
וְלֹאֲתִיו יֹאמֶר חֲזָק: וַיִּתְּזַק חֲרָשׁ אֶת־צֹרֶף מַחְלִיק
פִּטְיָשׁ אֶת־הָוֶלֶם פָּעֶם אֹמֵר לְדָבֵק טוֹב הוּא
וַיִּתְּזַקְהוּ בַּמִּסְמָרִים לֹא יָמוּט: וְהָאֲתָהּ יִשְׂרָאֵל
עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחִרְתִּיהָ זָרַע אֲבָרְתָּם אֲהַבִּי:
וְאֲשֶׁר הִתְזַקְתִּיהָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ וּמֵאֲצִילֶיהָ
קִרְאֲתִיהָ וְאֹמֵר לָהּ עַבְדִּי־אֲתָהּ בְּחִרְתִּיהָ וְלֹא
מֵאֲסִתִּיהָ: אֶל־תִּירָא כִּי עֲמָה־אֲנִי אֶל־תִּשְׁתַּע כִּי־
אֲנִי אֶל־לִהְיִי אֲמַצִּיתִיהָ אֶת־עֲזָרְתִּיהָ אֶת־מִכְתִּיהָ
בֵּינֵינוּ צִדְקִי: וְהֵן יִבְשּׁוּ וַיִּפְלְמוּ כָּל הַנְּתָרִים בָּהָר
יִהְיוּ כְּאֵין וַיֵּאבְדּוּ אֲנָשֵׁי רִיבָה: וְהַתְּבַקֶּשׁם וְלֹא
תִמְצָאֵם אֲנָשֵׁי מִצְתָהּ יִהְיוּ כְּאֵין וּכְאַפָּס אֲנָשֵׁי
מִלְחָמָתָהּ: כִּי אֲנִי יְהוָה אֶל־לִהְיִי מַחְזִיק יְמִינָהּ
הָאֹמֵר לָהּ אֶל־תִּירָא אֲנִי עֲזָרְתִּיהָ: אֶל־תִּירָאִי
תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי עֲזָרְתִּיהָ נֹאֵם־
יְהוָה וְגִאֲלָהּ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: וְהִנֵּה שְׁמִתִּיהָ לְמוֹרֵג
חֲרוּץ חֲדָשׁ בַּעַל פִּיפְיוֹת תִּדְוֹשׁ הָרִים וְתִדָּק
וּגְבֻעוֹת כַּמִּץ תִּשְׁיִם: וְהַתְּזַרֵּם וְרוּחַ תִּשְׁאָם וְסִעָרָה
תִּפְיֵץ אוֹתָם וְאַתָּה תִּגְיֵל בִּי־הָיָה בִּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל

תַּתְּהַלֵּל: הֵעֲנִיִּים וְהַאֲבִינִים מִבְּקָשִׁים מִלִּם וְאִין לְשׁוֹנָם בַּצֵּמָא נִשְׁתָּה אֲנִי י-הוָה אֲעֲנֶם א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֶעֱזָבָם: אֶפְתָּח עַל־שְׁפִיִּים נִהְרֹת וּבִתְוֹךְ בִּקְעוֹת מַעֲיָנוֹת אֲשִׁים מִדְּבַר לֶאֱגֶם־מִים וְאֶרֶץ צִנָּה לְמוֹצְאֵי מַיִם: אֲתֹן בַּמִּדְבָּר אֶרֶז שְׁטָה וְהִדָּס וְעֵץ שָׁמֶן אֲשִׁים בְּעֶרְכָּה בְּרוֹשׁ תִּדְהֶר וּתְאֲשׁוּר יִתְדוֹ: לִמְעַן יֵרְאוּ וַיִּדְעוּ וַיִּשְׁיִמוּ וַיִּשְׁפִּילוּ יִחְדּוּ כִּי יִדְּי-הוָה עָשְׂתָה זֹאת וּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בִּרְאָה: קָרְבוּ רִיבְכֶם יֹאמֶר י-הוָה הִגִּישׁוּ עֲצָמוֹתֵיכֶם יֹאמֶר מֶלֶךְ יַעֲקֹב: בִּגְלִישׁוֹ וַיִּגִּידוּ לָנוּ אֵת אֲשֶׁר תִּקְרִינָה הָרֹאשֹׁנוֹת | מָה הִנֵּה הִגִּידוּ וְנִשְׁימָה לִבָּנוּ וְנִדְעָה אַחֲרֵיתָן אוֹ הַבָּאוֹת הַשְּׁמִיעֵנוּ: הִגִּידוּ הָאֱתִינוֹת לְאַחֹר וְנִדְעָה כִּי א-לֹהִים אַתֶּם אֶף־תִּשְׁטִיבוּ וְתִרְעוּ וְנִשְׁתַּעַה וְנִרְאָה יִתְדוֹ: הֵן־אַתֶּם מֵאִין וּפְעַלְכֶם מֵאִפֶּע תוֹעֵבָה יִבְתֵּר בְּכֶם: הִעֲרִירֹתִי מִצָּפוֹן וְלִאת מִמִּזְרַח־שָׁמֶשׁ יִקְרָא בִּשְׁמִי וַיָּבֹא סַגְנִים כְּמוֹ־חֶמֶר וְכִמוֹ יוֹצֵר יִרְמָס־טִיט: מִי־הִגִּיד מֶרְאֵשׁ וְנִדְעָה וּמִלִּפְנֵים וְנֹאמֶר צִדִּיק אֶף אִין־מִגִּיד אֶף אִין מִשְׁמִיעַ אֶף אִין־שֹׁמֵעַ אֲמַרְיָכֶם: הִרְאֵשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הִנֵּם וְלִירוּשָׁלַם מִבִּשּׁוּר אֲתֹן: הֵן־אֶרְאָ וְאִין אִישׁ וּמֵאֲלֵה וְאִין יוֹעֵץ וְאֲשֶׁאֲלֶם וַיִּשְׁיבוּ דָּבָר: הֵן כָּלָם אָנוּ אֶפֶס מַעֲשִׂיהֶם רוּחַ וְתֵהוּ נִסְפִיָּהֶם:

מב * הֵן עֲבָדִי אֲתַמּוּ־בֹו בַחֲרִירִי רָצְתָה נַפְשִׁי נִתְתִּי רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לְגוֹיִם יוֹצִיא: לֹא יַעֲזֶק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא־יִשְׁמִיעַ בַּחֲוִץ קוֹלוֹ: קִנְיָה רָצוֹן לֹא יִשְׁבּוֹר וּפִשְׁתָּה כֹּהֶה לֹא יִכְבֶּנָה לְאַמַּת יוֹצִיא מִשְׁפָּט: לֹא יִכְהֶה וְלֹא יָרוּץ עַד־יָשִׁים בְּאֶרֶץ מִשְׁפָּט וּלְתוֹרָתוֹ אִיִּים יִיחָלוּ: כֹּה־אֲמַר הָאֵל י-הוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם רִקְעַת הָאֶרֶץ וְצִאֲצִיאָהָ נִתָּן נִשְׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לְהִלָּכִים בָּהּ: וְאֲנִי י-הוָה קִרְאֲתִיךָ בַּצֵּדֶק וְאַחֲזֶנָּה בִּיָּדְךָ וְאַצְרֶךָ וְאַתְּנֶנָּה לְבָרִית עִם לְאוֹר גּוֹיִם: לִפְקֹת עֵינַיִם עוֹרוֹת לְהוֹצִיא מִמִּסְגָּר אֲסִיר מִבֵּית כָּלָא יִשְׁבִּי חֲשָׁד: אֲנִי י-הוָה הוּא שְׁמִי וּכְבוֹדִי לְאַחֲרֵ לֹא־אֲתֹן וְתִהְלֹתִי לִפְסִילִים: הִרְאֵשְׁנוֹת הִנֵּה־בָאוּ וְחִדְשׁוֹת אֲנִי מִגִּיד בְּטָרֶם תִּצְמַחְנָה אֲשִׁמִּיעַ אֲתֶכֶם: שִׁירוּ לִי־הוָה שִׁיר חֲדָשׁ תִּהְלֹתוֹ מִקְצֶה

הָאֶרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמִלְאוּ אִיִּים וַיִּשְׁבִּיהֶם: יִשְׁאוּ מִדְּבַר וְעָרְיו חֲצָרִים תִּשָּׁב קִדָּר יִרְנֹו יִשְׁבִּי סָלַע מֶרְאֵשׁ הָרִים יִצְחוּ: יִשְׁיִמוּ לִי־הוָה כְּבוֹד וְתִהְלֹתוֹ בְּאִיִּים נִגִּידוּ: י-הוָה כְּגִבּוֹר יֵצֵא כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת יַעֲיֵר קִנְיָה נָרִיעַ אֶף־יִצְרִית עַל־אֲיָבָיו יִתְגַּבֵּר: הִחְשִׁיתִּי מֵעוֹלָם אַחֲרִישׁ אֲתַאֲפֶק כִּי־וְלִדָּה אֶפְעָה אֲשֶׁם וְאֲשֶׁאֶף יָחַד: אַחֲרִיב הָרִים וּגְבֻעוֹת וְכָל־עֲשָׂבָם אוֹבִישׁ וּשְׁמַתִּי נִהְרֹת לֹאִיִּים וְאֲגַמִּים אוֹבִישׁ: וְהוֹלֵכְתִּי עוֹרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יִדְעוּ בְּנִתִּיכוֹת לֹא־יִדְעוּ אֲדָרִיכֶם אֲשִׁים מִחֲשָׁד לִפְנֵיהֶם לְאוֹר וּמַעֲקָשִׁים לְמִישׁוֹר אֲלֵה הַדְּבָרִים עֲשִׂיתֶם וְלֹא עֲזָבְתִּים: נִסְגּוּ אַחֹר יִבְשׁוּ בִּשְׁתׁ הַבְּטָחִים בַּפֶּסֶל הָאֲמָרִים לְמַסְכָּה אַתֶּם א-לֹהֵינוּ: הִחֲרַשְׁתִּים שְׁמִעוּ וְהַעֲוִרִים הַבִּיטוּ לְרֹאוֹת: מִי עוֹר כִּי אִם־עֲבָדִי וְחֲרַשׁ כְּמִלְאָכִי אֲשַׁלַּח מִי עוֹר כְּמִשְׁלֹם וְעוֹר כְּעֶבֶד י-הוָה: בָּרֹאוֹת רַבּוֹת וְלֹא תִשְׁמַר פְּקוּדֹת אֲזַנִּים וְלֹא יִשְׁמַע: י-הוָה חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ נִגְדִּיל תוֹרָה וַיֹּאדִיר: וְהוּא עִם־בָּנוֹן וְשִׁסּוּי הַפֶּחַ בַּחֲוִרִים כָּלָם וּבִבְתִּי כָלֵאִים הִתְחַבְּאוּ הָיוּ לִבּוֹ וְאִין מִצִּיל מִשְׁפָּה וְאִין־אֲמַר הִשָּׁב: מִי בְכֶם יִאֲזִין זֹאת יִקְשֹׁב וַיִּשְׁמַע לְאַחֹר: מִי־נִתָּן לְמִשְׁפָּה יַעֲקֹב וַיִּשְׂרָאֵל לְבָזְזִים הָלֹא י-הוָה זֶו חֲטָאנוּ לוֹ וְלֹא־אָבוּ בְּדַרְכֵּי הָלוֹךְ וְלֹא שְׁמַעוּ בְּתוֹרָתוֹ: מִי־שִׁפְדָּה עָלָיו חֲמָה אֲפֹו וַעֲזוּז מִלְחָמָה וְתִלְהַטְהוּ מִסְבִּיב וְלֹא יָדַע וְתִבְעַר־בֹו וְלֹא־יִשְׁעִים עַל־לֵב:

מג * וְעַתָּה כֹּה־אֲמַר י-הוָה בִּרְאָה יַעֲקֹב וַיִּצְרֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־תִּירָא כִּי גֹאֲלִיתִיךָ קִרְאֲתִי בְּשִׁמְךָ לִי־אַתָּה: כִּי־תַעֲבֹר בְּמִלִּם אֲתָה־אֲנִי וּבִנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטָפוּךָ כִּי־תִלְךָ בְּמוֹ־אֵשׁ לֹא תִפְנֶה וְלֹהֲבָה לֹא תִבְעַר־בְּךָ: כִּי אֲנִי י-הוָה א-לֹהֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעֶךָ נִתְתִּי כְּפָרְךָ מִצָּרִים כּוֹשׁ וּסְבֵא תַחֲתִיךָ: מֵאֲשֶׁר יִקְרָת בְּעֵינִי נִכְבְּדָת וְאֲנִי אֶהְבֵּתִיךָ וְאַתֶּן אָדָם תַּחֲתִיךָ וְלֹאֲמִים תַּחַת נַפְשֶׁךָ: אֶל־תִּירָא כִּי אֲתָה־אֲנִי מִמִּזְרַח אֲבִיא זֶרְעֶךָ וּמִמַּעַרְב אֶקְבָּצֶךָ: וְאֲמַר לְצָפוֹן תִּנִּי וּלְתִימָן אֶל־תִּכְלָאִי הִבִּיאי בְּנֵי מִרְחֹק וּבְנוֹתִי מִקְצֶה הָאֶרֶץ: כָּל הַנִּקְרָא בְּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בִּרְאֵתִיו יִצְרֹתִיו אֶף־עֲשִׂיתִיו: הוֹצִיא עִם־עוֹר וְעֵינַיִם יֵשׁ וְחֲרָשִׁים וְאֲזַנִּים לָמוֹ: כָּל־

הגוֹלִים נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וַיֹּאסְפוּ לְאֹמִים מִי בָהֶם יִגִּיד
זֹאת וְרֹאשֵׁנוֹת יִשְׁמִיעֵנוּ יִתְּנוּ עֲדִיהֶם וַיַּצְדְּקוּ
וַיִּשְׁמְעוּ וַיֹּאמְרוּ אִמְתָּ: אַתֶּם עַדִּי נְאֻם־יְהוָה
וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בְּחִרְתִּי לְמַעַן תִּדְעוּ וְתֵאֱמִינוּ לִי
וְתִבְּיֵנוּ כִּי־אֲנִי הוּא לִפְנֵי לֹא־נֹצֵר אֵל וְאַחֲרִי לֹא
יִהְיֶה: «אֲנֹכִי אֲנֹכִי יְהוָה וְאִין מִבְּלַעַדִּי מוֹשִׁיעַ:
«אֲנֹכִי הִגַּדְתִּי וְהוֹשַׁעְתִּי וְהִשְׁמַעְתִּי וְאִין בָּכֶם זָר
וְאַתֶּם עַדִּי נְאֻם־יְהוָה וְאֲנִי־אֵל: «גַּם־מִיּוֹם אֲנִי
הוּא וְאִין מִיָּדִי מַצִּיל אֶפְעַל וּמִי יִשְׁיבֶנָּה: «כֹּה־
אָמַר יְהוָה גְּאֻלְכֶם קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם
שְׁלַחְתִּי בָבֶלָה וְהוֹרַדְתִּי בְּרִיחִים כָּל־כַּשְׁדִּים
בְּאַנְיוֹת רִנָּתָם: «אֲנִי יְהוָה קְדוֹשְׁכֶם בּוֹרֵא
יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵיכֶם: «כֹּה אָמַר יְהוָה הַנּוֹתֵן בְּיָם דָּרָךְ
וּבְמִים עֲזִים נְתִיבָה: «הַמּוֹצִיא רֶכֶב־וָסוֹס חֵיל
וְעִזִּז יַחְדָּו יִשְׁכְּבוּ בַל־יִקּוּמוּ דַּעְכוּ פַּשְׁתָּה כָּבוֹ:
«אֵל־תִּזְכְּרוּ רֹאשֵׁנוֹת וְקִדְמָנוֹת אֵל־תִּתְּבַנְּנוּ:
«הִנְנִי עֹשֶׂה חֲדָשָׁה עִתָּה תִצְמַח הָלֹא תִדְעוּהָ אִף
אֲשִׁים בַּמִּדְבָּר דָּרָךְ בִּישְׁמוֹן נְהָרוֹת: «תִּכְבְּדֵנִי חֵיַת
הַשָּׂדֶה תַנִּים וּבָנוֹת יַעֲנֶה כִּי־נִתְּתִי בַּמִּדְבָּר מִיָּם
נְהָרוֹת בִּישְׁמִיָּן לְהִשְׁקוֹת עַמִּי בְּחִירִי: «עַם־זוֹ
יִצְרֵתִי לִי תִהְלֹתִי יִסְפְּרוּ: «וְלֹא־אֲתִי קָרֵאת יַעֲקֹב
כִּי־יִגַּעַת בִּי יִשְׂרָאֵל: «לֹא־הִבִּיאתָ לִי שָׂה עֲלִיתִי
וְזִבְחִי לֹא כִבַּדְתָּנִי לֹא הִעֲבַדְתִּיךָ בְּמִנְחָה וְלֹא
הוֹגַעְתִּיךָ בְּלִבְוִנָּה: «לֹא־קִנִּיתָ לִי בַכֶּסֶף קִנְיָה וְחֵלֶב
זִבְחִיךָ לֹא הִרְוִיתָנִי אִף הִעֲבַדְתָּנִי בְּחִטָּאוֹתֶיךָ
הוֹגַעְתָּנִי בַּעֲוֹנוֹתֶיךָ: «אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מִנְחָה פִּשְׁעֶיךָ
לְמַעַנִי וְחִטָּאוֹתֶיךָ לֹא אֲזַכֵּר: «הַזְכִּירָנִי נִשְׁפָּטָה יַחַד
סִפֵּר אֶתָּה לְמַעַן תִּצְדָּק: «אֲבִיךָ הִרְאִשׁוֹן חֲטָא
וּמִלִּיצִיָּה פָּשַׁעוּ בִּי: «וְאַחֲלָל שָׂרִי קָדֵשׁ וְאַתָּנָה
לְחֹרֵם יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לַגְדוֹפִים:

מִד «וַעֲתָה שָׁמַע יַעֲקֹב עַבְדִּי וְיִשְׂרָאֵל בְּחִרְתִּי בּוֹ:
כֹּה־אָמַר יְהוָה עֹשֶׂה וַיַּצְרֵךְ מִבֶּטֶן יַעֲזָרָךְ אֵל־
תִּירָא עַבְדִּי יַעֲקֹב וַיִּשְׁרוֹן בְּחִרְתִּי בּוֹ: «כִּי אֶצְקֶה
מִיָּם עַל־צִמָּא וְנִזְלִים עַל־יִבְשָׁה אֶצְקֶה רוּחִי עַל־
זֶרְעֶךָ וּבִרְכֹתִי עַל־צֹאצְאֶיךָ: «וְצִמְתּוּ בִּבְיִן חֲצִיר
פַּעֲרָבִים עַל־יְבֵלִי־מִים: הִזָּה יֹאמַר לִי־הוּא אֲנִי
וְזֶה יִקְרָא בְּשֵׁם־יַעֲקֹב וְזֶה יִכְתֹּב יָדוֹ לִי־הוּא
וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה: כֹּה־אָמַר יְהוָה מְלֹךְ־

יִשְׂרָאֵל וְגֵאֲלוֹ יְהוָה צְ-בָאוֹת אֲנִי רֹאשׁוֹן וְאֲנִי
אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעַדִּי אִין אֵל־לֵהִים: «וּמִי־כְמוֹנִי יִקְרָא
וַיִּגִּידָה וַיַּעֲרֹכָה לִי מִשׁוּמֵי עַם־עוֹלָם וְאַתְנוֹת
וְאֲשֶׁר תִּבְּאֲנָה יִגִּידוּ לָמוֹ: «אֵל־תִּפְתָּחוּ וְאַל־תִּתְּרֹהוּ
הֲלֹא מֵאֵז הִשְׁמַעְתִּיךָ וְהִגַּדְתִּי וְאַתֶּם עַדִּי הִגַּשְׁתֶּם
אֵל־לוֹה מִבְּלַעַדִּי וְאִין צוֹר בַּל־יִדְעַתִּי: «יִצְרִי־פֶסֶל
כָּל־מִלְּכָה וְחַמּוּדִיהֶם בַּל־יִוָּעִילוּ וְעֲדִיהֶם הִמָּה בַל־
יִרְאוּ וּבַל־יִדְעוּ לְמַעַן יִבְשׁוּ: «מִי־יִצָּר אֵל וּפֶסֶל
נִסָּךְ לְבִלְתִּי הוֹעִיל: «הֵן כָּל־חֲבָרִיו יִבְשׁוּ וְחֲרָשִׁים
הִמָּה מֵאֲדָם יִתְקַבְּצוּ כָל־יַעֲמָדוּ יִפְתָּחוּ יִבְשׁוּ
יַחַד: «תִּרְשׁ בְּרִזֵּל מַעֲצָד וּפֶעֶל בַּפֶּתֶם וּבַמִּקְבּוֹת
יִצָּרְהוּ וַיִּפְעֲלֵהוּ בְּזִרְעוֹ פָּחוּ גַם־רָעַב וְאִין כֹּחַ לֹא־
שָׁתָה מִיָּם וַיִּיעֶף: «תִּרְשׁ עֲצִים נִטָּה קוֹ יִתְאַרְהוּ
בַשָּׂרָד יַעֲשֶׂהוּ בַּמִּקְצָעוֹת וּבַמְּחוּגָה יִתְאַרְהוּ
וַיַּעֲשֶׂהוּ כְּתִבְגִּית אִישׁ כְּתִפְאֶרֶת אָדָם לְשִׁבְתָּה בֵּית:
«לְכַרְת־לוֹ אֲרָזִים וַיִּקַּח תִּרְזָה וְאֵלּוֹן וַיֹּאמְצִי־לוֹ
בַּעֲצֵי־יֶעֶר נִטַּע אֲרוֹ וְגִשְׁם יִגְדֵּל: «וְהִיָּה לְאָדָם
לְבָעֹר וַיִּקַּח מֵהֶם וַיִּתֵּם אֶף־יִשְׁקִי וְאֶפֶה לֶחֶם אֶף־
יִפְעַל־אֵל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה עֹשֶׂהוּ פֶסֶל וַיִּסְגַּד־לָמוֹ: «חֲצִיּוֹ
שָׂרָף בְּמוֹ־אֵשׁ עַל־חֲצִיּוֹ בָּשָׂר יֹאכֹל יִצְלָה צִלִּי
וַיִּשְׁבַּע אֶף־יָחֵם וַיֹּאמַר הָאֵחַ חַמּוּתִי רָאִיתִי אוֹר:
«וַיִּשְׁאַרְיָתוֹ לֹאֵל עֹשֶׂה לְפֶסֶלוֹ יִסְגַּד־לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
וַיִּתְּפֹלֵל אֵלָיו וַיֹּאמַר הַצִּילָנִי כִּי אֵלִי אַתָּה: «לֹא
יָדָעוּ וְלֹא יָבִינוּ כִּי טַח מִרְאוֹת עֵינֵיהֶם מִהַשְׁכִּיל
לִבָּתָם: «וְלֹא־יָשִׁיב אֵל־לִבּוֹ וְלֹא צָעַת וְלֹא־תִבּוֹנָה
לֹא־אָמַר חֲצִיּוֹ שָׂרָפְתִּי בְּמוֹ־אֵשׁ וְאֶף אֶפִּיתִי עַל־
גִּחְלִיו לֶחֶם אֶצְלָה בָּשָׂר וְאֶכֶל וַיִּתְּרוּ לְתוֹעֵבָה
אֶעֱשֶׂה לְבוֹל עַץ אֶסְגֹּד: «רַעַה אֶפֶר לֵב הוֹתֵל
הִטָּהוּ וְלֹא־יִצְאִיל אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא יֹאמַר הֲלֹא שָׁקַר
בִּימִינִי: «זָכַר־אֵלָה יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל כִּי עַבְדִּי־אַתָּה
יִצְרֵתִיךָ עֶבֶד־לִי אַתָּה יִשְׂרָאֵל לֹא תִנְשָׁנִי:
«מִחִיתִי כָעֵב פִּשְׁעֶיךָ וְכַעֲנוֹן חִטָּאוֹתֶיךָ שׁוּבָה אֵלִי
כִּי גֵאֲלִיתִיךָ: «רָצוּ שָׁמַיִם כִּי־עֹשֶׂה יְהוָה הִרְיֵעוּ
תַחְתִּינוֹת אֶרֶץ פָּצְחוּ הָרִים רִנָּה יַעַר וְכָל־עֵץ בּוֹ
כִּי־גֵאֵל יְהוָה יַעֲקֹב וּבִישְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר: «כֹּה־אָמַר
יְהוָה גֵּאֲלִי וַיַּצְרֵךְ מִבֶּטֶן אֲנֹכִי יְהוָה עֹשֶׂה כָּל־
נִטָּה שְׁמַיִם לְבָדִי רַקַּע הָאֶרֶץ מֵאֲתִי: «מִפְּרֹאֲתוֹת
בָּדִים וְקִסְמִים יְהוֹלֵל מִשְׁיַב חֲכָמִים אַחֲזוֹר וְדַעַתָּם

יסבל: ^כמקום דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים
האמר לירושלם תושב ולערי יהודה תבנינה
ותרבותיה אקומם: ^{כא}האמר לצולה תרבי ונהרתוך
אוביש: ^{כב}האמר לכורש רעי וכל-תפצי ישלם
ולאמר לירושלם תבנה והיכל תוסד:

מה ^{כג}פה-אמר י-הוה למשיחו לכורש אשר-
התנחתי בימינו לרד-לפניו גולם ומתני מלכים
אפתח לפתח לפניו דלתים ושערים לא יסגרו:
אני לפניה אלך ונהדורים אישר דלתות נחושא
אשבר וביתי ברזל אגדע: ^{כד}ונתתי לה אוצרות
חשך ומטמני מסתרים למען תדע כיי-אני י-הוה
הקורא בשמך א-לתי ישראל: ^{כה}למען עבדי יעקב
וישראל בחירי ואקרא לה בשמה אכנה ולא
ידעתני: ^{כז}אני י-הוה ואין עוד זולתי אין א-להים
אאזרה ולא ידעתני: ^{כח}למען ידעו ממזרח-שמש
וממערבה כיי-אפס בלעדי אני י-הוה ואין עוד:
יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע אני
י-הוה עשה כל-אלה: ^{כט}הרעיפו שמים ממעל
ושחקים יזלו-צדק תפתח-ארץ ויפרו-ישע
וצדקה תצמיח יחד אני י-הוה בראתיו: ^להוי רב
את-יזרו חרש את-חרשי אדמה היאמר תמר
ליצרו מה-תעשה ופעלך אין-ידיים לו: ^{לא}הוי אמר
לאב מה-תוליד ולאשה מה-תחילין: ^{לב}פה-אמר
י-הוה קדוש ישראל ויצרו האתיות שאלוני עלי-
בני ועל-פעל ידי תצוני: ^{לג}אנכי עשיתי ארץ
ואדם עליה בראתי אני ידי נטו שמים וכל-צבאם
צויתי: ^{לד}אנכי העירתיך בצדק וכל-דרךך אישר
הוא-יבנה עירי וגלותי ישלח לא במחיר ולא
בשחד אמר י-הוה צ-באות: ^{לה}פה אמר י-הוה
יגיע מצרים וסחר-כוש וסבאים אנשי מדת עליך
יעברו ולך יהיו אתריך ללכו בנקים יעברו ואלריך
ישתחוו אליך ותפללו אך בך אל ואין עוד אפס
א-להים: ^{לו}ואכן אתה אל מסתתר א-לתי ישראל
מושיע: ^{לז}בושו וגם-נכלמו כלם יחדו הלכו
בכלמה חרשי צירים: ^{לח}ישראל נושע ביי-הוה
תשועת עולמים לא-תבשו ולא-תכלמו עד-
עולמי עד: ^{לט}כי כה אמר-י-הוה בורא השמים
הוא הא-להים יצר הארץ ועשה הוא כוננה לא-

תהו בראה לשבת יצרה אני י-הוה ואין עוד: ^מלא
בסתר דברתי במקום ארץ חשך לא אמרתי לגרע
יעקב תהו בקשוני אני י-הוה דבר צדק מגיד
מישרים: ^{מא}הקבצו ובאו התנגשו יחדו פליטי
הגוים לא ידעו הנשאים את-עץ פסלם
ומתפללים אל-אל לא יושיע: ^{מב}הגידו והגישו אף
יועצו יחדו מי השמיע זאת מקדם מאז הגידה
הלוא אני י-הוה ואין-עוד א-להים מבלעדי אל-
צדיק ומושיע אין זולתי: ^{מג}פנו-אלי והושעו כל-
אפסי-ארץ כי אני-אל ואין עוד: ^{מד}כי נשבעתי
יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב כיי-לי תכרע כל-
ברך תשבע כל-לשון: ^{מה}אך ביי-הוה לי אמר
צדקות ועז עדין יבוא ויבשו כל הנחרים בו:
^{מו}בי-הנה יצדקו ויתהללו כל-גרע ישראל:

מו ^{מז}כרע בל קרס גבו היו עצביהם לחיה ולבהמה
נשאתיכם עמוסות משא לעיפה: ^{מז}קרו כרעו
יחדו לא יכלו מלט משא ונפשם בשבי הלכה:
שמעו אלי בית יעקב וכל-שארית בית ישראל
העמסים מני-בטן הנשאים מני-רחם: ^{מח}ועד-זקנה
אני הוא ועד-שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני
אשא ואני אסבל ואמלט: ^{מט}למי תדמיוני ותשוו
ותמשלוני ונדמה: ^נהזלים זהב מפס וכסף בקנה
ישקלו ישפרו צורף ויעשהו אל יסגדו אף-
ישתחוו: ^{נא}ישאהו על-פתח יסבלהו ויניחהו
תחתיו ונעמד מקומו לא ימיש אף-יצעק אליו
ולא יענה מצרתו לא יושיענו: ^{נב}זכרו-זאת
והתאששו השיבו פושעים על-לב: ^{נג}זכרו
ראשנות מעולם כי אנכי אל ואין עוד א-להים
ואפס פמוני: ^{נד}מגיד מראשית אחרית ומקדם
אשר לא-נעשו אמר עצתי תקום וכל-תפצי
אעשה: ^{נה}קרא ממזרח עיט מארץ מרחק איש
עצתי אף-דברתי אף-אביאנה יצרתי אף-
אעשנה: ^{נו}שמעו אלי אבירי לב הרחוקים
מצדקה: ^{נז}הרבתי צדקתי לא תרחק ותשועתי לא
תאחר ונתתי בציון תשועה לישראל תפארת:

מז ^{נח}רדי ושבבי על-עפר בתולת בת-בבל שבי-
לארץ אין-פסא בת-פש-דים כי לא תוסיפי

יִקְרְאוּ-לָךְ רַבָּה וְעֹנֶהָ: בְּקִטְי רַחֲמִים וְטַחְנֵי קִמַּח גְּלִי צִמְתָּךְ חֲשִׁפִי-שֹׁבֶל גְּלִי-שׁוֹק עֲבָרֵי נִהְרֹת: תִּגְלֵ עֲרוֹתֶךָ גַּם תִּרְאֶה חֲרַפְתָּךְ נִקָּם אִלָּח וְלֹא אֶפְגַּע אָדָם: הִגַּדְנוּ י-הוָה צ-בָאוֹת שְׁמוֹ קִדּוּשׁ יִשְׂרָאֵל: שְׁבִי דוּמָם וּבֹאִי בַחֲשֹׁךְ בַּת-פְּשָׁעִים כִּי לֹא תוֹסִיפִי יִקְרְאוּ-לָךְ גְּבֵרֶת מִמְּלָכוֹת: קִצַּפְתִּי עַל-עַמִּי חֲלִלְתִּי נִחַלְתִּי וְאַתָּנָם בִּידְךָ לֹא-שָׁמַתְ לָהֶם רַחֲמִים עַל-זֶלְזָוֹן הַכְּבֹדָה עָלֶיךָ מְאֹד: וְתֹאמְרִי לַעֲוָלָם אֲהִיָּה גְבֵרֶת עַד לֹא-שָׁמַתְ אֵלֶּה עַל-לִבְךָ לֹא זָכַרְתְּ אַחֲרִיתָהּ: וְעַתָּה שְׁמַעֲי-זֹאת עַדִּינָה הַיּוֹשֶׁבֶת לְבִטָּח הָאִמְרָה בַּלְבָּבָהּ אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד לֹא אֲשַׁב אֶלְמִנָּה וְלֹא אֲדַע שְׁכוֹל: וְתִבְאֲנָה לָךְ שְׁתִי-אֵלֶּה רַגַע בְּיוֹם אֶחָד שְׁכוֹל וְאֶלְמָן כְּתָמָם

המשך רמב"ם מהעמוד האחרון:

מִלְשָׁלָם, וְהַפְעֵלִים חֵיבִין לְשָׁלָם. קָבַל שְׁמִירַת נִזְקֵיהָ, וְהַזִּיקָה חֵיב הַשּׁוֹמֵר; וְאִם הִזְקָה פְּטוּר, וְהַפְעֵלִים עוֹשִׂין דִּין עִם הַמְּזִיק.

ד, יב מִסֵּר הַשּׁוֹמֵר לְשׁוֹמֵר אַחֵר הַשּׁוֹמֵר הָרִאשׁוֹן, חֵיב לְשָׁלָם לְנִזֶּק: שֶׁהַשּׁוֹמֵר שֶׁמִּסֵּר לְשׁוֹמֵר חֵיב; וְחָרִי הַנִּזֶּק אוֹמֵר לוֹ לָמָּה לֹא שָׁמַרְתָּ אֶתְּךָ בְּעֶצְמְךָ וּמִסַּרְתָּ לְאַחֵר, שְׁלָם לִי אֶתְּךָ וְלָךְ עָשָׂה דִּין עִם הַשּׁוֹמֵר שֶׁמִּסַּרְתָּ לוֹ אֶתְּךָ. מִסַּרְתָּ הַשּׁוֹמֵר לְבָנוֹ, אוֹ לְבֶן בֵּיתוֹ, אוֹ לְמַסְעָדוֹ נִכְנסוּ תַּחַת הַשּׁוֹמֵר, וְחֵיבִין.

ד, יג כָּל שׁוֹמֵר שְׁנֵת חֵיב לְשָׁלָם, וְאִין לוֹ, וְהָיָה הַמְּזִיק תָּם, שֶׁהוּא מוֹשֵׁלֵם חֲצִי נִזֶּק מִגּוֹפּוֹ חָרִי הַנִּזֶּק מִשְׁתַּלֵּם מִן הַבְּהֵמָה שֶׁהִזִּיקָה, וְיִשְׁאָר דְּמֵי מֶה שֶׁגָּבַהּ הַנִּזֶּק חֹזֵב עַל הַשּׁוֹמֵר לְבַעַל הַבְּהֵמָה. ד, יד כָּל בְּהֵמָה שֶׁהִזִּיקָה פְּרוֹת מִחֲבָרִין, מְשַׁעֲרִין מֶה שֶׁהִזִּיקָה בְּשָׂשִׁים; וּמִשְׁלֵם זֶה שְׁנֵת חֵיב

בָּאוּ עָלֶיךָ בָּרֵב כְּשִׁפְיָךְ בְּעֶצְמָת חֲבָרִיךָ מְאֹד: וְתִבְטָחִי בְּרַעְתָּךְ אִמְרָתְךָ אִין רֹאגִי חֲכַמְתָּךְ וְדַעְתָּךְ הִיא שׁוֹבְבָתְךָ וְתֹאמְרִי בַלְבָּד אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד: וְיֹבֵא עָלֶיךָ רָעָה לֹא תִדְעִי שְׁחָרָה וְתִפֹּל עָלֶיךָ הַנָּה לֹא תוֹכְלִי כִפְרָה וְתִבֵּא עָלֶיךָ פְּתָאִם שְׂאָה לֹא תִדְעִי: וְעַמְדִי-גַּא בַחֲבָרֶיךָ וּבָרֵב כְּשִׁפְיָךְ בְּאִשְׁרֵי יָגַעְתָּ מִנְּעוּרֶיךָ אוֹלִי תוֹכְלִי הוֹעִיל אוֹלִי תַעֲרוּצִי: וְגִלְאִית בָּרֵב עֲצָתְךָ יַעֲמִדוּ-נָא וְיוֹשִׁיעֶיךָ הַבָּרִי שְׁמַיִם הַחַזִּים בְּפוֹכָכִים מוֹדְעִים לְחַדָּשִׁים מֵאֲשֶׁר יָבֹאוּ עָלֶיךָ: הִנֵּה הָיוּ כְּקֶשֶׁל אִשׁ שֶׁרָפְתָם לֹא-יַצִּילוּ אֶת-נַפְשָׁם מִיַּד לְהִבָּה אִין-גִּחְלָת לַחֲמָם אוֹר לְשֶׁבֶת נִגְדּוֹ: כֵּן הָיוּ-לָךְ אֲשֶׁר יָגַעְתָּ סִתְרֶיךָ מִנְּעוּרֶיךָ אִישׁ לַעֲבֹרֹ תַעֲוֹ אִין מוֹשִׁיעֶיךָ:

לְשָׁלָם, בֵּין הַפְעֵלִים בֵּין הַשּׁוֹמְרִים.

ד, טו פִּיֻצָּד: חָרִי שֶׁאֲכָלָה בֵּית סָאָה, שְׁמִין שְׂשִׁים בֵּית סָאָה בְּאוֹתָהּ הַשָּׂדֶה כַּמָּה הָיָה שׁוֹתָה, וְכַמָּה הוּא שׁוֹתָה עֲתָה אַחֵר שֶׁנִּפְסְדָה בּוֹ הַסָּאָה; וּמִשְׁלֵם הַשָּׂאָר. וְכֵן אִם אֲכָלָה קָב אוֹ רִבְעָ, אֲכָלוּ קָלָח אֶחָד שְׁמִין אוֹתוֹ בְּשָׂשִׁים.

ד, טז אֲכָלָה פְּרוֹת גְּמוּרִין שְׂאִין צָרִיכִים לְקַרְקַע, מִשְׁלֵם דְּמֵי פְּרוֹת גְּמוּרִין בְּשְׁוִיִּיָּהוּ: אִם סָאָה, דְּמֵי סָאָה; וְאִם סָאֲתִים, דְּמֵי סָאֲתִים. חָרִי שֶׁאֲכָלָה פְּרוֹת דָּקָל אֶחָד, וְכֵן חֲקוּצִין פְּרוֹת דָּקָל חֲבָרוֹ וְאֲכָלָן אִם הָיָה דָּקָל רוֹמִי וְכִיּוּצָא בּוֹ, שְׂאִין הַתְּמָרִים שָׁלוֹ יְפוֹת מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּשָׂשִׁים עַל גֹּב חֲקַרְקַע; וְאִם דָּקָל פְּרָסִי הוּא וְכִיּוּצָא בּוֹ, שֶׁהַתְּמָרִים שָׁלוֹ יְפוֹת בְּיוֹתֵר מְשַׁעֲרִין חֲדָקָל בְּפָנֵי עֲצָמוֹ כַּמָּה הָיָה שׁוֹתָה, וְכַמָּה הוּא שׁוֹתָה עֲתָה.

הלכות מקוות פרק ט

ט, א שיש מעלות במקוות, זו למעלה מזו.
הראשון מי גבאים, ומי בורות שיחין ומערות,
וכיוצא בהן ממים המבגסין בקרקע. אף על פי
שהן שאובין, ואף על פי שאין בהן ארבעים
סאה הואיל ואינן מטמאין אלא לרצון, כמו
שבארנו הרי הן בחזקת טהורין ובשרים
לעשות מהן עיסה הטבולה לחלה, ולטל מהן
לידים, והוא שיטל מהן בכלי, כמו שיתבאר.

ט, ב למעלה מהן מי תמצית שלא פסקו, אלא
עדין הגשמים יורדין וחתרים בציו, והן
נמשכין ונקוין, ואינן שאובין אבל אין בהן
ארבעים סאה הרי הן פשרים לתרומה ולטל
מהן לידים, ומטבילין בהן את המים שנטמאו.
ט, ג פסקו הגשמים ולא פסקו החתרים מלהזחיל,
עדין הן מי תמצית; פסקו החתרים ואינן בציו,
הרי אלו כמי גבאים.

ט, ד החופר בצד הים ובצד הנחל ובמקום
הבציו, הרי הן כמי תמצית שלא פסקו. החופר
בצד המעין כל זמן שהן באין מחמת המעין,
אף על פי שפוסקין וחוזרין ומושכין הרי הן
כמי מעין; פסקו מלהיות מושכין, הרי הן כמי
גבאים.

ט, ה למעלה מהן מקנה שיש בו ארבעים סאה
מים שאינן שאובין, שבו טיבל כל אדם טמא
חוצץ מן הזב הזכר. ובו מטבילין את כל הכלים
הטמאים, ואת הידים שמטבילין אותן למקדש
כמו שבארנו.

ט, ו למעלה מזה המעין שמימיו מועטין, והרבו
עליו מים שאובין שווה למקנה, שאין מטהרין
במים הנמשכין ממנו אלא במים הנקוין
ועומדין באשברן; ושווה למעין, שהוא מטהר
בכל שהוא שהמעין אין לבימיו שעור, אפלו
כל שהן מטהרין.

ט, ז למעלה מזה המעין שלא נתערב בו מים

שאובין, אבל מימיו מבים, כגון שהיו מימיו
מרים, או מלוחים שהרי הוא מטהר בזוחלין,
והן המים הנגררין ונמשכין מן המעין.

ט, ח למעלה מזה המעין שמימיו מים חיים
שבהן בלבד טבילין הזבים הזכרים, ומהן
לזקחין לטהרת המצרע, ולקדש מי חטאת.

ט, ט מה בין מעין למקנה: המקנה אינו מטהר
אלא בארבעים סאה, והמעין מטהר בכל
שהוא. המקנה אינו מטהר אלא באשברן, אבל
המים הנזחלין ממנו אינן מטהרין; והמעין
מטהר בזוחלין. המקנה, לא תעלה בו טבילה
לזבים; והמעין אם היו מימיו מים חיים, הזב
טובל בהן.

ט, י מעין שהיו מימיו יוצאין ונמשכין לתוך
השקת, ואחר כך יוצאין מן השקת ונזחלין הרי
כל המים שבשקת ושחוצין לשקת פסולין. היו
מקצת המים נמשכין על שפת השקת, אפלו
כל שהוא הרי המים שחוצין לשקת פשרים,
שהמעין מטהר בכל שהוא.

ט, יא היו מימיו נמשכין לתוך ברכה שהיא
מלאה מים, ונקוין שם הרי אותה הברכה
במקנה; היה יוצא חוצץ לברכה הרי זה פסול
לזבים ולמצרעים ולקדש מי חטאת, עד שידע
שיצאו כל מי המקנה שהיו בתוך הברכה.

ט, יב מעין שהיו מימיו נמשכין על גבי הכלים
שאין להן בית קבול, כגון שלחן וספסל וכיוצא
בהן הרי זה במקנה, ובלבד שלא יטביל על גבי
הכלים.

ט, יג מעין שהיו אמות קטנות נמשכות ממנו,
ורבה עליו מים שאובין לתוך המעין עד
שגברו המים שבאמות ושטפו הרי הן כמעין
לכל דבר.

ט, יד היו מימי המעין עומדין, ואינן נמשכין,
ורבה עליו מים, עד שמשכו ממנו אמות המים
הרי המים שמשכו שווין למקנה לטהר

בְּאַשְׁכְּרֵן בְּלִבָּהּ, וְשׁוּיִן לַמַּעֲיָן לְטַחַר בְּכָל שָׁחוּא.

ט, טו כָּל הַיָּמִים מְטַהְרִין בְּזוּחָלִין, וּפְסוּלִין לְזָבִים וְלַמַּצְרָעִים וְלַקֹּדֶשׁ מִן הַטָּהָה. הַיָּמִים הַזֹּחֲלִין מִן הַמַּעֲיָן, חָרִי הֵן בַּמַּעֲיָן לְכָל דָּבָר. וְהַמְנַטְפִּין מִן הַמַּעֲיָן אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן טוֹרְדִין, חָרִי הֵם בַּמִּקְנֶה, וְאֵין מְטַהְרִין אֵלָּא בְּאַרְבָּעִים סָאָה עוֹמְדִין, וּפְסוּלִין לְזָבִים וְלַמַּצְרָעִים וְלַקֹּדֶשׁ מִן הַטָּהָה.

ט, טז הָיוּ הַזֹּחֲלִין מִן הַמַּעֲיָן מִתְעַרְבִין עִם הַנוֹטְפִין מִמֶּנּוּ אִם רַבּוּ הַזֹּחֲלִין עַל הַנוֹטְפִין, חָרִי חֶבֶל בַּמַּעֲיָן לְכָל דָּבָר. וְאִם רַבּוּ הַנוֹטְפִין עַל הַזֹּחֲלִין, וְכֵן אִם רַבּוּ מִי גִשְׁמִים עַל מִי הַנֶּהָר אֵינֶן מְטַהְרִין בְּזוּחָלִין, אֵלָּא בְּאַשְׁכְּרֵן; לְפִיכָּה צָרִיךְ לְהַקִּיף מִפֶּן וּכְיוּצָא בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַנֶּהָר הַמַּעֲרָב, עַד שִׁיקּוּוּ הַיָּמִים וַיִּטְבֹּל בָּהֶן.

ט, יז נוֹטְפִין שֶׁעָשִׂין זֹחֲלִין, כְּגוֹן שֶׁסִּמְךָ לְמִקְוֶה הַמְנַטֵּף טְבִילָה שְׁלֹחֶרֶם חִלְקָה, וְחָרִי הַיָּמִים נִזְחָלִין וַיִּוֹרְדִין עָלֶיהָ חָרִי אֵלּוּ פְּשָׁרִים; וְכָל דָּבָר שֶׁמִּקְבֵּל טָמְאָה, וְאֵפֶלּוּ מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים אֵין מִזְחָלִין בּוֹ. זֹחֲלִין שֶׁקִּלְחָן בְּעַלֵּי אֲגוֹז פְּשָׁרִים פְּשָׁהִיו, שָׂאִין עָלֵי הָאֲגוֹז חֵלֶח שְׁחוּא צוֹבֵעַ חָשׁוּב כְּבָלִים.

ט, יח מִי גִשְׁמִים הִבְאִין מִן הַמִּדְרֹן, וְחָרִי הֵן נִזְחָלִין וַיִּוֹרְדִין אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ מִתְחַלֵּתָן וְעַד סוֹפֵן אַרְבָּעִים סָאָה אֵין מְטַבִּילִין בָּהֶן כִּשְׁהֵן נִזְחָלִין, עַד שִׁיקּוּוּ וַיִּנּוּחוּ בְּאַשְׁכְּרֵן אַרְבָּעִים סָאָה. חָרִי שֶׁהַקִּיף פָּלִים וְעָשָׂה מִן מַחְצוֹת, עַד שְׁנֵת־קַבִּין בִּינֵיהֶן אַרְבָּעִים סָאָה מִיָּמִים הַנִּזְחָלִין מִן הַגִּשְׁמִים חָרִי זֶה טוֹבֵל בָּהֶן; וְכָלִים שֶׁעָשָׂה מִן הַגִּדְרָה, לֹא עֲלָתָה לָּהֶן טְבִילָה.

ט, יט גַּל שְׁנֵת־לֶשׁ מִן הַיָּם, וְנָפַל עַל הָאָדָם אוֹ עַל חֲבָלִים אִם יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה, חָרִי אֵלּוּ טוֹהֲרִין לְחָלִין: שָׂאִין הַטּוֹבֵל לְחָלִין צָרִיךְ כּוֹנֵה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹו. וְאִם נִתְּכּוֹן, וְחָיָה יוֹשֵׁב וּמִצְפָּה

עַד שִׁיפֹל הַגַּל עָלָתָה לוֹ טְבִילָה לְדָבָר שְׁנֵת־כּוֹן לוֹ.

ט, כ אֵין מְטַבִּילִין בְּגַל כִּשְׁהוּא בְּאוֹרֵי קֹדֶם שִׁיפֹל עַל הָאָרֶץ, אֵף עַל פִּי שֵׁישׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה לְפִי שָׂאִין מְטַבִּילִין בְּזוּחָלִין, קָל וְחִמֹּר בְּאוֹרֵי. הָיוּ שְׁנֵי רָאשֵׁי הַגַּל נּוֹגְעִין בְּאָרֶץ, מְטַבִּילִין בּוֹ; וְאֵין מְטַבִּילִין בְּכִיפָה שְׁלֹו, מִפְּנֵי שְׁחוּא בְּאוֹרֵי.

הַלְבוֹת מִקְוֹת פֶּרֶק י

י, א סֶפֶק מַיִם שְׂאוּבִין שֶׁטַּהְרוּ חֲכָמִים בִּיצֵד: מִקְוֶה שְׁנֵת־סֶפֶק לוֹ אִם נָפְלוּ לְתוֹכּוֹ מַיִם שְׂאוּבִין אוֹ לֹא נָפְלוּ, וְאֵפֶלּוּ יָדַע בּוֹדָאֵי שְׁנֵת־סֶפֶק יֵשׁ בָּהֶן שְׁלֹשֶׁת לִזְגִין אוֹ לֹא הָיָה בָּהֶן שְׁלֹשֶׁת לִזְגִין, וְאֵפֶלּוּ יָדַע בּוֹדָאֵי שֵׁישׁ בָּהֶן שְׁלֹשֶׁת לִזְגִין, סֶפֶק שְׁחִיָּה בַּמִּקְוֶה שְׁנֵת־סֶפֶק בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה סֶפֶק שְׁלֹא הָיָה חָרִי זֶה פָּשָׁר.

י, ב שְׁנֵי מִקְוֹת, אֶחָד יֵשׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה וְאֶחָד שָׂאִין בּוֹ נָפְלוּ שְׁלֹשֶׁת לִזְגִין מַיִם שְׂאוּבִין לְאֶחָד מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ לְאִיזָה מִהֶן נָפְלוּ סֶפֶק טוֹהֵר, מִפְּנֵי שֵׁישׁ לוֹ בְּמִחָה יִתְּלָה. הָיוּ שְׁנֵי־הֶן פְּחוּתִין מֵאַרְבָּעִים סָאָה, וְנָפְלוּ לְאֶחָד מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אִיזָה הוּא כָּל אֶחָד מִשְׁנֵיהֶן פְּסוּל: שָׂאִין לוֹ בְּמִחָה יִתְּלָה; אִם לֹא נָפְלוּ, נִפְסַל, וְאִם לֹא נָפְלוּ, נִפְסַל.

י, ג מִקְוֶה שֶׁהִנִּיחוּ רִיקָן, וּבֹא וּמִצְאוֹ מֵלֹא פָּשָׁר, מִפְּנֵי שְׁזָה סֶפֶק מַיִם שְׂאוּבִין לְמִקְוֶה זֶה. צִנּוֹר שְׁחִיָּה מְקַלֵּחַ לְמִקְוֶה, וְהַמְכַתְּשֶׁת נִתְּנָה בְּצִדוֹ סֶפֶק מִן הַצִּנּוֹר לְמִקְוֶה, סֶפֶק מִן הַמְכַתְּשֶׁת לְמִקְוֶה חָרִי זֶה פְּסוּל, מִפְּנֵי שֶׁהַפְּסוּל מוֹכִיחַ; וְאִם יֵשׁ בַּמִּקְוֶה רַבּוֹ מַיִם פְּשָׁרִים, חָרִי זֶה פָּשָׁר, שְׁזָה סֶפֶק מַיִם שְׂאוּבִין הוּא, שֶׁחָרִי יֵשׁ שֵׁם פָּשָׁר קְבוּעַ.

י, ד כָּל הַמִּקְוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּאָרֶץ הָעַמִּים פְּסוּלִין, שֶׁחֲזַקְתָּן שְׂאוּבִין. וְכָל הַמִּקְוֹת הַנִּמְצָאוֹת בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְיָנוֹת לְפָנִים מִן

המפתח בחזקת פסולין, שאנשי המדינה מכבסין בהן ומטילין לתוכן מים שאובין תמיד; וכל המקוות הנמצאות בארץ ישראל חוץ למפתח בחזקת טהרה, שחזקתן מן הגשמים.

י, ה טמא שירד לטבל, ספק טבל ספק לא טבל, ואכלו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק שאין בו, שני מקוות אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו, וטבל באחד מהן ואין ידוע באיזה מהן טבל ספקו טמא: לפי שהטמא בחזקתו, עד שיודע שטבל בראוי.

י, וכן מקנה שנמדד ונמצא חסר, בין שהיה המקנה ברשות הרבים בין שהיה ברשות היחיד כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות, עד שיודע זמן שנמדד בו והיה שלם.

יז במה דברים אמורים, בשחיתה הטבילה מטמאה חמורה. אבל אם טבל מטמאה קלה, כגון שאכל אכלין טמאין, או שתה משקין טמאין, או בא ראשו ורבו במים שאובין, או נפלו על ראשו ועל רבו שלשת לוגין מים שאובין הואיל ועיקר דברים אלו מדבריהם, חרי ספקו טהור כמו שבארנו; ואם על פי שנסתפק לו אם טבל או לא טבל, או שנמצא המקנה חסר לאחר זמן וכיוצא בספקות אלו חרי זה טהור.

יח שני מקוות, אחד פשר ואחד פסול, וטבל באחד מהן מטמאה חמורה, ועשה טהרות חרי אלו תלויות. טבל בשני, ועשה טהרות הראשונות תלויות בשני, והשניות טהורות; ואם נגעו אלו באלו הראשונות תלויות, ושניות ישראל. וכן אם נטמא באמצע טמאה קלה שבארנו, וטבל בשני ועשה טהרות.

יט אבל אם טבל באחד מהן מטמאה קלה, ועשה טהרות, ונטמא טמאה חמורה, וטבל בשני ועשה טהרות הראשונות טהורות,

והשניות תלויות; ואם נגעו אלו באלו הראשונות ישראל, והשניות תלויות בשני.

י, יי היה באחד מהן ארבעים סאה, ואחד פלו שאוב, וטבלו בהן שנים, אחד מטמאה חמורה ואחד מטמאה קלה, ועשו טהרות הטובל מטמאה חמורה, טהרותיו תלויות; והטובל מן הקלה, טהרותיו טהורות.

יא, יי היה אחד טמא וירד לטבל, והשני ירד להקר זה שירד לטבל באחד מהן, טהרותיו תלויות כמו שבארנו. וזה שירד להקר, טהור בשחיתה, שזה ספק מים שאובין הוא, שטמא בשאוב טבל בשחקר ונטמא.

יב שני מקוות שלעשרים עשרים סאה, אחד שאוב ואחד פשר, הקר באחד מהן, ועשה טהרות חרי אלו טהורות; הקר בשני, ועשה טהרות חרי אלו ישראל, שחרי בודאי בא ראשו ורבו במים שאובין כמו שבארנו.

הלכות מקוות פרק יא

יא, א כבר בארנו שנטילות ידים וטבילת ידים, חבל מדברי סופרים; וידים שצריכות טבילה, אין מטבילין אותן אלא במקנה פשר שיש בו ארבעים סאה, שבמקום שהאדם טובל בו, כלים וידים טובלין.

יב, א אבל ידים שאין צריכות אלא נטילה בלבד אם הטביל אותן במי מקנה, טהורין. ואם הטביל אותן במים שאובין, בין בכלים בין בקרקעות לא טהרו ידיו, עד שיפלו המים השאובין מן הכלי על ידיו: שאין נוטלין לידים אלא מן הכלים ומבוזג נותן, כמו שבארנו בהלכות ברכות.

יג, א כל החוצץ בטבילה חוצץ בידיים, בין בטבילתן בין בנטילתן. וכל העולה למדת המקנה פטיט הנרוק, עולה לשעור הרביעית שנוטלין בה הידיים. וכל הנוטל ידיו, צריך לשפשה.

יֵאָדָה הַנּוֹטֵל יָדָיו לְתַרְוֻמָּה צָרִיךְ לְחֹזֵר וְלִטֹּל פַּעַם שְ�נִיָּה בְּמִים שְׁנָיִם, כִּדִּי לְהַסִּיר הַמִּים שֶׁעַל גִּב יָדָיו, שְׁתֵּרֵי הַמִּים שֶׁנִּטֵּל בְּהֵן תִּחְלָה וְהֵן הַנִּקְרָאִין מִים רֵאשׁוֹנִים, נִטְמָאוּ בְּיָדָיו. לְפִיכָךְ אִם נָפַל כֶּכֶר שְׁלֵת־רֻמָּה לְתוֹךְ הַמִּים שֶׁנִּטֵּל בְּהֵן יָדָיו תִּחְלָה, נִטְמָא; וְאִם נָפַל לְתוֹךְ הַמִּים הַשְּׁנָיִם, לֹא נִטְמָא; וְאִם נָטַל רֵאשׁוֹנִים וְשְׁנָיִם לְמָקוֹם אֶחָד, וְנָפַל שָׁם כֶּכֶר שְׁלֵת־רֻמָּה נִטְמָא.

יֵאָדָה נִטֵּל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים, וְנִמְצָא עַל יָדָיו דָּבָר חוּצִין, הִסִּירוֹ, וְנִטֵּל אֶת הַשְּׁנָיִם הָרִי יָדָיו טְמֵאוֹת בְּשִׁחְיוֹ, שְׂאִין הַמִּים הַשְּׁנָיִם מִטְּהָרִין אֶלֶּא הַנִּשְׁאָר מִן הַמִּים הָרֵאשׁוֹנִים עַל גִּב יָדָיו. יֵאָדָה הַיָּדִים מִטְּמֵאוֹת וּמְטַהְרֹת, עַד הַפֶּרֶק. פִּי־צָד: נִטֵּל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים עַד הַפֶּרֶק, וְנִטֵּל הַמִּים הַשְּׁנָיִם חוּץ לְפֶרֶק, וְחֹזְרוֹ מִחוּץ לְפֶרֶק לְיָדָיו הָרִי יָדָיו טְהוֹרָה, שֶׁהַמִּים הַשְּׁנָיִם טְהוֹרִין הֵן. נִטֵּל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים וְהַשְּׁנָיִם חוּץ לְפֶרֶק, וְחֹזְרוֹ לְיָדָיו נִטְמָא יָדָיו: שֶׁהַמִּים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁחוּץ לְפֶרֶק נִטְמָאוּ מִחֻמַּת יָדָיו, וְאִין הַמִּים הַשְּׁנָיִם מִטְּהָרִין מִים שֶׁחוּץ לְפֶרֶק; וְלִפִּי שֶׁחֹזְרוֹ הַמִּים שֶׁחוּץ לְפֶרֶק לְיָדָיו, טְמֵאוֹת.

יֵאָדָה נִטֵּל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים לְיָדָיו אַחַת, וְנִמְלָךְ וְנִטֵּל אֶת הַשְּׁנָיִם לְשֵׁתֵי יָדָיו יָדָיו טְמֵאוֹת: שֶׁהַשְּׁנָיִם מִטְּמָאִין מִחֻמַּת הַיָּד שֶׁלֹּא נִטְלָה בְּמִים רֵאשׁוֹנִים, וְחֹזְרִין וּמְטַמְּאִין אֶת הַיָּד הַשְּׁנִיָּה.

יֵאָדָה נִטֵּל אֶת הָרֵאשׁוֹנִים לְשֵׁתֵי יָדָיו, וְנִטֵּל אֶת הַשְּׁנָיִם לְיָדָיו אַחַת אַחַת טְהוֹרָה. נִטֵּל יָדָיו אַחַת, וְשִׁפְשֵׁפָה בְּחִבְרָתָהּ נִטְמָאוּ הַמִּים שֶׁעָלֶיהָ מִחֻמַּת חִבְרָתָהּ שֶׁלֹּא נִטְלָה, וְחֹזְרִין וּמְטַמְּאִין אֶת הַיָּד שֶׁנִּטְלָה. שִׁפְשֵׁפָה בְּרֵאשׁוֹ אוֹ בְּכוֹתֵל, הָרִי זֶה טְהוֹרָה.

יֵאָדָה נִטֵּל שְׁתֵּי יָדָיו מִשְׁטִיפָה אַחַת הָרִי אֶלֶּו טְהוֹרָת, וְאִין אוֹמְרִין הָרִי זֶה בְּנוֹטֵל יָדָיו אַחַת בְּמִים שֶׁיָּרְדוּ מֵעַל יָדָיו הַשְּׁנִיָּה: אֶפְלוֹ אֲרַבְעָה אוֹ

חֲמִשָּׁה, זֶה בְּצָד זֶה אוֹ זֶה עַל גִּב זֶה; וּבִלְבָּד שְׁיִרְפוּ, שְׁיִבֹּאוּ בְּהֵן הַמִּים.

יֵאָדָה נִטֵּל מִקְצַת יָדָיו, וְחֹזֵר וְהוֹסִיף וְנִטֵּל הַנִּשְׁאָר מִן יָדָיו הָרִי זֶה טְמָאָה בְּשִׁחְיָתָהּ; וְאִם עָדִין יֵשׁ עַל מִקְצַת שֶׁנִּטֵּל בְּתִחְלָה, טוֹפֵחַ עַל מִנַּת לְהַטְפִּיחַ הָרִי זֶה טְהוֹרָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמִים רֵאשׁוֹנִים; אֲבָל בְּשְׁנָיִם נִטֵּל מִקְצַת יָדָיו, וְחֹזֵר וּמוֹסִיף עַל מִקְצַתָּן.

יֵאָדָה שְׁעוֹר הַמִּים שֶׁנּוֹטְלִין בְּהֵן תִּחְלָה, רְבִיעִית לְכָל אָדָם וְאָדָם לְשֵׁתֵי הַיָּדִים; אִין פְּחוֹת מִשְׁעוֹר זֶה, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּנִטְלִית יָדִים לְפַת. אֲבָל מִים שְׁנָיִם, יֵשׁ לְשְׁנָיִם לְטֹל יָדֵיהֶן מִרְבִּיעִית; וּמִחֻצִּי לֹא נֹתֵנִין לְשִׁלּוֹשָׁה אוֹ לְאַרְבָּעָה; וּמִלּוֹא נֹתֵנִין אֶפְלוֹ לְמֵאָה: שְׂאִין הַמִּים הַשְּׁנָיִם לְטָהָר, אֶלֶּא לְהַעֲבִיר הַמִּים הָרֵאשׁוֹנִים.

יֵאָדָה כָּלִי שֶׁהָיָה בּוֹ רְבִיעִית מִים בְּשָׂרִים לְנִטְלִית יָדִים, וְנָתַן לְתוֹכוֹ מֵעֵט מִים פְּסוּלִין לְנִטְלִית יָדִים הָרִי אֶלֶּו בְּשָׂרִים. נִטֵּל מִן הַכֵּל בְּשִׁעוֹר שְׁנֵתָן, וְנִשְׁאַרָה רְבִיעִית בִּלְבָּד בְּשִׁחְיָתָהּ הָרִי זֶה פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים הַפְּסוּלִין הִשְׁלִיכוּ שְׁעוֹר הָרְבִיעִית.

יֵאָדָה כָּל הַמִּים הַפְּסוּלִין לְנִטְלִית בְּמִים רֵאשׁוֹנִים, כִּךְ הֵן פְּסוּלִין בְּמִים שְׁנָיִם; וְכָל כָּלִי שְׂאִין נִטְלִין מִמֶּנּוּ בְּמִים רֵאשׁוֹנִים, כִּךְ אִין נִטְלִין מִמֶּנּוּ מִים שְׁנָיִם. וְכֵשֶׁם שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת הַמִּים הָרֵאשׁוֹנִים מְבוּחַ אַחֵר, כִּךְ הַמִּים הַשְּׁנָיִם.

יֵאָדָה כֶּכֶר בְּאַרְנוֹ בְּפֶרֶק שִׁשִּׁי מִחֲלָבוֹת בְּרִכּוֹת, כָּל מִינֵי הַמִּים הַפְּסוּלִין לְנִטְלִית יָדִים וְהַבְּשָׂרִים, וְכָל הַכֵּלִים שֶׁנּוֹטְלִין בְּהֵן לְיָדִים וְשְׂאִין נִטְלִין, וְאִיזוֹ נְתִינָה הִיא מְבוּחַ נֹתֵן וּבִשְׂרָה וְאִיזוֹ נְתִינָה אִינָה מְבוּחַ נֹתֵן וּפְסוּלָה. וְכָל אוֹתָן הַדְּבָרִים שֶׁבְּאַרְנוֹ שָׁם בְּנִטְלִית יָדִים לְפַת חֲלִין, כִּךְ הֵן לְתַרְוֻמָּה. וְכֵשֶׁם שֶׁכָּל סֶפֶק יָדִים טְהוֹר

לחלין, כּמו שְׂבֹאֲרֵנוּ שָׁם כֶּךָ לְתִירוּמָה, כֹּל סִפְק יָדִים טָהוֹר.

יא, טו דְּבַר בְּרוּר וְגִלּוֹי שְׁהִטְמְאוֹת וְהִטְהָרוֹת גִּזְרֵת הַכֶּתוּב הֵן, וְאֵינֶן מִדְּבָרִים שִׁדְעָתוֹ שְׁלֹאֲדָם מִכְרַעַת אוֹתָן, וְחֲרִי הֵן מִכֻּלֵּל הַחֲקִימִ; וְכֵן הִטְבִּילָה מִן הִטְמְאוֹת, מִכֻּלֵּל הַחֲקִימִ הִיא: שְׂאִין הִטְמְאָה טִיט אוֹ צוֹאָה שֶׁתַּעֲבֹר בְּמִים, אֲלֵא גִזְרֵת הַכֶּתוּב הִיא, וְהַדְּבַר תִּלּוֹי בְּכוֹנֶת חֵלֶב; וּלְפִיכֶךָ אָמְרוּ חֲכָמִים טָבֵל וְלֹא חֲזֹק,

כֹּאֲלוֹ לֹא טָבֵל. וְאֵף עַל פִּי כֵן, רָמְזוּ יֵשׁ בְּדָבָר: כִּשְׁם שְׁהַמְכוּן לָבוֹ לְטָהַר כִּיּוֹן שְׁטָבֵל טָהַר, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְחַדֵּשׁ בְּגוּפוֹ דְּבַר; כֶּךָ הַמְכוּן לָבוֹ לְטָהַר נִפְשׁוֹ מִטְמְאוֹת הַנִּפְשׁוֹת, שֶׁהֵן מַחֲשָׁבוֹת הָאֵוֹן וְדַעוֹת הָרַעוֹת כִּיּוֹן שְׁהַסָּכִים בְּלָבוֹ לְפָרֵשׁ מֵאוֹתָן הַעֲצוֹת, וְהַבִּיא נִפְשׁוֹ בְּמִי הַדַּעוֹת טָהַר. חֲרִי הוּא אֹמֵר "וְזָרְקָתִי עָלֵיכֶם מִים טָהוֹרִים, וְטָהַרְתֶּם: מִכֻּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכֻּל-גִּלּוֹלֵיכֶם, אֲטָהֵר אֶתְכֶם".

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן נִגְמַר סֵפֶר עֲשִׂירִי בְּעִזְרַת שֵׁ-דִי

וּמִנֵּין פְּרָקִים שְׁלֹסָפֶר זֶה, מֵאָה וְאַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים: הַלְּבוֹת טְמֵאוֹת מֵת, חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים פְּרָקִים; הַלְּבוֹת פָּרָה אֲדָמָה, חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי פְּרָקִים; הַלְּבוֹת טְמֵאוֹת צִרְעָת, שִׁשָּׁה עֶשְׂרִי פְּרָקִים; הַלְּבוֹת מִטְמְאֵי מִשְׁכָּב וּמִזֻּשָׁב, שְׁלוֹשָׁה עֶשְׂרִי פְּרָקִים; הַלְּבוֹת שָׂאֵר אֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת, עֶשְׂרִים פְּרָקִים; הַלְּבוֹת טְמֵאוֹת אֲבָלִין, שִׁשָּׁה עֶשְׂרִי פְּרָקִים; הַלְּבוֹת כָּלִים, שְׁמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים פְּרָקִים; הַלְּבוֹת מְקוּוֹת, אֶחָד עֶשְׂרִי פְּרָקִים.

סֵפֶר אֶחָד עֶשְׂרִי וְהוּא סֵפֶר נִזְקִים

הַלְּבוֹתָיו חֲמִשָּׁה, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְּבוֹת נִזְקֵי מָמוֹן, הַלְּבוֹת גִּנְבָה, הַלְּבוֹת גִּזְלָה וְאֲבָדָה, הַלְּבוֹת חוֹבֵל וּמִזִּיק, הַלְּבוֹת רוֹצֵחַ וְשֹׁמֵרֵת נֶפֶשׁ. נִמְצְאוּ כֹּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסֵפֶר זֶה, שִׁשׁ וּשְׁלוֹשִׁים מִהֵן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְעֶשְׂרִים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

הַלְּבוֹת נִזְקֵי מָמוֹן

יֵשׁ בְּכֻלָּן אַרְבַּע מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: דִּין הַשּׁוֹר; דִּין הַחֶבְעֵר; דִּין הַחֶבְעָרָה. וּבִאֹר מִצְוֹת אֵלּוּ בְּפָרְקִים אֵלּוּ.

הַלְּבוֹת נִזְקֵי מָמוֹן פֶּרֶק א

א, א כֹּל נֶפֶשׁ חַיָּה שֶׁהִיא בְּרִשׁוֹתוֹ שְׁלֹאֲדָם שֶׁחִזְקָה הַבְּעָלִים חַיִּבִּין לְשָׁלֵם, שְׁחֲרִי מִמּוֹנָם חִזְקָה: שְׁנֵאֲמַר "כִּי-יִגַּף שׁוֹר-אִישׁ אֶת-שׁוֹר רֵעֵהוּ..."; אֶחָד הַשּׁוֹר וְאֶחָד שָׂאֵר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, לֹא דְבַר הַכֶּתוּב בַּשּׁוֹר אֲלֵא בַּהוֹת.

א, ב וּבְמָה מִשְׁלָם: אִם חִזְקָה בְּדָבָרִים שֶׁדִּרְבָּה לַעֲשׂוֹתָם תְּמִיד, כְּמִנְהַג בְּרִיתָהּ כְּגוֹן בְּהֵמָה שְׂאֲכָלָה תָּכֵן אוֹ עֶמִיר, אוֹ שֶׁחִזְקָה בְּרִגְלָהּ בְּדֶרֶךְ הַלּוֹכָה חַיִּב לְשָׁלֵם נִזְק שְׁלָם מִן הַיִּפָּה שְׁבִנְכֶסִּי, שְׁנֵאֲמַר "מִיטֵב שִׁדְּחֻ וּמִיטֵב בְּרָמוֹ, יִשְׁלָם".

א, ג וְאִם שָׁנָת וְעָשָׂת מַעֲשִׂים שְׂאִין דְּרָבָה תְּמִיד

לַעֲשׂוֹתָם, וְחִזְקָה בָּהֶן, כְּגוֹן שׁוֹר שְׁנֵגַח אוֹ נֶשֶׁךְ חַיִּב לְשָׁלֵם חֲצִי נִזְק מִגּוּפָה חֲמִזְקִי עֲצָמוֹ, שְׁנֵאֲמַר "וּמִכְרֹו אֶת-הַשּׁוֹר הַחִי, וְחִצּוֹ אֶת-כֶּסֶפוֹ".

א, ד כִּיצַד: שׁוֹר שׁוֹוָה מְנָה שְׁנֵגַח לְשׁוֹר שׁוֹוָה עֶשְׂרִים, וְהַמִּיתוֹ וְחֲרִי הַנִּבְלָה שׁוֹוָה אַרְבָּעָה בַּעַל הַשּׁוֹר חַיִּב לְשָׁלֵם שְׁמוֹנֶה, שֶׁהוּא חֲצִי הַנִּזְק; וְאֵינֶנּוּ חַיִּב לְשָׁלֵם אֲלֵא מִגּוּפָה הַשּׁוֹר שֶׁחִזְקָה, שְׁנֵאֲמַר "וּמִכְרֹו אֶת-הַשּׁוֹר הַחִי". לְפִיכֶךָ אִם הִמִּית שׁוֹר שׁוֹוָה עֶשְׂרִים לְשׁוֹר שׁוֹוָה מֵאוֹתִים, וְהַנִּבְלָה שׁוֹוָה מְנָה אֵין בַּעַל הַנִּבְלָה יָכוֹל לֵאמֹר לְבַעַל הַחִי תֵּן לִי חֲמִשִּׁים, אֲלֵא אֹמֵר לוֹ חֲרִי שׁוֹר שֶׁחִזְקָה לְפָנֶיךָ קָחָהוּ וְלָךְ: אִפְלוֹ אֵינֶנּוּ שׁוֹוָה אֲלֵא דִּינָר. וְכֵן כֹּל כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.

א,ה העושה מעשה שדרבו לעשותו תמיד, כמנהג בריתו הוא הנקרא מועד. והמשנה ועשה מעשה שאין דרך כל מינו לעשות כן תמיד, כגון שור שנגח או נשך הוא הנקרא תם. וזה המשנה אם הרגל בשנויו פעמים רבות, נעשה מועד לאותו דבר שהרגל בו: שגאמר "או נודע, פי שור נגח הוא".

א,ו חמשה מעשים תמים יש בבהמה אם הועדה לאחד מהן, נעשית מועדת לאותו מעשה; ואלו הן הבהמה אינה מועדת מתחלתה לא לגח, ולא לגח, ולא לשך, ולא לרביץ על כלים גדולים, ולא לבטט. ואם הועדה לאחד מהן, הרי זו מועדת לו. אבל השן מועדת מתחלתה לאכל את הראוי לה, והרגל מועדת מתחלתה לשבר בדרך הלוכה, והבהמה מועדת מתחלתה לרביץ על פנין קטנים וכיוצא בהם ולמועד אותן.

א,ז חמשה מיני בהמה מועדין מתחלת בריתן להזיק, ואפלו הן תרבות; לפיכך אם הזיקו או חמיתו בנגיחה או בנשיכה ודריסה וכיוצא בהן, חייב נזק שלם. ואלו הן הזאב, והארי, והדב, והנמר, והברדלס. וכן הנחש שנשך הרי זה מועד, ואפלו היה תרבות.

א,ח כל מועד משלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו, וכל תם משלם חצי נזק מגופו. במה דברים אמורים, בשנכנסה הבהמה לרשות הנזק והזיקתה. אבל אם נכנס הנזק לרשות המזיק, והזיקתהו בהמתו שלבעל הבית הרי זה פטור על הכל: שהרי הוא אומר לו אלו לא נכנסת לרשותי, לא הגיע לך הזק; והרי מפרש בתורה "ושלח את-בעירה, ובער בשדה אחר".

א,ט הזיקה ברשות הרבים, או בחצר שאינה שלשניהן לא למזיק ולא לנזק, או בחצר שהיא שלשניהן והרי היא מיחדת להניח בה פרות ולחכנים לה בהמה כגון הבקעה וכיוצא בה אם

בשן ורגל הזיקה בדרבה, הרי זה פטור: מפני שיש לה רשות להלך בכאן, ודרך הבהמה להלך בדרבה ולאכל ולשבר בדרך הלוכה. ואם נגחה או נגפה או רבצה או פעטה או נשכה אם תמה היא, משלם חצי נזק; ואם מועדת, משלם נזק שלם.

א,י היתה החצר שלשניהן מיחדת לפרות, לא לחכנים לה בהמה, וחכנים לה אחד מן השתפין בהמתו, והזיקה חייב, אפלו על השן ועל הרגל. וכן אם היתה מיחדת לבהמה לשניהן, והיה רשות לאחד מהן בלבד לחכנים לה פרות, והזיקה פרותיו חייב, אף על השן ועל הרגל.

א,יא שלושה אבות נזקים בשור הקרן, והשן, והרגל. תולדות הקרן נגיפה, נשיכה, רביצה, בעיטה. תולדות השן אם נתחבכה בכותל להניחה, והזיקה פרות בהכוכה; וכן אם טנפה פרות להניחה. תולדות הרגל הזיקה בגופה דרך הלוכה, או שהזיקה בשערה דרך הלוכה, או שפשפשה בזנבה, או באפה שעליה, בפרמביה שבפינה, בזוג שבצוארה; וכן חמור שהזיק במשאו בשעת הלכו, ועגלה המושכת שהזיקה בשעת משיכתה: כל אלו תולדות הרגל הן, וברשות הרבים פטורין, וברשות הנזק משלמין נזק שלם.

א,יב שפששה בזנבה בשפוש רב שאינו דרבה תמיד, והזיקה ברשות הרבים, או שפשפשה בגיד שלה ברשות הרבים, והזיקה פטור; ואם תפס הנזק, גובה חצי נזק ממה שתפס שזה הדבר ספק הוא אם אלו תולדות הקרן שחייב עליה ברשות הרבים, או תולדות הרגל שפטור עליה ברשות הרבים כמו שבארנו.

הלכות נזקי ממון פרק ב

ב,א אחד אבות נזקים ואחד תולדות אם היה חאב מועד, תולדתו מועדת; ואם היה תם, תולדתו כמוהו. וכל אבות נזקים וכל

תולדותיהן, מועדין מתחלתן הן חוץ מקרן ותולדותיו, שהן בתחלה תמיון עד שיועדו כמו שפארנו.

ב, כל תולדה פאב שלה, חוץ מצורות המנתזין מתחת רגלי הבחמה בשעת הלוכה: שאף על פי שתולדות הרגל הן, ופטור עליהן ברשות הרבים פרגל; ואם היוקו ברשות הנזק, משלם מן היפה שבנכסיו פרגל שהיא אב אף על פי כן, אינו משלם אלא חצי נזק.

בג, פיצד: בחמה שבנכסה לחצר הנזק והלכה, והיו צורות מנתזין מתחת רגליה, ושברו את הפלים משלם חצי נזק מן היפה שבנכסיו; ודבר זה, הלכה מפני הקבלה הוא.

בד, וכן אם היתה מהלכת ברשות הרבים, ונתזו צורות מתחת רגליה לרשות הנזק, ושברו את הפלים משלם חצי נזק. דרסה על הפלי ברשות הנזק, ושברתו, ונפל על פלי אחר, ושברו על הראשון, משלם נזק שלם; ועל האחרון, חצי נזק.

בה, היתה מהלכת ברשות הרבים, ובעטה והתיזה צורות, והיוקו ברשות הרבים פטור. ואם תפס הנזק רביע נזק, אין מוציאין מידו: שהדבר ספק הוא שמא שנוי הוא ואינו תולדת רגל, שהרי בעטה.

בז, בעטה בארץ ברשות הנזק, והתיזה צורות מחמת הבעיטה, והיוקו שם חייב לשלם רביע נזק, שזה שנוי הוא בחתזת הצורות; ואם תפס הנזק חצי נזק, אין מוציאין מידו. ואפלו היתה מהלכת במקום שאי אפשר לה שלא תתזו, ובעטה והתיזה משלם רביע נזק; ואם תפס הנזק חצי נזק, אין מוציאין מידו.

בז, כל המשלם נזק שלם הרי התשלומין ממון, וחייב לשלמו כמי שלוח מחברו ממון שהוא חייב לשלם. וכל המשלם חצי נזק הרי התשלומין קנס, חוץ מחצי נזק שלצורות

שהוא הלכה כמו שפארנו.

בח, זה הפלל כל המשלם מה שהיוק, הרי זה ממון; וכל המשלם יתר או פחות כגון תשלומי פפל או חצי נזק, הרי היתר על הקרן או הפחות קנס. ואין חייבין קנס אלא על פי עדים; אבל המודה בכל קנס מן הקנסות, פטור.

בט, תרנגול שהושיט ראשו לאויר פלי זכוכית, ותקע בו ושברו אם היו בתוכו תכלין וכיוצא בהן, שהושיט ראשו כדי לאכלן משלם חצי נזק, בחצי נזק צורות, שפך הוא ורפו. ואם היה הפלי ריקן הרי זה משנה, ומשלם חצי נזק בכל הקנסות. וכן סוס שצנף וחמור שנער, ושבר את הפלים משלם חצי נזק.

בי, התרנגולין, מועדין לחלף בדרךן ולשבר. היה חוט או רצועה קשור ברגליהן, ונסתבך פלי באותו החוט, ונתגלגל ונשבר משלם חצי נזק. במה דברים אמורים, בשקשרו אדם. אבל אם נקשר על רגליהן מאליו, בעל התרנגולין פטור; ואם היו לחוט בפלים, ולא היה החוט הפקר בעל החוט חייב חצי נזק, שהרי הוא כבור המתגלגל.

בכ, יא הצניע בעל החוט את החוט, והדסו התרנגולים עליו והוציאוהו, ונקשר ברגליהן, ושברו בו את הפלים אף בעל החוט פטור, שהרי אנוס הוא.

בכב, תרנגולין שהיו מפרחין ממקום למקום, ושברו את הפלים אם בכנפיהם שברו, משלם נזק שלם; ואם פרוח שבכנפיהם, משלם חצי נזק.

בכג, היו מחדסין על גבי עיסה או על גבי פרות, וטנפו או נקרו משלמין נזק שלם. היוקו בעפר או בצורות שהעלו בפיהם, או ברגליהן משלמין חצי נזק.

בכד, היו מחטטין, ונפסק החבל, ונשבר הדלי משלמין נזק שלם; וחוא, שנתגלגל הדלי

מחמתן עד שנפל ונשבר. ואם היה על החבל
אכל, ובעת אכילתן פסקוהו משלם גם על
החבל נזק שלם.

ב,טו הפלב והגדי שקפצו מראש הגג מלמעלה
למטה, ושברו את הפלים משלמין נזק שלם,
מפני שהן מועדים לדבר זה. וכן אם נפלו,
והזיקו: שעליהן לראש הגג פשיעה; ואף על פי
שנפילתן אנם כל שתחלתו בפשיעה וסופו
באנם, חייב.

ב,טז קפצו ממטה למעלה, משלמין חצי נזק;
והוא שנתלה הגדי ונסרף, וקפץ הפלב; אבל
אם נסרף הפלב ודלג הגדי, בין מלמעלה למטה
בין ממטה למעלה חייבין נזק שלם. וכן תרנגול
שדלג, בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה
משלם נזק שלם.

ב,יז פלב שנטל את ההררה, וחלף לו לגדיש
אם הניחה בגדיש ואכל את החלה, והדליק את
הגדיש על החלה ועל מקום ההררה, משלם נזק
שלם; ועל שאר הגדיש, חצי נזק. ואם היה
מגרר את החלה על הגדיש, וחלף ושורף
משלם על ההררה נזק שלם, ועל מקום הגחלת
חצי נזק, ועל שאר הגדיש פטור.

ב,יח במה דברים אמורים, בששומר בעל
הגחלת את אש וסתם הדלת, ובא הפלב וחתר
ונטל את ההררה מעל האש. אבל אם לא שמר
אש בעל האש, חייב על שרפת הגדיש; ובעל
הפלב, חייב על אכילת ההררה ועל מקומה.

ב,יט המשפח פלבו שלחברו באחר פטור
מדיני אדם, וחייב בדיני שמים. ובעל הפלב,
חייב חצי נזק: שפיון שהוא יודע שאם עוררו
את פלבו להזיק נושה, לא היה לו להניחו. ואם
שפחו בעצמו, בעל הפלב פטור: שכל המשנה,
ובא אחר ושנה בו פטור.

ב,כ שתי פרות ברשות הרבים, אחת רבוצה
ואחת מחלקת, ובעטה מחלקת ברבוצה חייב

חצי נזק: שאף על פי שדרפה לחלף עליה, אין
דרפה לבעט בה.

הלכות נזקי ממון פרק ג

ג,א בהמה מועדת לאכל פרות או ירקות
וכיוצא בהן. לפיכך אם נכנסה לרשות הנזק,
ואכלה דברים שדרפה לאכלם משלם נזק שלם,
שנאמר "ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב
פרמו, ישלם". ואם אכלה אותן ברשות הרבים,
פטור; ואם נהנת משלם מה שנהנת, לא מה
שחזיקה.

ג,ב פיצר: נכנסה לרשות הנזק, ואכלה
שמשמין או לוט וכיוצא בהם בשוה דינר
משלם דינר. ואם אכלה אותן ברשות הרבים,
ונהנת רואין אותן כאלו הן שעורים או עמיר,
ומשלם דמי עמיר או דמי שעורים בזול; אבל
אכלין הרעים לה, כגון שאכלה חטין הואיל ולא
נהנת, פטור.

ג,ג אכלה אכלין שאין דרפה לאכלן, כגון
שאכלה פסות או פלים בין ברשות הנזק, בין
ברשות הרבים משלם חצי נזק: שזה שנוי הוא,
ודרך בני אדם להניח פליהם וכסותן ברשות
הרבים עד שינחוו מעט.

ג,ד בהמה שהיתה עומדת ברשות הנזק,
ותלשה פרות מרשות הרבים, ואכלתן ברשות
הנזק חרי הדבר ספק. לפיכך אינה משלמת
אלא מה שנהנת; ואם תפס הנזק במה שהזיקה
אין מוציאין מידו, שחרי ברשותו אכלה.

ג,ה פלב שנכנס לחצר, ונטל פת או פשר,
והוציאן לרשות הרבים או לחצר אחרת,
ואכלן שם משלם מה שנהנת. אבלן בשדה
שלבבעל החצר משלם נזק שלם כאלו אכלן
בתוך החצר, שחרי ברשות הנזק אבל. וכן כל
כיוצא בזה.

ג,ו בהמה שאכלה אכלין שאין דרפה לאכלן,
אבל אוכלת היא אותן על ידי הדחק כגון פרה

שְׁאֵכְלָה שְׁעוּרִים, וְחִמּוּר שְׁאֵכֵל פְּרִשְׁיָנִים אוֹ
דָּגִים, וְחִזּוּר שְׁאֵכֵל חֲתַבַּת בִּשָּׁר, וְכָלֵב שְׁלֻקָּה
אֶת הַשָּׁמֶן, וְחֲתוּל שְׁאֵכֵל תְּמָרִים, וְכֵן כָּל
פִּיּוּצָא בְּאֵלּוּ אִם אֵכְלָה בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק, מִשְׁלָם
נֶזֶק שְׁלָם. וּבְרִשּׁוֹת הָרָבִים, פְּטוּר; וְאִם נִחְנַת,
מִשְׁלָם מִה שֶׁנִּחְנַת.

ג, וְחִיָּה שֶׁנִּכְנְסָה לְרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק, וְטָרְפָה וְאֵכְלָה
בְּהֵמָה אוֹ בִּישָׁר מִשְׁלָם נֶזֶק שְׁלָם, שְׁזָה הוּא
דְּרָבָה. אֲבָל כָּלֵב שְׁאֵכֵל כְּבָשִׁים קְטָנִים, אוֹ
חֲתוּל שְׁאֵכֵל תְּרַנְגוּלִים גְּדוּלִים חֲרִי זֶה שְׁנִי, וּמִשְׁלָם חֲצִי נֶזֶק.

ג, ח סל שִׁישׁ בּוֹ לֶחֶם, וְנִכְנָס חִמּוּר וְשֹׁפֵר הַסֵּל
וְאֵכֵל חֲלָחֵם מִשְׁלָם עַל הַסֵּל וְעַל חֲלָחֵם נֶזֶק שְׁלָם,
שְׁזָה הוּא דְּרָבּוֹ. וְכֵן שְׁעִיר עֲזִים שֶׁרָאָה לָפֶת
וְכִיּוּצָא בּוֹ עַל פִּי הַחֲבִית, וְנִסְתַּבֵּךְ בַּחֲבִית
וְאֵכֵל אֶת חֲלָפֶת וְשֹׁפֵר אֶת הַחֲבִית מִשְׁלָם עַל
שְׁנִיָּהּ נֶזֶק שְׁלָם: כֹּשֶׁם שֶׁדְּרָבּוֹ לֹאֲכֹל, כֶּךָ דְּרָבּוֹ
לְהַתְלוֹת בַּבָּלִים וְלַעֲלוֹת כִּדִּי לֹאֲכֹל. וְכֵן כָּל
פִּיּוּצָא בְּזָה.

ג, ט אֲבָל אִם נִכְנָס חִמּוּר, וְאֵכֵל אֶת חֲלָחֵם,
וְאַחֲרַי כֶּךָ שֹׁפֵר אֶת הַסֵּל וְאֵכֵל עַל חֲלָחֵם מִשְׁלָם
נֶזֶק שְׁלָם, וְעַל הַסֵּל חֲצִי נֶזֶק. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא
בְּזָה.

ג, י בְּהֵמָה שְׁאֵכְלָה מִתּוֹךְ הָרֶחֱבָה, בֵּין דֶּרֶךְ
הַלִּיכָתָה בֵּין שְׁעֵמֶדָה וְאֵכְלָה מִשְׁלָם מִה שֶׁנִּחְנַת:
וְאֵכֵל חֲזָרָה עַל צִדֵּי הָרֶחֱבָה, וְאֵכְלָה מִהֵן. אֲבָל
אִם הִנִּיחָה אֶת הָרֶחֱבָה, וְחֲלָכָה וְעֵמֶדָה בְּצִדֵּי
הָרֶחֱבָה וְאֵכְלָה מִשְׁלָם מִה שֶׁחֲזִיקָה. אֲכֹלָה
מִפֶּתַח הַחֲנוּת, מִשְׁלָם מִה שֶׁנִּחְנַת; מִתּוֹךְ
הַחֲנוּת, מִשְׁלָם מִה שֶׁחֲזִיקָה.

ג, יא הִיתָה מִחֲלָכַת בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, וּפְשָׁטָה
צוּאָרָה וְאֵכְלָה מִעַל גִּבִּי חֲבֵרְתָהּ, וְאֵכֵל עֵמֶדָה
מִשְׁלָם מִה שֶׁנִּחְנַת, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַבְּהֵמוֹת לֹאֲכֹל זֶה
מִעַל גִּבִּי זֶה. וְאִם קָפְצָה, וְאֵכְלָה עַל גִּבִּי חֲבֵרְתָהּ
מִשְׁלָם מִה שֶׁחֲזִיקָה, שֶׁגִּבִּי חֲבֵרְתָהּ בַּחֲצֵר הַנֶּזֶק

הוּא חָשׁוּב.

ג, יב בְּהֵמָה שֶׁחֲחָלְקָה בְּאֶבֶן אוֹ בְּמִיּוֹמֵי רִגְלֶיהָ,
וְנִפְלָה לַגֶּנֶה, וְנִחְבְּטָה עַל גִּבִּי פְרוּת וִירְקוֹת, אוֹ
שְׁאֵכְלָה מִשְׁלָם מִה שֶׁנִּחְנַת: אֵכֵלָה חֲלָכָה
מִעֲרוּגָה לְעֲרוּגָה, וְאֵכֵלָה נִשְׁאָרָה שֶׁכָּל הַיּוֹם
כָּלוּ אֵינּוּ מִשְׁלָם אֲלָא מִה שֶׁנִּחְנַת. וּמִה הַנִּיחָה
יֵשׁ לָהּ בַּחֲבִיטָה שֶׁחֲרִי מִצָּאָה מְקוֹם רֶךְ, וְלֹא
נִתְרַפְּקוּ אֲבָרֶיהָ. אֲבָל אִם יִרְדָּה בְּדִרְפָּה וְאֵכְלָה,
מִשְׁלָם מִה שֶׁחֲזִיקָה; וְאֵכֵלָה טִנְפָה פְרוּת בְּמִי
לִידָה מִשְׁלָם מִה שֶׁחֲזִיקָה, מִפְּנֵי שֶׁתִּחְלָתוּ
בַּכְּשִׁיעָה. וְכֵן אִם דִּחְפְּתָה חֲבֵרְתָהּ, וְנִפְלָה
מִשְׁלָם מִה שֶׁחֲזִיקָה: מִפְּנֵי שֶׁחֲרִי לֹא לְהַעֲבִירָן
אַחַת אַחֶת, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִדְחֲפוּ זֶה אֶת זֶה.

ג, יג חֲחָלְקָה, וְנִפְלָה, וְיִצְאָתָה, וְחֲזָרָה לַגֶּנֶה אֵפֶּה עַל
פִּי שֶׁחֲזָרָה שֶׁלֹּא לִדְעַת הַבְּעָלִים, מִשְׁלָם מִה
שֶׁחֲזִיקָה: מִפְּנֵי שֶׁחֲרִי לֹא לְשִׁמְרָה שֶׁלֹּא תִחְזֹר
שֶׁחֲדָבָר יִדּוּעַ שְׁפִיּוֹן שִׁידְעָה דֶּרֶךְ הַגֶּנֶה, חֲרִי
הִיא חוֹזֶרֶת מֵאֲלִיָּה.

ג, יד חֲקָדָר שֶׁחֲכָנִים קָדְרוּתָיו לְחֲצֹר בַּעַל הַבֵּית
שֶׁלֹּא בְרִשּׁוֹת, וְשֹׁפֵרָתָן בְּהֵמָתוֹ שֶׁלְּבַעַל הַבֵּית
פְּטוּר. וְאִם חֲזָקָה בָּהֶן, בַּעַל הַקָּדְרוֹת חֵיב; וְאִם
חֲכָנִים בְּרִשּׁוֹת, פְּטוּר. וְאִם קָבֵל עָלָיו בַּעַל
הַבֵּית לְשִׁמּוֹר אֶת הַקָּדְרוֹת, בַּעַל הַבֵּית חֵיב.

ג, טו וְכֵן אִם חֲכָנִים פְּרוּתָיו לְחֲצֹר בַּעַל הַבֵּית
שֶׁלֹּא בְרִשּׁוֹת, וְאֵכֵלָתָן בְּהֵמָתוֹ שֶׁלְּבַעַל הַבֵּית
פְּטוּר. וְאִם חֲחָלְקָה בָּהֶן, וְחֲזָקָה בַּעַל הַפְּרוּת
חֵיב; וְאִם חֲכָנִים בְּרִשּׁוֹת, פְּטוּר. וְאִם קָבֵל עָלָיו
בַּעַל הַבֵּית לְשִׁמּוֹר אֶת הַפְּרוּת, בַּעַל הַבֵּית חֵיב.

ג, טז חֲכָנִים שֶׁלֹּא בְרִשּׁוֹת, וְאֵכֵלָתָן בְּהֵמָתוֹ
שֶׁלְּבַעַל הַבֵּית, וְחֲזָקָה בְּאֵכֵלָתָן בַּעַל הַפְּרוּת
פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁחֲרִי לֹא שֶׁלֹּא תֹאכֹל. וְאִם חֲכָנִים
בְּרִשּׁוֹת, וְחֲנִיחוּ בַּעֲלֵי הַחֲצֹר אֶת זֶה שֶׁחֲרִישׁוּהוּ
בַּחֲצֹר לְשִׁמְרָה, וְאֵכֵלָתָן בְּהֵמָתוֹ שֶׁלְּבַעַל הַבֵּית,
וְחֲזָקָה בְּאֵכֵלָתָן בַּעַל הַפְּרוּת חֵיב: שְׁפִיּוֹן
שֶׁרָאָה הַבְּהֵמָה אוֹכֵלָת דְּבָרִים הַמְזִיקִין לָהּ

וְהַנִּיחָהּ, חַיִּב שְׁחָרִי אֵין בְּעָלִי הַחֲצֵר מְצוּיִין
שָׁם, לְהַעֲבִיר הַבְּחִמָּה מִחֵן.

ג, וְיִזְו וּמַעֲשֵׂה בְּאִשָּׁה שְׂנֵכְנֶסֶה לְאַפּוֹת בְּתַנּוּר
בְּבֵית שְׂכֵנֹתֶיהָ וְהַנִּיחָהּ, וְנִתְעַלְמוּ כְּדֵי שְׂלֹא
יִבִּיטוּ בָּהּ בָּעֵת לִישְׁתָּהּ וְאַפִּיתָהּ, וּבֹא עֹז
שְׁלֹבֵעַל הַבֵּית, וְאָכַל הַבֶּצֶק וּמֵת; וְחִיבוֹהָ
חֲכָמִים לְשֹׁלֵם דָּמָיו. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ג, יח הַמַּגְדִּישׁ בְּתוֹךְ שִׂדָּה חֲבָרוּ שְׂלֹא בְּרִשּׁוֹת,
וְאָכַלְתָּן בְּחִמָּתוֹ שְׁלֹבֵעַל הַשִּׁדָּה פָּטוּר. וְאִם
הִחֲלָקָה בֵּהֶן, וְהִזְקָה בַּעַל הַפְּרוֹת חַיִּב. אָכַלְתָּן,
וְהִזְקָה בְּאִכְלִיתָן פָּטוּר. וְאִם הַגְדִּישׁ בְּרִשּׁוֹת
בַּעַל הַשִּׁדָּה חַיִּב, אִם עַל פִּי שְׂלֹא קָבַל עָלָיו
לְשׁוֹמֵר: שֶׁהַשׁוֹמֵר בְּגִרְנוֹת פִּיּוֹן שְׂאֵמֵר לוֹ הַגְדִּישׁ
בְּכֹאן, כְּמִי שְׂאֵמֵר לוֹ הַגְדִּישׁ וְאִנִּי אֲשַׁמֵּר לָךְ
הוּא חָשׁוּב.

הַלְבוֹת נִזְקֵי מִמּוֹן פֶּרֶק ד

ד, א הַבּוֹנֶם צֹאן לְדִיר, וְנָעַל בַּפְּנִיחַן בְּדִלָּת
שְׂיִכּוּלָה לְעֵמֶד בְּרוּחַ מְצוּיָהּ, וְיִצְאָת וְהִזְקָה
פָּטוּר. וְאִם אֵין הַדִּלָּת יִכּוּלָה לְעֵמֶד בְּרוּחַ
מְצוּיָהּ, אוֹ שֶׁחָיוּ בּוֹתְלֵי הַדִּיר רְעוּעִין חֲרִי לֹא
נָעַל בַּפְּנִיחַן פְּרָאוּי; וְאִם יִצְאָת וְהִזְקָה, חַיִּב:
וְאִפְלוּ חֲתָרָה וְיִצְאָת, וְאִפְלוּ נִפְרָצָה מִחֲצָה
בְּלִילָה, אוֹ פְּרָצוּהָ לְסֻטִּים בַּעַל הַצֹּאן חַיִּב.

ד, ב הִיתָה מִחֲצָה פְּרִיָּאָה, וְנִפְרָצָה בְּלִילָה, אוֹ
שֶׁפְּרָצוּהָ לְסֻטִּים, וְיִצְאָת וְהִזְקָה פָּטוּר.
הוֹצִיאָהּ לְסֻטִּים, וְהִזְקָה חֲלָסֻטִּים חַיִּבִּין.

ד, ג הַפּוֹרֵץ גֵּדֵר לְפָנָי בְּחִמָּת חֲבָרוּ, וְיִצְאָת
וְהִזְקָה אִם הָיָה גֵּדֵר חֲזָק וּבְרִיא, חַיִּב; וְאִם הָיָה
בּוֹתֵל רְעוּעַ פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם, וְחַיִּב בְּדִינֵי
שָׁמַיִם. וְכֵן הַנּוֹתֵן סֵם הַמּוֹת לְפָנָי בְּחִמָּת חֲבָרוּ
פָּטוּר מִדִּינֵי אָדָם, וְחַיִּב בְּדִינֵי שָׁמַיִם.

ד, ד הַמַּעֲמִיד בְּחִמָּת חֲבָרוּ עַל גְּבִי קִמָּתוֹ
שְׁלַחֲבָרוּ, הַמַּעֲמִיד חַיִּב לְשֹׁלֵם מִזֶּה שְׁחִזְקָה. וְכֵן
אִם הִבִּישָׁה עַד שֶׁהִלְכָה לְקִמָּת חֲבָרוּ, וְהִזְקָה זֶה
שְׁחִבִישָׁה חַיִּב.

ד, ה הַמּוֹסֵר בְּחִמָּתוֹ לְשׁוֹמֵר חֲנָם, אוֹ לְנוֹשֵׂא
שָׂכָר, אוֹ לְשׁוֹכֵר, אוֹ לְשׂוֹאֵל נִכְנְסוֹ תַּחַת
הַבְּעָלִים; וְאִם הִזְקָה, הַשׁוֹמֵר חַיִּב. בְּמִזְבֵּי דְּבָרִים
אֲמוּרִים, בְּזִמְנָן שְׂלֹא שְׁמִירוֹהָ כָּלֵל. אָבַל אִם
שְׁמִירוֹהָ שְׁמִירוֹהָ מַעֲלָה פְּרָאוּי, וְיִצְאָת וְהִזְקָה
הַשׁוֹמֵרִין פָּטוּרִין, וְהַבְּעָלִים חַיִּבִּין. שְׁמִירוֹהָ
שְׁמִירוֹהָ פְּחֻתָּה אִם שׁוֹמֵר חֲנָם הוּא, פָּטוּר; וְאִם
שׁוֹמֵר שָׂכָר אוֹ שׁוֹכֵר אוֹ שׂוֹאֵל הוּא, חַיִּבִּין.

ד, ו הַנִּיחָה בְּחִמָּה אֲפִלּוּ חֲתָרָה וְיִצְאָת וְהִזְקָה,
חַיִּב זֶה שְׁחִנִּיחָה שָׁם: שְׂפִיּוֹן שְׁחִנִּיחָה בְּחִמָּה
חֲרִי הִיא מַצְטַעֲרָת וּבּוֹרַחַת, וְעוֹשָׂה כָּל
שְׂאֵפְשֵׁר לָהּ לַעֲשׂוֹת.

ד, ז מִסֵּר בְּחִמָּתוֹ לְחֹרֵשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן אִם עַל פִּי
שְׁחִיָּה הַשּׁוֹר קָשׁוּר, הַבְּעָלִים חַיִּבִּין: שְׁדַּרְבּוֹ
שְׁלִשְׁשׁוֹר וְכִיּוֹצֵא בּוֹ לְחֲתִיר הַקָּשָׁר, וְלִצְאָת
וְלַחֲזִיק. אֲפִלּוּ שְׁמִירוֹהָ שְׁמִירוֹהָ מַעֲלָה, וְחֲתָרָה
וְיִצְאָת וְהִזְקָה הַבְּעָלִים חַיִּבִּים.

ד, ח מִסֵּר שׁוֹרֵז לְחִמָּשָׁה, וּפְשַׁע בּוֹ אֶחָד מִחֵן,
וְיִצָּא וְחִזִּיק אִם אֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּר אֲלֹא בְּחִמָּשָׁתָן,
זֶה שֶׁפְּשַׁע בְּשְׁמִירוֹתוֹ חַיִּב; וְאִם מִשְׁתַּמֵּר
בְּשִׂאָרָן, אֲלֹו הַנִּשְׁאָרִין חַיִּבִּין.

ד, ט שְׂאֵלֹו בְּחִזְקָת תָּם, וְנִמְצָא מוֹעֵד אִם יָדַע
הַשׂוֹאֵל שֶׁהוּא נִגְחָן, הַבְּעָלִים מְשַׁלְּמִים חֲצִי נֶזֶק;
שְׂכָל מְקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ, חֲרִי שָׁם בַּעֲלָיו עָלָיו.
וְהַשׂוֹאֵל מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק שְׂאֵפְלוֹ הִיָּה תָּם
כְּשֶׁעָלָה בְּדַעְתּוֹ, חֲצִי נֶזֶק הִיָּה מְשַׁלֵּם: שְׁחָרִי יָדַע
שֶׁהוּא נִגְחָן. וְאִם לֹא יָדַע הַשׂוֹאֵל שֶׁהוּא נִגְחָן
אֵין הַשׂוֹאֵל חַיִּב כָּלוּם, וְהַבְּעָלִים מְשַׁלְּמִין נֶזֶק
שָׁלֵם.

ד, י שְׂאֵלֹו כְּשֶׁהוּא תָּם, וְהוֹעֵד בְּבֵית הַשׂוֹאֵל,
וְהַחֲזִירוֹ לְבַעֲלָיו חֲזָר לְתַמּוּתוֹ: הוֹאִיל וְנִשְׁתַּנֵּת
רִשּׁוֹתוֹ, בְּטִלָּה הַחֲעָדָה וְהַבְּעָלִים מְשַׁלְּמִין חֲצִי
נֶזֶק; וְהַשׂוֹאֵל פָּטוּר, שְׁחָרִי הַחֲזִירוֹ.

ד, יא שׁוֹמֵר שְׂקָבַל עָלָיו שְׁמִירוֹת גּוֹף הַבְּחִמָּה
בְּלִבָּד, אָבַל לֹא שְׁמִירוֹת נִזְקִיָּה, וְהִזְקָה פָּטוּר

הַמִּשְׁכָּח בַּעֲמֻד אַחֲרוֹן שֶׁל נ"ך...

טו ראשון 13 Apr Sunday 15 הדלקת הנרות 8:46			א דפסח, טל 1st Day Pesach עלות השחר 5:07..... סו"ז קר"ש - מג"א... 9:02... סו"ז תפלה - מג"א. 10:20... שקיעה 7:33..... בבלי: מכות ה ירושלמי: יבמות יא תוספתא: כתובות ז נ"ך: ישעיה לז-לה רמב"ם: מקואות ט		ב דפסח, א לעומר, ותן ברכה 2nd Day Pesach עלות השחר 5:06..... סו"ז קר"ש - מג"א... 9:01... סו"ז תפלה - מג"א. 10:19... שקיעה 7:34..... בבלי: מכות ו ירושלמי: יבמות יב תוספתא: כתובות ח נ"ך: ישעיה לז-לז רמב"ם: מקואות י
יז שלישי 15 Apr Tuesday 17 			א דחזה"מ פסח, ב לעומר 1st Day Chol Hamoed עלות השחר 5:04..... סו"ז קר"ש - מג"א... 9:00... סו"ז תפלה - מג"א. 10:19... שקיעה 7:35..... בבלי: מכות ז ירושלמי: יבמות יג תוספתא: כתובות ט נ"ך: ישעיה לח-לט רמב"ם: מקואות יא		ב דחזה"מ פסח, ג לעומר 2nd Day Chol Hamoed עלות השחר 5:03..... סו"ז קר"ש - מג"א... 8:59... סו"ז תפלה - מג"א. 10:18... שקיעה 7:36..... בבלי: מכות ח ירושלמי: יבמות יד תוספתא: כתובות י נ"ך: ישעיה מ-מא רמב"ם: נקי ממון א
יח רביעי 16 Apr Wednesday 18 			ג דחזה"מ פסח, ד לעומר 3rd Day Chol Hamoed עלות השחר 5:01..... סו"ז קר"ש - מג"א... 8:58... סו"ז תפלה - מג"א. 10:17... שקיעה 7:37..... בבלי: מכות ט ירושלמי: יבמות טו תוספתא: כתובות יא נ"ך: ישעיה מב-מג רמב"ם: נקי ממון ב		ד דחזה"מ פסח, ה לעומר 4th Day Chol Hamoed עלות השחר 5:00..... סו"ז קר"ש - מג"א... 8:57... סו"ז תפלה - מג"א. 10:17... שקיעה 7:38..... בבלי: מכות י ירושלמי: יבמות טז תוספתא: כתובות יב נ"ך: ישעיה מז-מז רמב"ם: נקי ממון ג
כא שבי"ק 19 Apr Shabbos 21 			ו לעומר th Day Pesach עלות השחר 4:58..... סו"ז קר"ש - מג"א... 8:57... סו"ז תפלה - מג"א. 10:16... שקיעה 7:39..... בבלי: מכות יא ירושלמי: יבמות יז תוספתא: גטין א נ"ך: ישעיה מז-מז רמב"ם: נקי ממון ד		

דִּי כְּזִית מְרֹדֵר וְזֶאס מְעֵן עֵסֶט פֶּסַח, אִיז מְסֻגֵּל פֶּאָר פֶּרֶן גֶּסֶה.
(סְפָר הַמִּדּוֹת אוֹת מְמוֹן סִימָן ל"ה)